Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

ERIC HÄRNINGE

DEN ENSAMME ÄR STARK

LINDBLADS

Till min vän Ing-Marie
med önskan om ett ljust
och gott i livet — från
förf attaren.

29/9 -41

DEN ENSAMME ÄR STARK

Roman av

Eric Härninge

J. A. Lindblads Förlag

Uppsala

Stockholm 1941, Victor Pettersons Bokindustri A. B.

"Kun den ensomme er stærk"

Ibsen

FÖRSTA BOKEN

FÖRSTA BOKEN

FÖRSTA KAPITLET

Magnus öppnade butiksdörren och steg in. Solljuset rann i en bred flod över det dammiga golvet, en flod, som nådde ända fram till disken och fick alla de spadar och grepar, som stodo där, att glittra som silver. Butiken doftade hett och kvavt av kaffe och tjära och sill.

Magnus stängde dörren bakom sig med en nervös, tafatt rörelse. Den lilla klockan i dörrens överkant pinglade till.

Fru Andersson reste sig från sin stol bakom disken och tog av sig sina glasögon. Hon hade en ut- och invänd Allt för Alla i handen.

— Vad skall du ha? frågade hon.

Magnus sköt en liten solkig pappersbit över diskens vitmålade skiva.

— Det står på lappen, sade han med bortvänt ansikte och halvhög stämma.

— Du skall se på den du talar till, sade fru Andersson, inte ovänligt men ganska kärvt.

— Ja visst, stammade Magnus, alltjämt med bortvänt ansikte. Han kände sig gränslöst olycklig.

Medan fru Andersson plockade fram och vägde upp det han skulle ha, stod han och såg ner i golvet och ritade figurer i dammet med stortån. Av och till gav han

butiksfrun ett ögonkast under lugg. Han hoppades hon snart skulle vara färdig, så att han kunde få ge sig iväg. En liten stund senare stod han ute på landsvägen med ett stort paket i famnen. Det var tungt och så dumt att bära. Han hade velat be om en påse att bära i, men han hade inte vågat. Han vågade aldrig säga ett ord till fru Andersson, för hon skrattade nästan alltid åt honom, så fort han öppnade sin mun. Och det var inte bara hon, som skrattade. Det gjorde alla människor, och det var hans ansiktes fel.

Vägen var het och dammig. Det stod små vita moln kring hans bara fötter när han gick. Blommorna vid dikeskanten voro alldeles vitpudrade av damm. Det såg ut som om dammet plågat dem. Han skulle velat stanna och skaka dem fria från det besvärande dammet, men det tordes han inte. Det var bråttt med ärendet. Mamma väntade. Han satte fötterna fastare i marken och började gå fortare. Det flimrade för hans ögon av hetta och solljus.

— Det hade varit fint om han hade haft en cykel som Jönssons Knut. Eller en bil var kanske bättre, för det var ingen mer än prästen som hade. Men en bil kostade så mycket, minst en miljon. Och han var så fattig, fattig och så liten. Och så hade han "det där" i ansiktet.

Hans händer började bli svettiga av ansträngningen att hålla kring det stora paketet, så han måste stanna en sekund och försöka få bättre grepp om det. Vägen låg lång och bred framför honom. I solskenet var dess damm vitt som snö.

2

Åtta år före denna solheta sommardag hade statarhustrun Olivia Eriksson på Rögle gård under sitt arbete plötsligt överraskats av häftiga födslosmärtor. Hon reste sig upp från sin nedböjda ställning och lät sädeskärven, som hon höll på att binda, falla tillbaka i åkerstubben. Hon tryckte handen hårt mot underlivet. En sylvass, brännande smärta skar tvärs igenom hennes kropp.

— Redan, sade hon halvhögt till sig själv. Det kan inte stå rätt till!

När hon vände sig om och med tunga steg började gå över stubbåkern i det starka middagsljuset ner emot stathusets långa länga, visste hon mer än väl vad hon gick att möta. Hon hade varit en statares hustru under tio år, och en statares hustru har för det mesta under tio år gett livet åt lika många barn. Själv hade hon sex gånger förut måst öppna sin kropp för att under smärta och ångest bereda väg till livet för en ny mänskovarelse. Nu var den sjunde på väg.

Halvvägs nere vid dikesrenen utmed vägen mötte hon den man, som bar skulden till det värv hon nu gick att fullgöra. Han kom skumpande emot henne på sitt karakteristiska stelbenta sätt, och hans ansikte var rött av ängslan.

— Det är bäst att du genast spänner för och hämtar Davida, sade hustrun lugnt. Det blir frampå natten, skulle jag tro.

Mannen vände sig utan att svara och lubbade före upp mot gården, och hans hustru såg honom kutig och liten försvinna i stalldörrens mörka öppning. När hon själv

mödosamt gick uppför stathusets höga trappa, hörde hon honom redan slamra med seldon och svära över hästen.

I gryningen nästa dag gav hon livet åt sitt barn i en virvel av blod och smärta och skrik. Det var en son, och han levde, fast han kom nästan två månader för tidigt.

3

Det var den pojken, som nu travade vidare och vidare på den stolstekta landsvägen. Hans smala ben rörde sig allt långsammare och tröttare, hans armar värkte mer och mer, och ju längre han gick, dess längre tycktes honom vägen.

— Det är svårt att vara bara åtta år, tänkte han. Att vara bara åtta år är att vara ensam i hela världen utan att förstå varför man är det. Att vara bara åtta år är svårt också därför att alla människor får säga vad som helst till en och skratta till på köpet. Men det beror ju också på att man har "det där" i sitt ansikte. Alla människor skrattar åt "det där". Utom mor förstås. Men hon slår — — —

Med ens kände han att han inte orkade gå ett steg längre, om han inte fick vila en stund. Bara ett par minuter skulle han sitta ner, han skulle sitta här på dikeskanten. Och när han kom hem, måste han säga: Butiken var full av folk. Det var alldeles svart av folk, skulle han säga.

På dikeskanten stod en prästkrage, ett stackars dammigt och halvvisset exemplar av den växt, som mer än någon annan tillvunnit sig Magnus' kärlek. Magnus tittade på den, och hans hjärta sammansnördes av medlidande. Han tog ömt och försiktigt dess krona mellan

sina fingrar och blåste den fri från damm. Han sade halvhögt:

— Lilla blomma! Är det bättre nu?

Alla andra människor hade gått förbi den i dag, tänkte han harmset, men ingen hade sett hur dammig den var, hur dammig och törstig och trött. Det kunde förresten gott hända att de sett det, men de hade inte brytt sig om det. Ingen hade stannat och förbarmat sig över den förrän han nu gjorde det. Det var alldeles som den där berättelsen i skolan om den — — — vad var det nu han hette igen? Den barmhärtige samariten var det!

Själv var han lika dammig och törstig och trött som prästkragen. Men det var ingen som brydde sig om honom heller, ingen stannade för att prata med honom — om inte för att säga: "Hej, grinolle!" Och det sade de inte för att vara snälla. Det sade de för hans ansiktes skull.

En enda gång, en gång för länge länge sedan, hade hans mor varit vänlig mot honom, det mindes han nu. Hon hade till och med berättat en saga för honom. Men sedan hade han förstått att det var för att det var mörkt, för att hon inte kunnat se hans ansikte. Ty nästa dag, och nästa, och nästa igen hade hon varit precis som förr. Då hade hon slagit honom och sagt: "Börjar du nu igen! Har jag inte sagt att du inte får göra på det viset?"

Det var då han börjat önska att det alltid skulle vara mörkt. Han hade till och med bett Gud om det. Men Gud hade inte brytt sig om det, ty det blev alltid ljust igen. Dag efter dag hade han stått i skolan och sjungit "Din klara sol" som alla dagar förr, fast han kvällen före så innerligt tiggt till Gud: "Käre Gud, låt det aldrig mer

bli ljust!" Och den där kvällen med sagan — den kom aldrig tillbaka, så det var kanske lika bra att Gud inte brydde sig om att höra på hans böner.

Han satt alldeles stilla i dikeskanten och stirrade rakt framför sig. I den halvhöga veteåkern hade klätt och vallmo börjat blomma, det såg han. Det var vackra blommor, men giftiga. Om man åt dem så kunde man dö. Han undrade hur det skulle kännas att dö. Tänk, om han åt upp en hel bukett vallmo och klätt och sen dog. Hur skulle det bli då? Skulle inte *hon* då också ångra sig aldrig så lite?

Ja, vallmo och klätt var vackert. Men det skulle bli alldeles väldigt mycket vackrare, när vetet började gulna. Gult och rött och en röd färg till — det var det vackraste som fanns — — —

Han spratt till och såg upp, han hade hört ljudet av hästhovar och slamrande vagnshjul. Och längre ner på vägen kom drängen Emil körande med Ajax och Blända. Han var lustig, Emil. Han hade inget hår alls. Vad det måste vara kallt om huvudet — — —

Med ens erinrade sig Magnus sitt ärende, som brådskade. Han reste sig förskräckt upp och började trava med paketet i famnen.

4

Magnus hade haft sex syskon, det är alldeles riktigt. Men nu hade han bara tre, och det var den spanska sjukans fel, det visste han. Sigvard och Irma och Elsa hade dött när Magnus var nätt och jämt ett år. Så egentligen hade han inte haft dem till syskon alls.

Ibland försökte han se tillbaka på de få år han levat för att minnas hur det varit. Men det ville aldrig gå så bra som han önskade, allt vad han kunde minnas var de två tre år, som lågo närmast. Resten försvann i ett böljande töcken, ur vilket han endast med möda kunde plocka fram episoder och ansikten och röster. Så länge han visste hade allt varit som nu, han hade alltid känt sig ensam och olycklig och olik andra. Och alltid hade det funnits någon, som skrattade så fort han visade sig.

Det var likadant överallt, i skolan också. De andra pojkarna och flickorna skrattade åt honom, och han fick aldrig vara med och sparka fotboll eller spela kula. Han stod utanför, ja så var det han kände det, han stod utanför. Så hade det alltid varit, och så skulle det alltid förbli.

Det var detta, som gjorde livet så outhärdligt tungt. Alla andra barn i skolan och på gården hade någon som de kallade sin bästa vän, någon som de alltid var tillsammans med och hade sällskap med hem från skolan. Till och med den fula Ernfrid, som var harmynt och inte kunde tala rent, hade en kamrat. Bara inte han själv. Varför skulle det vara så?

Han suckade för sig själv där han gick. Det fanns ingen som svarade på alla hans frågor, fast han så innerligt önskat att det hade funnits någon.

5

Nu såg han stathusets höga gavel skymta mellan almarna vid nästa vägkrök. Ängslig påskyndade han stegen.

— Jag är inte rädd, tänkte han. Jag har skyndat mig

allt vad jag kunnat. Bara en liten, liten stund satt jag i diket och vilade mig. Jag är inte rädd ett enda dugg.

Men han var i alla fall rädd, det visste han. Hjärtat pickade som en klocka och det var svårt att andas. När han äntligen steg in i den mörka farstun, var han våt av svett. Han darrade i hela kroppen.

Han gled inom dörren och lade paketet på en stol, och sedan gick resten av sig själv och förfärligt fort. Han hörde en mängd häftiga ord skölja över sig som en störtvåg och kände moderns hårda grepp om sin arm. Hon skakade honom häftigt och det svindlade för hans blick. Han hörde sig själv stammande och lögnaktigt försvara sig — och så kände han med ens "det där" börja i ansiktet, häftiga ryckningar, som voro omöjliga att hindra. Och så hårda slag i ansiktet och på händerna och var eljes det träffade, följda av det gamla vanliga:

— Skäms du inte? Gör du grimaser till? Hur vågar du?

Och så hans eget besinningslösa, fåfänga, skrikande försök till försvar:

— Jag kan inte hjälpa det! Jag kan inte hjälpa det! Jag kan inte hjälpa det!

ANDRA KAPITLET

"Det där" var något alldeles förskräckligt. Magnus visste inte vad det var, och ingen annan tycktes heller veta det. Det var något som kom och gick i hans ansikte i form av underliga ryckningar, kom och gick innan han visste ordet av. Det fick honom att förvrida ansiktet i fula grimaser utan att han menade det. Han begrep inte hur det kunde gå till. Men det fanns de, som trodde att han faktiskt menat att göra grimaser åt dem, och det var det värsta av alltsammans.

En gång hade han i spegeln sett hur det såg ut, och sedan dess visste han inte riktigt, vad han skulle tro om dem som skrattade åt honom eller blevo onda.

Han var ensam hemma den gången, modern hade gått till gården för att mjölka och syskonen voro ute och lekte. Han klättrade upp på en stol och kikade i spegeln i väntan på att "det där" skulle komma. Och det kom. I det flammiga spegelglaset såg han sitt ansikte förvridas på ett ohyggligt sätt, så att den ena mungipan häftigt drogs uppåt och blottade alla tänderna i ett förvridet grin, kinden blev full av rynkor.

Han stod länge och såg på sin spegelbild i det grönflammiga glaset. Hjärtat bultade häftigt. Han stod där så länge, att han tyckte intet mer fanns till i världen än han själv och det fasansfulla ansiktet i spegeln. Han

kände ryckningarna upphöra och såg ansiktet bli som vanligt igen, som ett ansikte på en vanlig människa.

Fast han såg förvandlingen ske, stod han ändå kvar som om han varit fastnaglad vid stolen, paralyserad och darrande som ett asplöv på samma gång. Men så ryckte han med ens upp sig, hoppade ner från stolen, på vilken han stod, och rusade ut. Han sprang genom rummet, genom den mörka farstun, där han snubblade över alla de trätofflor, som stodo där, ner för den höga trappan och kom ut på gården. Han stannade inte där, han fortsatte att springa över gårdsplanen, bort, långt bort.

Han hade ingen aning om vart han sprang. Han rusade åstad som i blindo, sprang som om han velat springa bort ifrån sig själv och sitt ansikte. Men hela tiden han sprang, sprang något vid hans sida, tätt intill honom — ett fruktansvärt ansikte, förvridet i ett ohyggligt grin.

Plötsligt snubblade han och föll omkull, och för ett par minuter låg han stilla med slutna ögon och flämtade efter andan. Till slut öppnade han ögonen och såg sig omkring. Han fann, att han låg i ett uttorkat dike långt bort från gården, ett dike, som var alldeles överfullt med kabbelök och måra. Och han skulle aldrig någonsin glömma, hur han låg dödstilla med bultande hjärta bland de doftande blommorna och bad till Gud och sade:

— Käre, gode Gud, döda mig! Käre, gode Gud, döda mig!

Men den höga blå himlen hade förblivit stilla och klar, Gud hade inte stigit ner för att döda honom.

Han mindes också att han börjat gråta, där han låg i diket, en övergiven, bitter och hjälplös gråt. Hans bröst värkte och ögonen svedo, när han gråtit sig trött. Han

önskade att han för alltid fått stanna kvar där han var, att han sluppit någonsin mer gå hem. Till slut hade han i alla fall insett att han inte kunde få stanna, han reste sig upp och började gå den långa vägen tillbaka till hemmet. Och sedan hade allt fortsatt som förut.

Den gången, när han tittade i spegeln, var han sju år. Det var inte så värst länge sedan, sade honom hans förnuft, bara ett år. Men det fanns hos honom något som inte alls hade med förnuftet att skaffa, och det sade honom att det måste vara en evighet sedan han såg det hemska ansiktet i spegeln och förstod att det var så han såg ut.

Och mycket hade hänt under denna evighet. Han hade börjat skolan och gått ut en klass. Han hade börjat sitt första sommarlov, och snart skulle han börja skolan igen, bara i en annan klass. Mycket annat hade också hänt, syster Lisa hade tagit plats och var borta från hemmet, Kurt arbetade som dräng på gården liksom far. Och mor hade börjat delta i mjölkningen. På sätt och vis var hans värld förändrad, och ändå var den densamma som förr, fylld av häftiga ord och svordomar och ovänlighet. Och ofta, ofta tyckte han att världen till största delen bestod av mors hårda händer, som slogo och slogo, och alltid åtföljdes slagen av det vanliga: "Skäms du inte, unge? Gör du grimaser till på köpet?"

2

Det fanns bara en enda sak, ett enda förhållande av alla andra i hans värld, som under de åren gav honom glädje, och det var hans kärlek till blommor. Därför voro också vårarna och somrarna de rika tiderna i hans liv,

ja det var nästan endast då han överhuvudtaget levde. De allra första hästhovarna i vägens leriga dikesren tände en aningsfull lycka i hans hjärta, en lycka, som växte allteftersom hästhovarnas skara förökades och andra blommor slöto upp vid deras sida, tills de alla tillsammans bildade väldiga arméer, som marscherade fram över fälten. En dag stodo plötsligt backarna vita som snö, täckta av vitsippor, och de förut nakna svedjegläntorna i skogen höljdes av styvmorsvioler och längre fram på sommaren av den förkrossande sköna duntraven, som lyste som brandfacklor i solskenet. Förgätmigejerna fyllde nästan igen den smala ån bakom skolhuset, så tätt växte de vid den sanka brädden, och deras blåhet var så ljuvlig, att Magnus tyckte att den glädje som blev hans, då han betraktade blommorna, fullkomligt uppvägde det han eljes mäst sakna.

Under de dagarna, som bara hade det felet att de gingo alldeles för fort, strövade han omkring i markerna och i skogen, fullkomligt glömsk av hem och läxor och mat. Bokskogens mäktiga träd hade en obeskrivlig, skimrande lyster när solen föll genom deras skira lövverk, i synnerhet då man låg på rygg och betraktade det underifrån. Bladen prasslade svagt, när vinden drog genom trädens kronor. Det lät som bruset av ett fjärran hav.

Ibland hände det att han delgav blommorna och träden sina bekymmer. Med enkla och tafatta ord sökte han göra klart för dem hur han kände det och hur ensam han var. Men aldrig någonsin grät han, när han talade med dem, ty de voro ju hans vänner, så goda, så tysta och så utomordentligt förstående. I varje fall var det så han kände det — att de voro förstående.

De hade som sagt bara ett fel, dessa dagar på våren och sommaren, och det var det felet att de gingo så fort. Med ens voro de borta, innan han hunnit tillgodogöra sig allt vad de ville ge. Hösten kom med korta, klara och kalla dagar och ibland med stormar, som sleto i träden som onda andar. De gröna löven blevo röda och gyllne vid beröringen av de första nattfrosterna, och blommornas skara drog bort. Snart var vintern där, den grå och regniga skånska vintern, utan snö och is. Då voro dagarna så korta, att det började skymma, innan Magnus kom hem från skolan, och ännu inte hade börjat gry, då han om morgnarna måste ge sig iväg. Innan han lärt sig förstå årstidernas växling, tyckte han det var meningslöst att det någonsin blev höst och vinter. Ett tag fanns det till och med en tid när han kände sig frestad att bestorma Gud med böner om en beständig sommar, alldeles som han en gång bestormat honom med böner om en beständig natt. Men han besinnade sig alltid. Han visste ju att Gud i alla fall gjorde som han själv ville. Och till slut fann Magnus ut, att om han bara gav sig till tåls, så kom våren en vacker dag tillbaka av sig själv utan att han behövde besvära Gud, med rinnande bäckar och ljumma vindar och solgula hästhovar i dikesrenarna.

3

Vad skall man mer berätta för att klargöra hur hans första år gestaltade sig? Med vilka drag skall det liv teckenas, som han levat före den dag, då vi mötte honom i fru Anderssons lilla butik?

Han hade ett hem, det är sant, eller något som man

skulle vilja säga vara i stället för ett hem. Fadern arbetade som fördräng på gården, dag ut och dag in utom en dag i månaden, som han använde till det, för vilket han ansåg den vara avsedd. Inte förrän den nya arbetsdagen grydde, fick han en svag aning om att frisöndagen möjligen kunnat användas bättre. Ty då fick han alltid gå till arbetet med fullkomligt helvetisk huvudvärk, medan hans hustru fick stanna hemma och städa upp efter honom genom att samla upp tombuteljer och spelkort från diverse vrår.

Modern, trött av arbete och allt för många barn, hade för länge sedan upphört att älska sin man. Men hon bands ändå vid honom med fjättrar, som voro omöjliga att slita. Tungt arbete fyllde hela hennes dag, arbete, som gjordes allt tyngre genom det grubbel, under vilket det utfördes. Tre gånger varje dag gick hon till ladugården för att mjölka, varje dag med steg så tunga, som om hon gått till stupstocken. Och i hemmet fanns det alltid någon, som mer eller mindre högljutt och pockande yrkade på hennes hjälp.

Och syskonen, Lisa och Kurt och Maj-Britt, av vilka ingen med någon större entusiasm hälsat hans ankomst till världen, långt mindre följt hans levnad med något intresse! Om dem finns inte mycket att säga, utom möjligen det, att de voro som andra barn, vilket ju knappast kan sägas om den olycksalige Magnus.

Där voro kvällarna, dessa hart när outhärdliga förbindelselänkar mellan dag och natt, när alla i hemmet samlades i köket ett par timmar före sängdags, fadern med sin tidning, modern med sin eviga klädlagning och de båda äldsta syskonen med sina läxor. Magnus kröp ihop

i soffhörnet och såg ut genom fönstret, full av undran, full av ensamhet, och oftast nog också full av sorg. I en vrå bäddade Maj-Britt åt sin stackars docka, slet och drog i henne och daskade henne där bak: "Välsignade unge! När skall du vänja dig av med att kissa i sängen!"

Eljes var det ingen som sade något, det enda som störde tystnaden var det entoniga mummel, som härrörde från de läxläsande barnen. Rummet låg nästan i skymning, den lilla fotogenlampans ljuskrets var mycket begränsad. Den tunga stämningen i rummet bemäktigade sig också Magnus' sinne, och ofta suckade han för sig själv i sitt hörn. Han längtade våldsamt någonstans, men han visste inte vart, han bara förnam en gnagande önskan att komma långt bort från detta tunga och grå. En hemlöshet utan gräns pressade fram tårarna i hans ögon.

Ja, sådant var hans liv, och sådan den miljö, i vilken han levde det. Först det år han fyllde sju, förändrades hans värld en liten smula. Det var det året han begynte skolan. Men det är en historia för sig.

4

Mellan prästgården och butiken, dit Magnus ofta brukade gå ärenden åt sin mor, låg ett stort, rött trähus i två våningar. Det var skolan. I den ända av huset, som låg närmast prästgården, härskade fröken Sewerin från augusti till maj över den yngsta delen av den unga här i Rögle, som ansett sig kallad att storma vetandets förskansningar eller rättare sagt var så illa tvungen att storma dem. I andra ändan av huset anförde magister Sahlin en något

större, något mera försigkommen och avgjort mera bråkig skara. Magnus Eriksson var en av de unga krigsmännen under fröken Sewerin. Han var från början tvivelsutan en mycket veklig och tafatt krigsman, och att han överhuvudtaget vågade göra ett anfall mot vetandets bastanta murar, berodde säkert till större delen på härförarens strategiska talang.

Den första dagen i skolan glömde han aldrig. Vid sin syster Maj-Britts sida travade han den långa vägen till skolan, gripen av en känsla av äventyr, stolt över sin nya sjömanskostym och en smula ängslig över allt det nya, som han visste skulle möta. Men han var mycket tacksam över att slippa från hemmet en dag.

Det var den fjärde augusti, ganska tidigt på morgonen. Dikesrenarna voro alldeles vita av vildpersilja och hundkex, veteåkern liknade ett hav av guld. En lång stund voro Maj-Britt och Magnus ensamma på vägen, ty Kurt och Lisa hade lov. Men allt eftersom de närmade sig byn, slöto sig andra barn till dem, den snoriga Majken Jolin från Sandåkra och tvillingarna Möller från Château Margot, herrgården. Det var kuskens ungar, och eftersom de räknades till överklassen bland barnen, yvdes de mycket över sin extraktion. Följaktligen kostade det dem inte så litet att sänka sig ner till statarbarnens nivå. Sedan kommo alla barnen från Vegeholm, pojkarna Modig, Jönssons Ella, som var rödhårig och fräknig, och Gustafssons Ernfrid, som hade harskår. När de travade in på skolans grusade gård, utgjorde de en ganska stor skara.

Skolsalen var lövad och fin, och det var mycket folk där utom barnen, ty en hel del av dessa hade sina mödrar eller äldre syskon med. Så var prästen där, en fin dam

med studentmössa, och så förstås fröken Sewerin. Det doftade friskt och svalt av alla lövruskorna vid fönstren.

Naturligtvis skulle "det där" börja, så fort fröken gav Magnus en fråga, och naturligtvis grät han när alla barnen skrattade. Tårarna runno ner på bänklockets svarta skiva, och det blev en hel liten sjö, när han gråtit färdigt.

Men på kvällen, när han låg i sin säng, tänkte han i alla fall tillbaka på sin första skoldag med en viss tillfredsställelse. Maj-Britts gamla Sörgård var hans, hennes griffeltavla också, och en fin griffel hade han fått köpa, en alldeles ny och fin med rött, rutigt papper kring skaftet.

Och så gick detta första år i skolan, och Magnus lärde sig inse att det var ganska underbart trots allt. "Allt" i det sammanhanget var den långa vägen, den ständiga ängslan för kamraternas skratt, som alltid fyllde hans sjuåriga hjärta, stötestenarna han snubblade på under vandringen i abc-bokens labyrinter och något mer av samma slag.

Sörgården, den trasiga, smutsiga boken, visade sig vara ett underbart instrument, fast dess sidor voro fulla av fläckar och blyertsklotter. Innan Magnus visste ordet av kunde han läsa — och nu rullade härliga bilder upp för hans blick, sagolikt härliga bilder. Bokstäverna började marschera, tyckte han, långa rader fingo liv och tågade in i hans huvud. Och de berättade om Greta och Karin och Johan och Lill-Olle och många andra, som bodde på Sörgården, och som det var så roligt att bli bekant med. Och nästan lika roligt var det att han genom att skriva kunde fånga sina egna tankar i flykten och sätta ner dem i ord på griffeltavla och skrivboksblad. Det var visser-

ligen mycket enkla saker man skrev: "Jag heter Magnus. Jag är sju år. Jag går i skolan." Men man kände på sig, att man genom att kunna skriva dessa enkla ting på något sätt blivit starkare och hade gjort en erövring — även om så invecklade ord som erövring ännu inte ingick i ens ordförråd.

Han märkte inte hur ensam han var, när han öppnat de röda pärmarna kring den underbara Sörgården. Han glömde sina syskons elaka skratt och sin mors hårda händer medan han läste — och detta var hur han fann sin barndoms första, tillgivna vän.

TREDJE KAPITLET

— Jag kan inte hjälpa det! Jag kan inte hjälpa det! Jag kan inte hjälpa det!

Ack, dessa meningslösa, fåfänga försvarsförsök! Hur de ekade i rummet, studsade mot väggar och tak och kommo tillbaka till honom själv, där han stod med armen över ansiktet. Och hur väl visste han inte, att det var meningslöst att slunga ut dem, i all synnerhet mot henne, som envisades att tro att han med avsikt förvrängde ansiktet. Han måste ju låta henne höra dem ändå: i det längsta hoppades han ju att hon skulle begripa.

Ack, de rysliga kvällarna efter ett sådant utbrott! Med brännande kinder och bultande hjärta måste han sitta till bords med alla de andra, och full av skräck för att modern skulle låta hans far få veta vad som skett, måste han tvinga i sig sin gröt. Ingen visste hur det kändes! Och så kom stunden, då man skulle gå till sängs, den stund som alltid dröjde så länge, stunden, då fotogenlampan bars ut och det barmhärtiga mörkret kom. Och mörkret lät ingen se hans vederstyggliga, vanskapta ansikte.

Denna kväll hade varit som alla andra, och nu hade mörkret kommit. Nu låg han vid Maj-Britts sida i utdragssoffan och hörde henne småprata med sin docka. Som alltid när han hörde hennes mumlande monolog,

kände han ett sting av avundsjuka. Det skulle ha varit så roligt att ha något att sluta händerna kring i mörkret, något att anförtro sig åt, tänkte han.

Mörkret var stort och varmt, fönstrets djupblå fyrkanter liknade ett par vidunderliga ögon i ett svart ansikte. Men tanken skrämde honom inte, den tröstade honom. Ögonen sågo på honom, stora, blå, goda och förstående. Han låg stilla och såg mot fönstret, hjärtat slog lugnare, och ryckningarna i ansiktet kändes knappast när de kommo av och till. Men de funnos där i alla fall, och med ens tänkte han: — Det är synd att mor inte är här nu och ser att det är så med mitt ansikte också när jag är ensam. Men så slogs han av att det måste vara något på tok med en sådan tankegång, och det var inte långt ifrån att han skrattat åt sin egen dumhet.

Utanför drog vinden fram genom de gamla almarna på gården. Genom det svaga prasslet av löv bröt sig ljudet av hundskall långt bortifrån.

— Stackars Bella, tänkte Magnus. Hon är också ensam. Och hon är kanhända rädd för mörkret.

— I morgon skall jag följa med August och vattna korna, tänkte han vidare. Jag tycker om det. Det skall bli roligt.

2

August var ryktaren på gården. Man sade att han inte var alldeles klok, men Magnus ansåg att han var klokare än de flesta. Oftast var han tyst och stilla, men ibland talade han och då var det underbara saker han talade om. Han hade varit sjöman en gång i tiden, och han var ännu full av fantastiska minnen från sina år på sjön. Hav och

båtar och främmande länder och människor med färgad hud och sällsamma tungomål talade han om. Han talade om flygmaskiner och undervattensbåtar och sagolika äventyr i andra världar. Och man såg det han talade om, det var inte tomma ord, som svunno bort som rök i luften. Dessutom trodde han själv på allt det han sade, även då han fantiserade. Det var därför folk sade att han var tokig.

Med Magnus talade han gärna, ty han kände att de hade något gemensamt — det att båda ansågo sig oförstådda. Och Magnus anade inom sig också detta gemensamma och kände sig följaktligen mindre ensam och olycklig i sällskap med August.

När han nu låg i mörkret på gränsen mellan sömn och vaka, mindes han alla muntra episoder från de tillfällen, då han fått följa med August i hans arbete. Det var som att gå emot ett stort äventyr att traska i hälarna på honom ut på åkern, där korna stodo på sommarbete. Vad gjorde det att den vassa fjolårsstubben i åkern repade sönder hans fotknölar och att korna daskade honom i ansiktet med svansen? Ingenting av alltsammans gjorde någonting. August uppvägde ledigt alla otrevligheter. Och dessutom stod hela åkern full av den allra sötaste rödklöver, och i röset vid skogsbrynet höllo björnbären på att mogna!

Ibland hände det förstås att någon av korna tredskades, när Magnus tänkte flytta henne. Hur han än drog och slet i tjudret, ville hon inte följa honom, och det var ju lite besvärligt. För att inte tala om hur det var när kossan behagade gripas av en rakt motsatt impuls och satte av över åkern med tjudret och Magnus som ett streck efter

sig! Men då ingrep i regel August, och kon insåg det lönlösa i att leka vidare. Visst var det snopet att inte kunna klara av en kesande ko själv, men man var ju så liten! Och August var så utomordentligt förstående, och han skrattade inte det allra minsta, när det började rycka som allra våldsammast i ens ansikte av upphetsning.

När det föll sig så, att August hade någon syssla, som höll honom kvar på åkern över middagen, delade han frikostigt sina smörgåsar och sin svagdricka med Magnus. Då sutto de för det mesta i röset bland björnbärsris och duntrav, och medan de åto, lät August sin fantasi få fritt spelrum. Magnus lyssnade med öppen mun och lysande ögon till berättaren. Efter middagen föll August i sömn med sin mössa över ögonen. Då vakade Magnus vid hans sida med blicken högt bland de seglande skyarna och tankarna ännu längre borta. En underlig, stilla glädje fyllde honom, och ibland pockade denna glädje på att slippa loss, så att han måste försöka att göra vers.

— Blåklint är fint — — —, började han, och insåg att det inte lät så vidare bra. Det var något på tok med betoningen. Det lät som när man sade: "Mulét, kulét, illávulét", som man gjorde på skämt i skolan.

August snörflade under sin mössa, långt inne i sömnen. Magnus satt tyst och tittade på honom, rädd att väcka. Den stora stillheten inom och utom honom gav honom en lustig tanke:

— Här finns ingen, ingen mer än jag och blommorna och August, och så Gud förstås. Men han finns ju överallt. Det måtte vara skojigt att vara Gud!

Och vem vet! I det ögonblicket tyckte kanske Gud att det var ganska skojigt.

3

Sömnen kom och tog honom till sig. Snart sov han djupt och skönt med armen över ansiktet. Ännu i sömnen kommo gråtens efterdyningar i form av långa, darrande suckar. Men själv hade han för länge sedan glömt bort, varför han gråtit. Han fanns till i en annan värld, där det inte fanns något som gav anledning till gråt, fantasiens och drömmens underbart hugsvalande värld.

I rummet ruvade natten, stor och djup som ett hav, slutande i sin famn en halv världs kämpande själar. En ny dag skulle snart gry. Den bar tusentals människors öden i sin vida mantel.

4

På det sättet gick sommaren, och den gick fort nog. Magnus sprang ärenden och rensade i trädgården och följde August med korna. Ett tu tre var det slut med skollovet. En dag visste han att det var den tredje augusti och att han nästa dag skulle gå den långa vägen tillbaka till skolan, till fröken Sewerin och böcker och kamrater. Det var en underlig och litet oroande tanke. Han hade ju faktiskt hunnit glömma hur det var att gå i skola, det var ju i alla fall ganska länge sen sist.

Ännu en dag följde han August med vattentunnan till korna, satt grensle över den stora träcisternen och höll hästens tömmar. Att August gick bredvid och höll i betslet behövde han ju inte se, om han inte ville.

Långt borta råmade korna utdraget och dovt, när de hörde skramlet av vattentunnan. Och för att i någon mån

förkorta deras väntan smackade Magnus med läpparna och drog i tömmen.

August lufsade bredvid i stubbåkerns knastrande matta, kliade sig där bak och började:

— Utanför Afrika finns det en stor ö, som heter Madagaskar. Där växer det en konstig blomma, som äter människor — — —

Och med de orden öppnade han för sista gången den sommaren sagans portar för pojken på vattentunnan.

FJÄRDE KAPITLET

Under Magnus' andra skolår inträffade inte så mycket av vikt. Dagarna gledo lugnt och stilla fram, likt en lugn flod, där den ena virveln är alldeles lik den andra. Små händelser timade väl, och som fallet alltid var för Magnus, fyllde de just för ett ögonblick hela världen. Men när de väl voro en dag gamla, föreföllo de ytterligt obetydliga och små.

En enda av dessa händelser etsade sig in i hans medvetande så intensivt, att det långt senare var den enda händelse han mindes, och ändå var den på sätt och vis mindre än alla andra. Men den bestod i att fröken Sewerin vid det tillfället kallade honom "min vän", och eftersom ingen före henne kallat honom så, blevo de orden ett Sesam, som öppnade hans hjärta för henne och gjorde henne till hans drottning. Det öppnade något mer än hans hjärta, det öppnade också hans ögon och lät honom se, att fröken Sewerin var på det allra högsta värd att älska och dyrka. Han såg att hon var vacker på ett stillsamt och fint sätt, att hennes hår hade en glans som mogna kastanjer och att hennes ögon voro blå som lavendel. Och hennes leende kunde få hans hjärta att slå och ögonen att fyllas med tårar, som inte hade det minsta med sorg att göra.

Fröken Sewerin såg aldrig att det var något på tok med Magnus' ansikte, i varje fall visade hon inte att hon såg det. Följaktligen skrattade hon aldrig åt honom. Och när de andra barnen sågo på Magnus' ryckande ansikte och skrattade åt det, hyssjade fröken Sewerin på dem och såg barsk ut. Men på rasterna kunde hon förstås inte se att de skrattade åt honom, och eftersom de upptäckt, att deras skratt gjorde honom nervös och därigenom ökade ryckningarna, funno de ganska stort nöje i att skratta.

Fröken Sewerin var inte som de. Hon var alltid så vänlig mot honom, och hennes vänlighet sporrade honom till ökad flit. Den gav honom kraft att hålla modet uppe, den fick honom till och med att skratta — och vad mera var, den fick honom att likt andra dåraktiga unga och förälskade människor skriva vers. Med sin trubbiga och söndertuggade blyertspenna skrev han på sitt smörgåspapper dikter till henne och smusslade in dem i sin rättskrivningsbok. Så här kunde det låta:

"Mer än alla jag älskar eder,
ni är så vacker med fina kläder.
När jag mig lägger varenda kväll
på fröken tänker jag glad och säll."

Och så satt han dagen efteråt i sin bänk och väntade med bultande hjärta och tindrande ögon på att fröken Sewerin med ett ord eller en blick skulle låta honom få veta om hon funnit hans dikt. Det ryckte i hans ansikte av spänning och nervositet, och kamraterna fnissade. Men vid dessa tillfällen brydde han sig inte så mycket

om det. Ty när fröken lämnade tillbaka skrivböckerna, log hon mot Magnus och sade:

— Det var fina verser du skrivit. Tack skall du ha!

När han en sådan dag gick hem från skolan med de skrattande kamraterna i en skock efter sig, kunde inte alla deras hånfulla tillrop och elaka anspelningar göra honom något. Inte ens när de i sin tur gjorde dikter om honom och fröken Sewerin och sjöngo:

"Magnus och fröken, de hålla tillsammans,
tolv röda ringar och ädla gullband.
Han ville henne ha,
och hon svarade ja,
och hon bad honom vara välkommen en da'."

Och när han omsider blivit ensam, föreföll honom den väntande eftermiddagen i hemmet mindre skräckinjagande, ty han hade en del glädjeämnen att tänka på.

Men det fanns dagar, då fröken Sewerin tycktes ha glömt bort honom, dagar, då hjärtat var fullt av ensamhet och då skräcken för kamraternas hån och moderns hårda händer växte till oerhörda dimensioner. Då kände han sig med ens som den olyckligaste varelse i världen och när hans ansikte började rycka, tyckte han det gjorde ont. I sådana stunder ville han kasta böcker och pennor ifrån sig och springa bort från alltsammans, springa vart som helst och bara skrika av förtvivlan. Och på kvällarna låg han länge vaken i mörkret och grubblade över livet, som han inte kunde förstå. Han tänkte då också mycket på Gud och undrade, vad han menat med att skapa honom annorlunda än andra pojkar. Det kunde inte vara rättvist.

Någon enda gång kunde denna tanke leda honom på villovägar, så att han helt obstinat sade till Gud:

— Du kunde ha skapat mig på samma sätt som du skapat de andra! Men du tyckte kanske det kunde vara roligt att skapa en sån som jag också! Men vänta du bara! Jag tänker inte krusa!

Sedan blev han förskräckt och rabblade, i full förtvivlan och alldeles hjärtängslig att dö, hela Herrens bön och även "Gud, som haver". Och Gud, som alldeles säkert inte har lika lätt att bli stött som många av hans skapade varelser, tog inte Magnus' näsvishet illa upp.

Och medan dagar och nätter gingo på det viset, blev hösten vinter och vintern vår, och i slutet av maj kom examen med flaggan i topp och blomsterprydd skolsal och förhör och avskedstal och betyg. Magnus fann att han skapligt klarat sitt andra skolår, hans betyg var ingenting att skämmas över. Han visste, att tiden hos fröken Sewerin var oåterkalleligen slut, och det var den droppe malört i glädjebägaren, som vårt öde brukar anse det vara nyttigt att tilldela oss.

2

Sommaren gick, och på hösten gjorde Magnus sitt inträde i storskolan. Under sina båda föregående skolår hade han känt en viss respekt för storskolepojkarna, och hur det nu var, så satt denna respekt i även nu, sedan han själv blivit en av dem.

När han den första egentliga läsdagen satt i sin pulpet, mönstrade han i smyg sina kamrater. I hans tycke voro flera av dem — de, som gingo i de båda översta klas-

serna — vuxna människor, inte barn som han själv. Han kände en hel del av dem och visste vad de hette, men han hade inte växlat många ord med dem. Hur skulle han någonsin våga tala till dem? Och vad skulle de säga, när de fingo se hans ansikte? Skulle de skratta som alla andra och kalla honom Grinolle?

Han vågade inte länge fundera på detta, ty han måste koncentrera sin uppmärksamhet på det läraren sade. Det var kristendomsundervisning, och det var alltid intressant. Nu berättade magister Sahlin om hur Jesus botade en lam man, och fast Magnus många gånger förr hört denna berättelse, fängslade den honom på nytt genom sin dramatiska stämning. Han tänkte på hur underbart det måtte kännas att vara lam och så helt plötsligt få förmåga att kunna gå. Jesus måste ha haft en underbar styrka. Han hade ju botat så många sjuka, blinda, lama och besatta. — Men det var då, det, tillade han i tankarna. Nu gör han inte mer några under. Då skulle han ju för länge sedan ha botat mig!

De andra klasserna hade skrivning, och han sneglade över gången mellan bänkarna för att kasta en blick i deras skrivböcker. De voro inte lika den han själv hade fått, de sågo svårare ut. Det fanns inga lutningslinjer i dem, och man slapp skriva samma rad så många gånger. Det skulle dröja ett helt år innan han fick en likadan skrivbok, tänkte han och suckade. Ett år — — — Det var en fruktansvärt lång tid när man tänkte framåt.

Plötsligt kände han sitt ansikte börja rycka, och han dolde det förfärad med armen. Men flera av kamraterna hade redan sett det, och han tyckte att ett par av dem fnissade elakt. Och när han i detsamma tänkte på hur

långt livet var och att han alltid skulle få dragas med detta hemska ansikte, höll han på att gripas av panik.

Nu är det så igen, tänkte han utom sig. Och det skall alltid vara så. Hur skall jag bära mig åt och hur skall jag kunna leva? Varför får jag inte hellre dö?

Det svindlade för honom, när han tänkte på att det på hela den vida jorden inte fanns mer än han, som hade "det där" i sitt ansikte. Många, många miljoner människor och bara han som var sådan. Många miljoner människor, som skulle skratta åt honom så fort han kom inom synhåll för dem. Över hela jorden, vart han än vände sig, skulle man skratta. Vad tjänade det då till att han sökte göra sitt bästa, att han lärde sig sina läxor och räknade och skrev? Man skrattade ju i alla fall bara åt honom alla människor, överallt. Och vad gjorde Gud, som skapat honom sådan han var och gett människorna bibelspråk, som han var skyldig att lära sig utantill? "Gud är kärleken." "Åkalla mig i nöden, så får du hjälp av mig." Pyttsan! När allt kom omkring, kanske Gud också skrattade.

Han spratt till när kamraterna började lägga ner sina skrivböcker, slamrande med bänklocken. Han såg sig omkring och förstod att lektionen var slut. Men hans hjärna var alldeles omtöcknad, när han med alla de övriga ställde upp till marsch och tågade ut ur klassrummet.

3

Under sista rasten den dagen stod han ensam i ett hörn på skolgården och såg de andra barnen leka. Han hade fått ett par pliktskyldiga uppmaningar att vara med,

men han hade tackat nej. Han visste, att han alltid blev så upphetsad och nervös när han lekte, och då började genast ryckningarna i ansiktet. Det var roligare att se på.

Kamraterna lekte under öronbedövande oväsen "två slå den tredje". Magnus kände sig ytterligt utanför och ohemma.

I detsamma såg han upp och lade märke till en pojke, som stod alldeles intill honom. Magnus visste vem det var, förvaltarens pojke. Han hette Reinhold. Magnus granskade honom förstulet under lugg och såg att han var mycket fin, fräknig och ganska tjock. Reinhold såg upp och mötte Magnus' iakttagande blick.

— Tjena moss! sade han.

Magnus svarade inte.

— Jag sa tjena moss, sade Reinhold.

— Goddag, sade Magnus darrande.

Sedan blev det tyst en stund, och Magnus hoppades att jorden skulle uppsluka honom. Han undersökte förvirrad spetsarna på sina trätofflor. — Reinhold har sandaler, tänkte. Han är finare än jag.

— Va leker du inte för? frågade Reinhold omsider.

— Jag vill inte, svarade Magnus skyggt. Det är inte roligt. De bara skrattar åt mig.

— Skrattar? Varför skrattar dom då? Ahå! Jag förstår. Du menar det där — — —

— Ja! sade Magnus, och så blev det tyst igen.

I detsamma var det en av de andra pojkarna, som kallade på Reinhold, och Reinhold vände sig ett ögonblick till Magnus innan han gick. Han sade:

— Var jag som du, så klippte jag till dem. Det gjorde jag!

Sedan gick han därifrån, och Magnus såg undrande efter honom. Så såg han ner på sina händer och undrade om de dugde att klippa till någon med. Det trodde han inte. Strax därpå ringde det in till dagens sista lektion.

4

Hans klass och klassen näst över hade räkning. De båda andra klasserna hade geografilektion, och Magnus hörde att de talade om Frankrike och Paris.

— Paris, tänkte han. Det är en stor stad. Där finns ett mycket högt torn, det har August sagt.

Så såg han ner i sin rutade räknebok och i häftet med uppgifterna. Det var förskräckligt enkla tal: "Fru Olsson köper för tio öre jäst och för femtiosex öre vetemjöl i butiken. Hur mycket får hon tillbaka på en femkronesedel, när hon dessutom skall betala en skuld på en och åttiotre?" Det var löjligt med så enkla tal, när man gick i storskolan. Medan han räknade, lyssnade han med ett halvt öra på de andra barnens geografilektion.

Det fanns mer än Eiffeltornet i Paris, det fick han veta. Där fanns också en slags port, som var mycket fin, och en gammal kyrka, vars namn hade något med jungfru Maria att göra.

Rätt som det var hörde Magnus, att läraren börjat tala om en författare, som skrivit en bok om en ringare i den kyrkan. Det var en mycket stor författare, sade läraren. Han hade skrivit många andra böcker. En av dem handlade om en man — — —

Och alldeles stel av skräck hörde Magnus berättas om

en cirkusartist, som hade ett förfärligt ansikte, vilket alltid skrattade. Han kallades också för "Skrattmänniskan".

Magnus satt kapprak i bänken och lyssnade, hela sin uppmärksamhet koncentrerade han nu på vad läraren sade. Tillintetgjord tänkte han:

— Sluta! Å, snälla, sluta! Förstår ni inte — begriper ni ingenting? Det är ju mig ni talar om. Sluta, sluta, sluta!

Men läraren slutade inte. Han nämnde den där mannens öknamn flera gånger innan han återvände till Paris och Notre Dame. Bedövad återtog Magnus sina räknetal.

5

Efter lektionens slut dröjde han kvar i samlingsrummet en liten stund, innan han vågade sig ut på gården. Han fasade för att möta kamraterna. De hade också hört namnet, och ett par av dem hade sett på honom och skrattat.

När han tittade ut på gården, såg han att den var tom. Han drog en suck av lättnad och gav sig i väg. Men hans hjärta slog häftigt, och det ryckte i hans ansikte när han gick över den knastrande skolplanen. Som om han velat ha något att klamra sig fast vid, slöt han händerna hårt kring sina böcker.

Men utanför skolgårdsmuren väntade honom den skara han fruktat för. Han kunde inte hindra ett rop av rädsla och överraskning, när han såg dem. Men han hann knappast skrika, skaran var i ett nu över honom som vildar, skrikande och skrattande. Han fattade inte vad de gjorde med honom, han spjärnade besinningslöst emot och sökte slita sig loss. Han kom till besinning först då

de tryckt ner honom i ett dike och någon hällde vatten över hans ansikte. Han såg uppåt i en massa nedåtvända ansikten, mötte en mängd spelande ögon. Med sitt knä mot hans bröst låg Ture Möller, och han hade sin slutna hand full med vatten. Magnus blundade och kände vattnet rinna över sitt ansikte. Han hörde Tures mässande, allvarliga röst:

— Jag döper dig, jag döper dig härmed högtidligen till Skrattmänniskan!

Skaran på dikeskanten vrålade av förtjusning.

Fem minuter senare var han ensam. Dyblöt och gråtfärdig kravlade han sig upp ur diket och började gå hemåt. Han kvävde en impuls att vända om och gå tillbaka till skolan för att låta läraren veta vad som skett. Men han hatade skvaller — och vad skulle det för övrigt kunna tjäna till att skvallra?

Hans trätofflor hade blivit fulla av vatten, så att han måste stanna och tömma ut det på vägen och torka tofflorna inuti med gräs. Han tänkte på hur bra det var att inte ha några strumpor.

Skjortan och byxorna klibbade fast vid kroppen, och det kändes mycket obehagligt, men det fanns något som var vida mer obehagligt, och det var det som väntade honom, om han kom hem med våta kläder. Hans hjärta var mycket tungt och olyckligt.

I det bedrägliga hoppet att kläderna skulle torka under vägen, gick han så långsamt som det var möjligt, men när han närmade sig hemmet var han nästan lika våt som förut. Med tunga steg gick han över gårdsplanen i samma ögonblick som August kom ut ur stallet med en ryktskrapa i handen. Magnus' bedrövliga uppsyn kom August

att fråga, vad som stod på, och Magnus hickade fram ett försök att förklara.

— Sakramentskade rötägg, sade August och hötte med ryktskrapan åt skolan till. Kom med mig, så skall vi se vad vi kan göra!

Sålunda kom det sig, att Magnus en liten stund senare satt hopkrupen i drängkammaren, svept i Augusts gamla kodoftande filt, medan hans kläder torkade framför en gammal rostig järnkamin, som August gjorde sitt bästa att elda glödhet. Under tiden gjorde August en del personligt färgade utläggningar om de klimatiska förhållandena i helvetet, dit han önskade alla satungar i Rögle by.

Modern var borta då Magnus kom hem, och Maj-Britt höll på med sitt eftermiddagskaffe. Hon sköt fram en kopp mot sin bror utan att säga något. Magnus tog den tigande och hällde i kaffe. Maj-Britt och han slösade inte många ord på varandra.

Hans nya läxböcker voro buckliga som korrugerad plåt. Det sjöd till inom honom av vrede när han såg det.

En svordom steg upp inom honom. Men så ångrade han sig och tänkte på hur lite kamraterna förstodo om hur han kände det. Full av ånger tog han tillbaka vad han tänkt:

— Ack, förlåt mig! De kan ju inte veta hur jag känner det!

FEMTE KAPITLET

Det är ganska förunderligt med den företeelse, som vi kalla kärlek. Den har en sällsam förmåga att förändra en människas livssyn, att väcka det inres dolda krafter och att stärka tron på levandets betydelse. Det är svårt att säga vilket ögonblick förändringen äger rum — en dag vaknar man plötsligt upp och blir varse att världen har fått ett alldeles nytt utseende.

Någon skulle kanhända föredra att kalla den känsla, Magnus hyste för Reinhold vid något annat namn än kärlekens. Men vad skulle det i så fall vara för namn? Vänskap täcker icke begreppet. Något annat namn än dessa båda finns inte att välja på.

Utan att Magnus visste hur det gått till, fyllde Reinhold plötsligt upp hela hans värld. Den var visserligen inte så stor, men den omspände allt vad han visste och kände och tänkte. Borta voro fröken Sewerin och August och Sörgården. I deras ställe hade Reinhold kommit, och han fyllde ledigt deras plats.

Reinhold var tjock, rödhårig och fräknig, och dessutom en smula dryg och inte så värst klyftig. Han svor grovt och rått, han spottade mellan tänderna i långa parabler utan att bry sig om var han för tillfället befann sig. Han sparkade med utsökt schwung sina kamrater därbak med

en lika utsökt likgiltighet för hur sparkarna togo. Hans väg var märkt av stukade näsor och värkande ryggslut. Hans hjärta var uppfyllt av avsky för flickor.

— Töser! kunde han säga föraktfullt. Fy hundan för töser! Vad ska det finnas töser för? Inte kan dom sparka boll och inte kan dom slåss, och ramlar dom omkull, så gråter dom så det stänker. Töser skulle utrotas med arsenik.

Magnus visste inte vad arsenik var. Han visste inte heller, vad det var hos honom, som Reinhold ansåg vara värdigt hans vänskap. Han hade inga manliga eller idrottsliga färdigheter. Han var fattig och trasig och ful. Hans ansikte var vanskapt och vederstyggligt. Reinhold återigen var som prinsen i en sagobok. Ibland sade han visserligen saker, som inte precis talade om någon motsvarande inre höghet.

— Du är en redig struntunge. Men du är i alla fall inte så dum som de andra. Det är synd om dig för att du är rädd för dem. Man måste ta hand om dig.

Magnus hörde inte den dryga tonen och märkte inte det nedlåtande beskydd, som tog sig uttryck. Han såg överlycklig på Reinhold, och hans ögon strålade.

— En pojke, tänkte han överlycklig, en kamrat! En *fin* pojke och en vacker. Och han vill vara vän med mig!

Sedan lyssnade han hänförd till Reinholds skildringar från gården, där hans far var förvaltare. Det måste vara ett sagorike, fullt i enlighet med Reinholds överlägsenhet. Ibland måste visserligen också Magnus inse, att Reinhold antagligen överdrev. Men vad gjorde det — ibland skarvade han ju själv också.

Någon gång hade de naturligtvis sina sammandrabb-

ningar trots allt. Då kunde Reinhold utslunga ett fruktansvärt skällsord. Till exempel:

— Dumma missfoster! Gå hem och lägg dig! Du, som är så dum att du inte vet vad offside är. Du blir aldrig karl om du inte vet det.

Då var Magnus verkligen inte sämre — och tyvärr inte mycket klyftigare heller:

— Jag vill mycket hellre låta bli att bli karl och veta vad jag vet än bli karl och bara veta vad du vet!

Varpå Reinhold svarade:

— Statarunge!

Och Magnus ur djupet av sitt hjärta:

— Tjockis!

Därpå vände de varandra demonstrativt ryggen likt alla andra förälskade idioter och gingo åt var sitt håll, hela tiden sorgfälligt undvikande att se på varandra. Men i varje fall Magnus led fruktansvärt av dessa schismer, och han tackade ofta Gud inom sig, när Reinhold kröp till korset och presenterade Magnus ett bångstyrigt räkneexempel och bad om hjälp. Ty då visste Magnus att isen var bruten och att allt åter var gott och väl.

2

Det var en lycklig tid för Magnus. Hur han kände det, förstår var och en av oss, som vet hur det är att ha någon att svärma för. Vad det gick lätt att arbeta! Så roligt till och med räkning blev! Vad geometri blev intressant! Det blev så roligt alltsammans just genom att man kunde ge Reinhold en hel del hjälp, om man lärde sig sina läxor. Reinhold hade svårt att lära, men det var medfött, hade han sagt. Det låg i släkten. Hans syster

var mycket dummare än han. Magnus återigen hade lätt att lära. Det var så olika med sådana saker här i världen.

Därav kom det sig följaktligen att Magnus en och annan gång fick förmånen att för Reinhold förklara hur det gick till vid Svolder och hur klosterlöftena lydde. Reinhold hade ibland en förvånansvärt snabb fattningsförmåga.

— Kyskhet, kunde han säga på tal om klosterlöftena. Det vet jag vad det är, men det vet inte du! Vår piga är inte kysk. Hon skall ha en unge.

Magnus tyckte att marken plötsligt började bränna under fötterna, ty hans syster Lisa hade just i dagarna återvänt från sin plats av skäl som ingen gärna talade om. "Skälet" låg hemma i kammaren och skrek dagen i ända. Magnus lotsade försiktigt tillbaka Reinholds tankar till svenska medeltiden och fick honom att lära sig klosterlöftena utantill. Och det gick bra, de voro ju bara tre.

De sutto vid sina läxläsningar för det mesta i förvaltarbostadens uthus, av orsaker som Magnus inte kände till, men dunkelt anade. Efteråt brukade Reinhold försvinna ett par minuter för att återvända med saft och kakor. Magnus drack saften och sparade sina kakor för de numera härligt sömnlösa kvällarna.

Under lektionerna i skolan, när han inte kunde göra det allra minsta för att hjälpa sin vän, skar det honom i hjärtat att höra Reinhold staka sig på en fråga. Med fullkomligt oresonligt ursinne sände han läraren förebråelser för att han gav Reinhold så svåra frågor.

— Det är inte rättvist, muttrade han inom sig. Fråga den som kan! Fråga vem som helst utom Reinhold!

3

I hemmet var det värre än någonsin sedan Lisa kommit hem med sin lilla flicka. Barnet, som för ögonblicket höll på att få tänder, grät i ett, Lisa grät av raseri och förödmjukelse, och Lisas mor underlät inte att så ofta tillfälle gavs betona, att synden straffade sig själv. Lisas far återigen var visst inte alldeles ense med sin hustru i det fallet, ty han fick tid efter annan en besynnerlig lust att hjälpa synden att straffa genom att helt sonika lyfta vaggan med ungen i ut på gården och köra dess moder efter. Denna lilla idyll var aldrig utan intresserade åskådare.

När Magnus bevittnade dessa händelser, satte han fingrarna i öronen och läste läxor. Maj-Britt slamrade med disk eller vad som fanns till hands att slamra med. Hon gav sin far en blick, så full av hat, att Magnus blev rädd. När Maj-Britt talade om fadern, kallade hon honom alltid "gubbtjyven". Och innerst inne måste Magnus medge att det fula namnet passade honom vida bättre än far.

Så ofta det var honom möjligt, slet han sig loss och sprang ut, och när han hade läxor, tog han dem med sig. Men det var inte ofta det kunde låta sig göra, ty för det mesta togs hans ledighet i anspråk av modern eller Lisa, och på kvällarna var det mörkt. Det var tusen saker, som skulla göras, men för det mesta gällde det att gå till butiken eller hugga ved. Vad vedhuggningen beträffar, så var det ett ganska trivsamt arbete, eftersom det gav honom tillfälle att i ensamhet och stillhet fundera över en del saker. Och numera fasade han inte längre för

den långa vägen till affären och för handlarfruns enerverande frågvishet. Många gånger följde han ett beslut att tänka på en massa likgiltiga saker, medan han stod och väntade i butiken, och på det sättet kunde det hända att han klarade sig ut på vägen utan att de förfärliga ansiktsryckningarna kommo. Det var bara när detta experiment misslyckades, som det blev svårt. Då började han stamma, trassla till ärendet, rodna och tappa pengarna på golvet, allt under det han önskade att hastigt och lustigt få försvinna från jorden. Då var all glädje med ens borta, då var han ett vanskapt vidunder igen, en "skrattmänniska", som pojkarna i skolan kallade honom.

Under vägen hem från ett sådant ärende fann han en dag på dikeskanten en hoprullad tidning. Han tog upp den och fann, att det var en Allers. Överlycklig slet han upp den och såg att den var full av de allra härligaste bilder. Och inne i tidningen låg ett löst kartongark med ett slott, som skulle klippas ut och klistras ihop. Han såg sig om för att se, om den som tappat tidningen fanns i närheten. Men vägen var fullkomligt tom. Han kvävde en impuls att gå tillbaka till butiken med tidningen. Det var helt enkelt omöjligt att göra det. Han hade alltid längtat efter Allers, men aldrig haft råd att köpa den.

Moderns tjatiga predikningar om att synden straffade sig själv hade han aldrig reflekterat över, och när hans "synd" omsider verkligen straffade sig, hade han glömt att han någonsin lyssnat till dem. För de närmaste dagarna hade han annat att tänka på. Ett exemplar av Allers är något ganska betydelsefullt i en ung mans liv.

En hel eftermiddag några dagar efter att det betydelsefulla fyndet gjorts, satt han hos August i hans dräng-

kammare med en sax i ena handen och kartongarket med slottet i den andra och en sjudande limpanna på kaminen. Med bultande hjärta och ett ansikte, som nästan ryckte i ett, såg han ett skimrande sagoslott med torn och tinnar växa fram under sina händer. Han var utom sig av glädje, och den trofaste Augusts ögon följde tindrande den unge byggmästarens verk.

— Jäken i det snuset, påga-vas, sade han. Det där skulle ha funnits när en annan var i dina år. Men på den tiden fanns det inga kolorerade tidningar.

— Inga vad? frågade Magnus, som inte förstod ordet.

— Kolorerade tidningar, upprepade August. Tidningar med bilder i.

— Nej visst, sade Magnus. — Men det är ju så länge sedan August föddes, tänkte han. På adertonhundratalet. Han påstod att han hade sett Karl XV.

När slottet var färdigt och hade torkat, var det nästan mörkt. Han travade över gården med sin skatt försiktigt i famnen och slank in i köket utan att någon sett honom. Modern höll på att koka rågmjölsgröt, fadern läste Skånska Social-Demokraten och Maj-Britt var ute. Magnus satte varsamt sitt slott i fönstret och dök ner i sin läxbok. Han skulle lära sig Upplands städer utantill. Det var inte svårt.

— Reinhold skall ha slottet, tänkte han lyckligt. Jag har aldrig förr kunnat ge honom något. Jag hoppas han tycker om det!

4

Tidigt nästa morgon vaknade han vid högljutt gräl i rummet. Han uppfattade yrvaket att fadern försovit sig och skulle komma försent till arbetet. Han for omkring som en förryckt i rummet och letade efter sina kläder, allt under det att han svor larmande och rått. Modern stod i underkjolen vid spisen och höll på att koka kaffe.

När fadern klätt sig, slog han sig ner vid bordet i väntan på kaffe. När han började breda sig en smörgås, slamrade han med smörtallriken avsiktligt så högt han kunde. Lisas lilla flicka vaknade och började gråta. Magnus låg med halvslutna ögon och såg på sin far.

I detsamma föll faderns blick på slottet i fönsterkarmen, och han frågade:

— Vad är det där för smörja?

Modern svarade irriterad att det antagligen tillhörde Magnus.

Fadern sträckte stillatigande ut armen och grep tag i det spröda arbetet. Med en ed kramade han sönder det mellan fingrarna och kastade resultatet av sin manliga styrka bort mot spisen.

Till en början fattade Magnus inte vad som skett. Han stirrade som förhäxad på de skrynkliga pappersbitarna på golvet vid spisen. Hans förstånd stod totalt stilla ett par sekunder. Men så insåg han med ens olyckans hela vidd. Han reste sig upp i sängen och skrek:

— Nej! Nej! Vad gjorde du med mitt fina slott! Hur vågar du! Din knöl! Din — din — — —

Fadern svarade inte. Han reste sig upp, famlade vid dörren efter sin mössa och gick ut.

— Skall du inte ha kaffe? ropade hustrun efter honom, men han gav henne intet svar.

Magnus stod kvar i sängen och darrade som i feber. Han kände att det ryckte våldsamt i ansiktet.

— Stå inte där och åbäka dig, sade modern kallt. Det nyttar ingenting till. Förresten är det två timmar kvar tills du skall stiga upp.

Magnus brydde sig inte om vad hon sade. Med ett skutt var han ur sängen och borta vid spisen. Hans fingrar skalv när han började plocka i de hopkramade pappersbitarna. Det tog inte många sekunder för honom att se, att skadan var omöjlig att reparera. Förstörelseverket hade varit så fullständigt som gärna möjligt.

Han satt kvar en lång stund, nedhukad i dammet och askan vid spisen.

— Reinholds fina slott, tänkte han. Reinholds fina slott — — —

När han en liten stund senare låg borta i soffan igen, började han gråta utan att kunna hindra det.

— Vad skall jag leva för, när jag inte får vara i fred, tänkte han bittert. Allt vad jag gör förstör de, allting skrattar de åt. Varför har jag fått ett ansikte, som gör att alla människor hatar mig? Vad skall jag göra med mitt ansikte?

SJÄTTE KAPITLET

Hösten och vintern gick, och det blev vår. Ljumma vindar började blåsa och det porlade och rann i alla diken. Än nedanför skolans ekonomibyggnader steg högt över sina bräddar och lät vattnet skvalpa ända in på knutarna. Åkrarna ångade, så att det ständigt stod ett lätt lilaskiftande dis över dem, det var tjälen, som släppte sitt grepp. Och den lilla spetsiga vintersäden, som bäddats i snö och skakats av frostiga vindar, rätade på sig och sköt i vädret. Björkarna började skifta i brunrött.

I slutet av mars tittade hästhovarna fram ur lera och smuts på ömse sidor om dikena, och det fanns till och med de, som travade fram och blommade mitt på de vägar där trafiken inte var allt för livlig.

Magnus och Reinhold höllo fortfarande tillsammans, och det var ett faktum, som var ägnat att förbrylla. Ty man kan ta för givet, att Reinhold fick utstå mången het dust för sin besynnerliga svaghet för Magnus. Dessutom var Magnus säkert ganska påfrestande både att tala med och se på.

Vad som också var litet förbryllande var att Magnus alltid kände sig underlägsen och mindrevärdig gentemot Reinhold, fast han mycket väl visste att han själv i vissa

avseenden var den överlägsne. Reinholds skönhet och elegans stodo fortfarande på höjden, det var sant, men Magnus kunde inte i längden blunda för den dryghet och dumhet, som utmärkte vännen. Dessutom hade denne en obehaglig vana att fnissa, så snart Magnus' ansikte började rycka, och det var en rätt svår fläck på det ideal Reinhold representerade. Men den, som lärt sig vad det vill säga att älska, han vet också hur lätt det är att finna ursäkter för de fel man upptäcker hos den man älskar. Det ges till och med stunder, när man förebrår sig för att överhuvudtaget ha upptäckt några fel. Så gjorde också Magnus.

— Det är skamligt av mig att söka hitta fel hos Reinhold, sade han till sig själv. Det är jag som är dryg och egenkär och inbilsk. Och jag är ändå bara en statarpojke, vanskapt till på köpet.

Så förödmjukade han sig inför Reinhold, tog emot orättvisa förebråelser och felaktiga tillrättavisningar, gjorde kompromisser och eftergifter, när vännen fordrade det. Ja, han kunde till och med medge, att det var han som hade orätt när han sagt något, för vars sanningshalt han kunnat gå i döden. Man kan förmoda, att han gärna skulle gått med på att Erik den heliges hustru hette Karin Månsdotter, ifall Reinhold insisterat.

Så utvecklade sig denna sällsamma vänskap därhän, att det nästan blev en livsbetingelse för Magnus att åtminstone en gång om dagen tala en liten stund med Reinhold. Vad Magnus betydde för Reinhold utöver den läxhjälp han gav, är inte gott att veta. Men det kunde säkert inte vara mycket, ty Reinhold hade andra vänner, vid vilkas sida stackars Magnus totalt bleknade bort.

Naturligtvis insåg Magnus aldrig hur fördärvlig hans slaviska tillgivenhet för Reinhold var, och det var kanske på sätt och vis det bästa.

2

I mitten på april inträffade en bedrövlig historia, som med ett enda tag klippte av förbindelsen mellan de båda pojkarna.

Det var en regnig och gråkall dag. Skolan hade åter öppnats efter en dags så kallat skurlov. Ett ironiskt och nyckfullt öde hade denna gång fått en av skurgummorna på den synnerligt befängda idén att damma av ett av de stora skåpen i samlingsrummet ovanpå. Hon hade till och med frångått sina vana så grundligt, att hon dammat riktigt ordentligt. Ett gammalt smörgåspaket hade kommit i dagen. Det innehöll två stora brödskivor, inslagna i tidningspapper, och den trogna själen bar sitt fynd till skolläraren.

Skolbarnen visste ingenting om tilldragelsen, förrän magistern under middagsrasten sammankallade dem i klassrummet. När de under allmän undran lytt honom, bad han dem svara på frågan hur många av dem som hade Allers Familj-Journal i sina hem. Ett tiotal barn räckte upp händerna, bland dem Magnus, som inte visste vad han skulle svara på frågan.

Magistern avskilde nu denna lilla tiomannagrupp från de övriga, och då den manövern var klar, började han det mest sällsamma förhör, som väl någonsin hållits i den skolan. Han plockade fram ett par torra och stenhårda smörgåsar och frågade, om det var någon, som kände

igen dem som sina. Ingen besvarade frågan. Magistern, som kom underfund med att han för att få tag i den skyldige måste gå mera bröstgänges tillväga, började nu i tur och ordning frågade de arma ungarna:

— Är det dina smörgåsar?

Samtliga nekade.

Magnus hade olyckan att komma sist av alla, och därav drog magistern en synnerligt klipsk slutledning. Han såg på Magnus en lång stund innan han sade:

— Alltså är det du, som är den brottslige!

Magnus nekade stammande, och i detsamma blev han mycket medveten om sitt ansikte. Förvirrad dolde han ryckningarna med armen.

— Ja, du kan gott skämmas, sade magistern. Du borde begripa hur otacksamt och syndigt mot den gode Guden det är att kasta bort mat, som vilken annan som helst skulle ha ätit upp med förtjusning.

Magnus svarade inte, och läraren fortsatte:

— Du läser ju varje dag Herrens bön?

— Ja, stammade Magnus.

— Och du vet hur fjärde bönen lyder?

— Vårt dagliga bröd giv oss i dag, stammade Magnus.

— Och på det sättet ber du för att få bröd att kasta bort?

— Men det är inte mina smörgåsar, exploderade Magnus. Han såg inte kamraternas spelande ögon och hörde inte deras halvkvävda viskningar och fnitter. Allt han var medveten om var hans avhållne lärares hånfulla, skeptiska leende.

— Hur kan du bevisa, att smörgåsarna inte är dina? undrade läraren bistert.

— Därför — — — därför — att — — —, stammade Magnus. Sedan fick han fram, att papperet som var slaget kring smörgåsarna innehöll en modellkartong, som han klippt ut och klistrat ihop. Det kunde alltså omöjligt vara hans. — Det måtte väl vara bevis, tänkte han, och därför trodde han först inte sina örons vittnesbörd, när han hörde:

— Det bevisar ingenting. Papperet är en ren bisak. Vad som betyder något är att alla de andra nekat att vara ägare till smörgåsarna, så att det följaktligen måste vara du som är det.

— Men — men — — —!

Han fullföljde aldrig meningen. Hur skulle han kunna bevisa det som var fel i den slutledning en äldre människa gjorde?

Lektionen måste börja, och förhöret avslutades. Magnus upplevde en historietimme, som var en mardröm. Han fick inte en enda fråga.

Och under de följande båda rasterna utvecklade hans lärare en inkvisitorisk skicklighet, som inte stod hans medeltida föregångares efter. Resultatet blev det givna. Mot slutet av sista förhöret hade Magnus erkänt sig som ägare till ett par smörgåsar han aldrig förut sett.

Han kom hem i skymningen efter att ha tillbragt en god stund i en backe i skogen. Hans inre var i vilt kaos. Allt han hade att klamra sig fast vid var ett mycket svagt hopp — hoppet att åtminstone Reinhold skulle förstå.

3

Ja, Reinhold förstod, han förstod alltsammans allt för väl, och det lät han Magnus veta. Vad han också lät Magnus veta, och vad som fullbordade gårdagens förstörelseverk i hans nya, soliga värld var det att han själv, Reinhold, var ägare till de bortkastade smörgåsarna.

Då han berättade det, hörde Magnus med uppspärrade ögon hans sorglösa stämma. Han kände sig ytterligt förvirrad.

— Var det — — — var det — du! ropade han. Och det lät du mig lida för — — —

Reinhold skrattade.

— Det var ingen, som bad dig säga att det var dina mackor, sade han. Det är för att du är ett stort fä, som du gjorde det, din — din idiotiska skrattmänniska.

Därmed vände han Magnus ryggen och gick sin väg. Och i detsamma hörde Magnus dörrarna till lyckolandet häftigt slå igen.

4

Dagarna släpade sig fram tunga och grå, trots att det ljusnade mot vår. I mitten av maj kom examen med avslutning av skolåret. Om det inte hade betytt en befrielse från de numera olidliga förhållandena i skolan, skulle det ha varit Magnus fullkomligt likgiltigt om det någonsin blivit examen eller ej.

Under försommaren arbetade han och Maj-Britt i betfälten, och längre fram fick han arbete med att rensa ogräs i gårdens stora handelsträdgård. Solstekta, oändliga

betfält övervuxna med molla och kvickrot, väldiga trädgårdssängar med kål och morötter och ärter. Hemmet som förr: gräl, svordomar, barnskrik och smuts. Händelselösa, tomma kvällar utan böcker — hopplöst fattiga dagar.

I hemmet härskade fadern i ensamt och barbariskt majestät. Ingen hade väl vågat hoppas att det någonsin skulle inträda en förändring härvidlag. Men i början av hösten ingrep en obeveklig hämnare.

Det gick så fort och ganska enkelt till. En bidragande orsak var väl, att Johan Eriksson inte var riktigt nykter den dagen — i varje fall inte tillräckligt nykter för att se upp för den elektriska tröskmaskinens väldiga drivrem, när han gick förbi. Så snabbt kan det gå, och han, som i tanke och ord så ofta sänt hustru och barn till helvetet, sändes sekundsnabbt dit, innan han visste ordet av. Ritsch-ratsch, en skåra i nacken och med ens en hustyrann mindre på jorden.

Magnus fick veta det först på kvällen, när han kom hem från arbetet i trädgården. Modern hade, som en typisk representant för kvinnornas besynnerliga släkte, gråtit en hel del, och Maj-Britt, som var på väg att bli kvinna, en liten smula. Magnus kunde inte känna det minsta, inte ens lättnad.

Först när begravningen var över, begrep han att faderns död betydde att de måste bort från gården och att det nu var modern, som måste försörja dem. Och för en liten tid stod kommungården som ett hotande spöke för hans tanke och förmodligen också för moderns. Men i slutet av månaden fick hon arbete vid en gård ett par mil söderut som mjölkerska. En blåsig och kall augusti-

dag fördes hemmets torftiga bohag bort på en skramlande flakvagn, sänd från den nya gården.

Magnus satt hopkrupen bland sängkläderna i soffan längst bak på lasset. Han såg Augusts böjda gestalt inne i det skumma stallet. När vagnen började röra sig, högg det till i hans hjärta, och när tanken dröjde kvar hos August, började det rycka i ansiktet.

— Mitt ansikte, tänkte han. Ja visst ja, mitt ansikte! Det måste jag ta med mig!

PARENTES

Magnus' mor vaknade i gryningen vid den vanliga signalen, grannkvinnans knackning på hennes fönsterruta. Hon vände långsamt och mödosamt huvudet och såg mot fönstret. Utanför hängde en grå och disig marsmorgons trista dager. Klockan var en kvart över fem.

Hon såg sig ett ögonblick omkring i rummet och fick en förlamande känsla av att vilja blunda och somna igen. Det halvskumma rummet var oeldat och kallt, på bordet vid fönstret trängdes disken från föregående kväll, och på stolar och sänggavlar hängde hennes och barnens kläder vårdslöst slängda. Mattorna på golvet voro tillskrynklade, och under spisen vid dörren stod en sopskyffel, full av sopor.

Det såg förskräckligt ut, och hon visste det. Men det var så gott som omöjligt att komma sig för att städa upp. I åratal hade det sett ut på det sättet i hennes hem. Och vad skulle det tjäna till att hålla ett hem snyggt och städat, när det liv som levdes innanför dess väggar var så ytterligt meningslöst? Blev livet bättre för det?

Vid hennes sida sov Barbro, hennes första dotterdotter, som hon måst ta hand om, sedan Lisa åter fått plats. I utdragssoffan mitt emot sov Maj-Britt, och i kammaren intill låg Magnus med armen över ögonen. Det var en underlig vana han lagt sig till med, att sova på det sättet.

Hon reste sig ovigt och klev ur sängen. Det kändes nästan som en självövervinnelse att börja klä sig. Hon drog på sig underkjolen, stack fötterna i ett par gamla nedgångna tofflor och begynte göra upp eld i spisen. Naturligtvis skulle det ryka in, så fort hon fått stickorna att brinna, och när hon satte på kaffepannan, skramlade det, så att Barbro höll på att vakna. Barnet gnydde förtretat och skrämt borta i sängen.

När kaffet var färdigt, röjde hon undan på ett hörn av bordet. Nu hade klockan hunnit bli en kvart i sex, och hon stjälpte i sig det heta kaffet så fort hon kunde.

2

När hon satt inne i den mörka ladugården och hade börjat sitt arbete med mjölkningen, återvände hennes tankar för några sekunder till hemmet. Hon såg det åter för sig och mindes hur förfärligt det sett ut, dammigt, smutsigt, vårdslösat. Bordet med allt det odiskade porslinet, soporna under spisen, de vissna pelargonerna i fönstret — — —. Men Herre Gud! Var det ändå inte alldeles likgiltigt hur det såg ut?

Kons varma, vita mjölk strilade mellan hennes fingrar, två raka smattrande strålar ned i spannen. Det var ett invant och välkänt ljud, ett ljud som återkom regelbundet och hörde samman med hennes liv och alltid skulle göra det. Nu skulle hon för en halvtimme eller så lyssna till detta ljud, och sedan skulle hon gå hem igen för att ett par timmar senare komma tillbaka. Mjölkning, hem, mjölkning, hem — — —, en evig och outhärdligt trist kretsgång.

— I varje fall har det inte alltid sett ut på samma sätt i mitt hem, tänkte hon. En gång fanns det en annan tid, men det är så länge sedan — — —

Men varför skulle hon tänka på den tiden, som låg så långt i det förflutna och aldrig mer skulle komma tillbaka?

Hur länge sedan var det? Tjugo år — tjugofem? Ja, så omkring måste det vara, det var strax efter hennes giftermål med Johan, ett år efter Sigvards födelse, samma år hon gick med Irma.

Hade hon funnit livet lika meningslöst då? Kanske inte? Men då var hon ju också många år yngre.

Hon reste sig upp, och kon hon mjölkat vände på huvudet och såg på henne; ögonen voro stora och blanka, munnen idisslade idiotiskt och irriterande. Mjölkspannens grepe skramlade. Hon skulle velat skrika åt alltsammans, skrika rakt ut i luften, bara skrika. Hon skulle velat kasta mjölkspannen och låta innehållet flyta bort i gödselrännan, slå till den dumma kon med pallen, springa bort, skrika — — —

— Jag tror jag blir tokig, tänkte hon.

Den ko, som stod i tur att bli mjölkad, råmade uppfordrande, ett långdraget, dovt vrål.

— Håll käften, ditt skrälle, sade hon rått. Du ser väl att jag kommer!

3

Nej, hennes första hem hade inte varit som detta, det hade inte liknat det nuvarande det allra bittersta. Hon hade inte heller varit som nu, hon hade inte tyckt att

livet var meningslöst. Hon hade nästan varit lycklig. Lycklig! Vilket sällsamt ord i en statarhustrus ordbok!

Ett vackert hem, en arbetsam man, som älskade henne, två små barn, lycka — — — Vart hade allt det tagit vägen? Hur kunde något sådant, så mycket försvinna på tjugo år?

Hon mindes inte hur det kom sig att hennes man började dricka. Det var ett par tre år efter Irmas födelse, det var när hon gick med Magnus. Kunde det verkligen inte vara längre sedan? Jo — vänta! Det var fel, det var inte Magnus hon gått med, det var Kurt. När Magnus kom till världen var redan hem och kärlek och lycka borta som agnar för vinden. På den tiden var Johan nästan jämt drucken. Det var inte konstigt alls att Magnus inte var som han skulle, tänkte hon trött.

Ja, när Magnus föddes voro hemmet och familjelyckan spolierade, då var allt som nu. Och nu var Magnus elva år. Ännu var inte livet slut, ännu skulle hon inte på länge kunna hoppas på befrielse från meningslösheten.

På det sättet vandrade hennes tankar fram och tillbaka i det förflutna och i nuet medan hon skötte sitt arbete denna morgon, medan hon mjölkade korna, tömde spannen i den stora bleckflaskan, bytte filter och hällde mjölk i stallkattens skål och gödkalvarnas ho. Fram och tillbaka gingo tankarna, så som hon själv gick fram och tillbaka på det slippriga stallgolvet.

Strax efter Magnus födelse kom spanska sjukan till byn. Den förfärliga pesten, sena tiders digerdöd, som alla fruktade, nådde också Rögle. Hon mindes hur alla där i byn samlats i missionshuset för att be till Gud om skonsamhet. Själv låg hon ännu kvar i sviterna efter sin ned-

komst, brännande av feber, och vid hennes sida gallskrek hennes sistfödde i ett och höll på att göra henne vansinnig.

En ynkedom till barn var det, en spinkig liten dvärgunge på knappa två kilo. Han kom på tok för tidigt, och det var väl en följd av all den ångest hon utstått medan hon bar honom. Pojkens far gick omkring i ett ständigt rus de dagarna, sedan månader för övrigt. Det var väl som det skulle vara att Magnus inte var alldeles klok.

Och en tidig vårdag nästa år stod dödsängeln trots alla böner mitt i byn, och även till hennes dörr kom han. Maktlös såg hon honom ta tre av hennes barn med sig. Vad skulle hon göra? Inte en gård i Rögle blev skonad.

Hon tömde den sista mjölkspannen, sköljde silen under pumpen på gården och hängde upp den till tork på en spik vid ladugårdsdörren. Katten, som druckit ur sin frukostskål, kom kelen och mjuk och strök sig mot hennes ben. Hon gav den en häftig spark, så att den for som en boll mot dörren med en dov duns.

— Herre Gud i himmelen, tänkte hon utom sig. Vad gör jag och varför gör jag det? Vad har katten gjort för ont? Och korna? Och alla de andra? Vad har Magnus gjort, så att jag bannar och slår honom jämt? Är jag redan tokig?

— Men Magnus gör grimaser mot mig. Han förvrider ansiktet mot sin mor — — —

Den stora gården var hal och slipprig av väta, dimman stod som en lätt sky över de mörka åkrarna. Bakom de väldiga halmstackarna vid ladan hade några björkar redan börjat skifta i lila. Luften var fuktig och ljum. Våren var på väg.

När hon gick förbi den stora logen, såg hon att dörrarna stodo öppna. Innanför i skumrasket skymtade något, som liknade en tröskmaskin. Det kanske också var en tröska tänkte hon. Så underligt, att hon aldrig sett efter vad det var, fast hon gått förbi så ofta!

Då dessa tankar stego upp inom henne, mindes hon en annan loge, en annan tröskmaskin på en gård någonstans. Hon mindes en fruktansvärd höstdag för ett halvt år sedan, en väldig lada med halm på golvet och med en augustisols flödande ljus över en massa upprörda människoansikten, över halmen på golvet och någon som låg i halmen. Någon med ett gapande sår i nacken, varifrån blodet rann i en aldrig sinande ström i den gula halmen. Röster, häftiga, upprörda röster, skrik, kvinnors jämmer och ändå tystnad. Hur kunde det vara så tyst, fastän alla pratade i munnen på varandra.

Hon hade stått med fullkomligt tom hjärna och sett på detta, som låg i halmen. Det var hennes man hade de sagt, och hon hade nickat utan att svara. — Ja, det är min man, hade hon tänkt, ja visst, det är Johan. Han slog mig i morse, i går, i förrgår. Han har slagit mig i många år. Han skall aldrig slå mig mer.

De hade lagt honom på en dörr, som de lyft ur någonstans, de hade burit honom hem. Och hela tiden rann blodet ur såret i nacken. Ansiktet, som varit rött av vrede och sprit på morgonen, var vitt och tomt, ögonen sågo ingenstans, glasartade, fulla av intighet. Munnen gapade.

— Sådan är döden, hade hon tänkt, när hon gick vid sidan av dem som buro. Nej, inte döden! Sådant är livet, hans liv, mitt — — —. Tomt, vitt, fullt av intighet.

Först sedan de som burit hem honom hade gått sin väg, hade gråten kommit som en förlösande ström ur hennes ögon, gråt av sorg och gråt av glädje, gråt av fasa och gråt av lättnad. Och åter och åter kommo hennes tankar, så motsatta hennes gråt, klara, kalla, konstaterande:

— Det är Johan. Det är min man. Han slog mig i morse, i går, i förrgår. Han har slagit mig i många år. Han skall aldrig slå mig mer.

4

När hon kom hem, hade Maj-Britt vaknat och stigit upp. Hon stod vid spisen i bara linnet och höll på att koka gröt. Magnus var också vaken, men inte uppstigen. Han höll på med en av sina eviga böcker, borta, död, döv för hela världen.

— Det finns inga havregryn i huset, sade Maj-Britt och vände sitt otvättade och morgonsura ansikte mot sin mor. Vi får ta rågmjölsgröt i dag igen.

När hon lyft av grötkastrullen började hon gäspande klä sig. Hennes mor gick bort mot bordet och begynte plocka undan disken. Magnus kastade en likgiltig blick på de båda kvinnorna, en inte fullt så likgiltig blick på klockan och en allt annat än likgiltig blick i boken. Det var Gullivers resor.

SJUNDE KAPITLET

Det finns glädje, som så våldsamt kan ta ett människohjärta i besittning, att man lyftes bort över tid och rum. Man lever i en underlig och underbar hänryckning, borta från jorden och ändå inte borta. Allt vad man vet och känner och är, är glädje och åter glädje, och vad man hör är det egna hjärtats lyckliga, häftiga slag.

För längre eller kortare tid kan detta tillstånd vara, så väckes man av hårda händer upp ur drömmen tillbaka till verkligheten, och uppvaknandet sker så häftigt, att man känner sig alldeles omtöcknad. Men sedan kommer man underfund med vad uppvaknandet innebär — och allt man förnimmer är en bottenlös fattigdom.

Den stora glädje, som vänskapen med Reinhold skänkt Magnus, gick aldrig att helt glömma. Även sedan så lång tid gått, att vännens drag icke längre framstodo så klara för hans minne som strax efter deras skilsmässa, kunde han ibland vakna till i arbete och dröm och erfara en sugande saknad, en saknad, så intensiv, att den fick hans ögon att tåras. Ända inemot hans trettonde år kände han det så, och ibland hände det också att han ansträngde sitt minne till det yttersta för att minnas hur Reinhold sett ut, i akt och mening att göra sin längtan efter honom ännu mera intensiv. Och när minnet funge-

rade och hjärtat nästan värkte av saknad och längtan, erfor han också en annan känsla. Inte riktig sorg och inte riktig glädje, men en underlig blandning av båda dessa känslor, en smärtsam vällust, som inte hade namn. Det fanns tider, när han nästan oavbrutet hängav sig åt denna självplåga, ty ett så underligt ting är det mänskliga hjärtat.

2

Att han måst ta med sig sitt ansikte från Rögle, som han tänkte den gången han satt på flyttlasset, det var han ännu mycket medveten om. Hans ansikte var något, som gav honom ständiga problem att grubbla på, och tusen frågor reste sig framför honom som skyhöga murar, när han tänkte på sitt ansikte. Han hade märkt att ryckningarna tilltogo i intensitet och antal när han blev upprörd, häftig, glad eller ledsen. Och nu gjorde han allt för att bekämpa sinnesrörelser då han var ute bland folk. Det värsta var bara, att sinnesrörelser behagade uppträda utan minsta föregående varning, och det var inte lätt att besegra dem, då de redan överrumplat honom. Hux flux vart han glad över ett vänligt ord eller ledsen över en motgång — och lika hux flux kom tanken: — Nu börjar "det där"! Och i regel fanns det då ingen undanflykt, då var enda räddningen en snöplig reträtt med det vanställda ansiktet dolt av en bok eller av rockärmen.

Under den första tiden i den nya skolan gick han omkring med en ständig skräck för de första yttringarna av sitt ansiktsfel. Skolkamrater äro skolkamrater, och inga människor äro så grymma som de mycket unga. Men det var de första skratten han fruktade, de första speorden.

Och han inte bara fruktade dem, han väntade dem också. Det gjorde det hela ännu värre. Han mindes hur det varit förr, och när han satt stilla och mindes det, tyckte han att rymden ännu ekade av alla skratt och alla smädeord han varit föremål för. I hans tankar skrattade alla människor åt honom, inte bara några få. Med en fanatisk, sjuklig fantasi gjorde han sig själv med sitt fasansfulla ansikte till centrum i en värld, där alla skrattade och ropade: Skrattmänniska! Skrattmänniska! Han såg inga vänliga ansikten, inga förstående blickar, hörde inga medlidsamma eller uppmuntrande ord. I det fallet var han blind och döv.

När en av pojkarna under en rast en dag plötsligt gav upp ett gapskratt och pekade på Magnus, tyckte han att det var hela jorden, som pekade finger åt honom genom kamraten. Hur besinningslös blev inte flykten! Hur oändligt lång blev inte vägen de få meterna till den skyddande skolhusväggen! Och hur ekade inte skrattet hela dagen i hans inre! Och hur taktfast slog inte den hammare inne i hans huvud, som sade: Vad skall jag göra med mitt ansikte? Vad skall jag göra med mitt ansikte? Vad skall jag göra med mitt ansikte?

Men tiden gick, dag lades till dag och vecka till vecka, och årstiderna växlade med varandra som de alltid gjort. Det första skolåret gick med julferie och påskferie och examen. Sommaren rann förbi som en gyllene flod; höst, vinter, vår och sommar igen. Även de tyngsta åren i vårt liv ha en ände, och Magnus första år togo slut, de också. En dag stod det plötsligt klart för honom, att han begynt sitt sista år i skolan.

3

Munkasjö var en mycket större by än Rögle, nästan en liten stad med många gator och flera stora affärer, kyrka, godtemplarlokal och biograf. Den stolta vita kyrkan reste som sig bör sitt trappstegsformade torn mitt i byn, omgiven av en lummig kyrkogård, under vars träd hädangångna munkasjöbor sovo sin mer eller mindre välförtjänta vila i gravens famn. Kring kyrkan grupperade sig byns övriga viktiga byggnader, och där låg alltså också skolan, ett pampigt rött tegelhus i två våningar. Utanför bredde en grusad gårdsplan ut sig i frikostigt tilltaget omfång, och över den gården hade en gång i tiden Munkasjös arrogantaste män gått några allt annat än arroganta steg — som barn mot skolans trappa. Men då måste det ju också i sanningens namn erkännas, att deras steg några år senare *från* trappan voro så mycket mer självsäkra och förmätna. Ty de voro den vuxnes steg ut i livet — i den mån man nu är vuxen vid fjorton år.

I byns utkant bredde de stora bondgårdarna ut sina ägor i skånsk och dryg vidlyftighet. Där låg också Tofta, icke den största av gårdarna, men väl den viktigaste. Den ägdes nämligen av nämndemannen och det faktum, att Magnus Eriksson levde sitt verklighetsfrämmande och världsfrånvända liv inom en av dess statarstugors väggar, minskade ju ingalunda dess betydelse. I varje fall icke för just Magnus.

Stugan, i vilken han med mor och syster och systerdotter bodde, var en typisk skånsk statarstuga. Det sorgliga var bara det, att den typ den företrädde varit omodern till och med i Skåne i ungefär femtio år. Följakt-

ligen hade den korsvirkesväggar och halmtak och inga vänner så trofasta som de vägglöss och råttor, vilka förökat sig i dess väggar och källare i sådan mängd och under så många år, att det svindlade för de yngsta råtto- och vägglössgenerationernas tanke, när de sökte minnas sina stamfränder på platsen. Men eftersom de rättmätiga innebyggarna i stugan under likaledes många år och generationer varit vana vid dylika icke rättmätiga, så blev icke deras vistelse i stugan särskilt förvärrad genom råttornas och vägglössens närvaro.

4

Om Magnus gjort sig besvär med att föra protokoll över dylika ting, så skulle han ha vetat, att han den måndagsmorgon det nu är fråga om vaknade upp i sin säng i statarstugans lilla kammare för sjuhundratrettionde gången, sedan han flyttat till Tofta. Då skulle han alltså också vid en lindrig eftertanke kommit underfund med att sjuhundratrettio dagar betyda två år. Och två år äro faktiskt en lång tid i en ung mans liv.

Han vaknade klockan sju vid att Maj-Britt skakade honom i axeln och frågade hur länge han tänkt sova. Magnus, som inte tänkt alls på den saken, gjorde sig inte besvär att svara. Han tittade yrvaket på sin syster, som redan var klädd, gäspade och sträckte på sig. Lisas lilla flicka, Barbro, kravlade emot honom över det smutsiga golvet. Hon hade en besynnerlig förkärlek för att krypa, fast hon mycket väl kunde gå.

Maj-Britt satte bullrande och uppfordrande kaffepan-

nan på elden, och Magnus beslöt sig för att stiga upp. Han satte fötterna på det kalla golvet och rös till vid beröringen, grep efter byxorna och började klä sig. Borta vid spisen sade Maj-Britt:

— Om du kunde komma dig för att stiga upp först en dag och koka kaffe! Jämt skall jag göra det, fast jag sedan får arbeta dagen i rosig ända. Du gitter inte göra ett skapande grand. En dagdrivare är du. Men den som inte vill arbeta, skall icke heller äta.

Ty Maj-Britt hade just "gått fram" och hade en del lämpliga bibelspråk i gott minne.

Magnus svarade inte. Han visste att han inte var någon dagdrivare. Han arbetade i skolan hela dagen där, och i hemmet var han aldrig sysslolös. Och eftersom han visste att systern mycket väl hade reda på den saken, ansåg han det inte mödan värt att protestera.

När han klätt sig, kom han av en händelse att kasta en blick på väggalmanackan mellan fönstren. Den bar fortfarande de röda siffror, som utmärkte gårdagens datum. Han rev av lappen och tittade på dess baksida, ty på den brukade det alltid stå en vers — på danska för övrigt, och det var ett plus. Och här, medan han vid bordet väntade på det morgonkaffe hans syster just lyfte av elden, läste han med bultande hjärta fyra små rader. Fyra korta versrader, som bildade en strof, och som uttalade en bitter sanning:

"Fattig er Den, som har mistet en Ven,
ej Nogen hans Tab har vejet.
Men tusindfold mere fattig er Den,
som aldrig en Ven har ejet."

Det stod ett namn, Erik Bøgh, inunder strofen, men Magnus visste inte vem det var. Det föreföll honom också alldeles likgiltigt just nu, strofen med de fyra versradernas bittra sanning var huvudsaken. Han läste dem åter och åter tills han helt och hållet förstod dem och nästan hörde dem på sitt eget modersmål.

— Det är sant, tänkte han: Fattig är den, som mist en vän — ingen har vägt hans förlust. Men tusenfalt mera fattig är den som aldrig ägt någon vän — —. Det är sant, och den, som sagt det, har sagt vad jag velat säga och inte kunnat. Jag vet bara inte, om jag förlorat en vän jag haft, eller om jag aldrig haft någon vän!

— Kaffe? frågade Maj-Britt retligt. Du och dina verser! Det går dig åt huvudet, det är just jämt vad det gör det. Det finns folk, som blir tokiga av verser. Det vet jag bestämt.

— Prat, sade Magnus, i det han tog emot kaffekoppen. Det tar du fel i. Man blir inte tokig av verser. Däremot skulle jag tro att man blir det av att läsa Hela Världen, och då bör du akta dig.

— Idiot! fnös Maj-Britt. Hela Världen är tusen gånger bättre än alla dina Frödingar och Heidenstamar och allt vad de heter. För det är *sant* vad som står i Hela Världen och inte fantiserat ihop. Men du har visst glömt August på Rögle. Sån hade han blivit av att läsa för mycket vers.

— August ja, tänkte Magnus. Det var en människa. Och han förstod mig!

Det blev en liten paus, ty Magnus gjorde intet ytterligare försök att försvara sina dikter. Han tänkte åter på

den lilla danska dikten, och hur fint den i så knappt format sade en världsomspännande sanning. Det var alldeles säkert konst, en mycket stor konst, att göra vers. Själv sökte han fortfarande göra vers allt emellanåt, men det ville aldrig lyckas. Hur tydligt han än hörde rytm och ord i sitt inre, så var det alldeles omöjligt att samla dem på ett papper.

Maj-Britt hällde ut sitt kaffe på fatet och sade:

— I Hela Världen finns det en tävling som heter: "Liknar Ni denna flicka?" Larssons Tea liknar henne den här veckan. Hon skall skicka in sitt fotografi till tidningen. Man kan bli filmstjärna om man gör det. Det vore någonting! Då slapp man gå här och dra bland pankor och möss.

Sedan teg hon och tänkte antagligen på Ramon Novarro, ty det var den veckan "Söderhavets sång" gick på Flora-Biografen i Munkasjö. Magnus tittade på klockan, rafsade till sig sina böcker och sitt smörgåspaket och sprang ut. Han måste skynda sig för att inte komma för sent till skolan.

5

När han kom ut på gården, såg han att det regnade, ett fint, strilande regn, som lät som ett sus när det föll. Han tyckte om regn, det gjorde honom så lugn och trygg och gav hans tankar en sådan klarhet och styrka. Han stoppade böckerna innanför rocken, smörgåspaketet i fickan och började gå.

Då han gick över den bäck, som skilde Tofta ägor från granngården, såg han att duntraven höll på att blomma

i svedjemarken uppe i skogen. Det lyste som en lång rad flammande eld mot dunklet under träden. Och i bäckens smala skreva lyste ännu de sista kabbelekorna intensivt kromgula med saftigt grönt bladverk.

Han stannade en liten stund och såg på blommorna vid vattenspegeln. De hette Caltha palustris på latin, det hade han tagit reda på. Det var roligt att veta sådana saker, det fick en att känna sig som ägare av en hemlighet.

Han hade fått låna en bok av sin lärare, där blommornas latinska namn och släktförhållanden stodo att läsa. Det var en underbar bok. Den knöt tillsammans stinknäva och midsommarört, strandärt och gulvial, hundkex och taggkörvel. Den öppnade oändliga sagovärldar för en, slog upp stängda portar och bröt ner skiljande murar. Alla böcker bröto ner murar och öppnade portar, och varje bok lärde en något nytt. Och var gång man lärde sig något nytt, kände man sig starkare och rikare.

Han ryckte till och kom ihåg att han hade brått. Medan han sprang kom tanken på den lilla danska strofen tillbaka, och han tänkte på de främmande, sanna orden: "Fattig er Den, som har mistet en Ven — ej Nogen hans Tab har vejet — men tusindfold mere fattig er Den — som aldrig en Ven har ejet."

— Så är det nog, tänkte han. Jag är säkert fattig, jag har inga vänner. Men jag skall säkert ändå bli rik en gång — med eller utan vänner.

Tanken på detta gjorde det lättare för honom att springa, och det gav honom med ens en ny glädje. Men när han närmade sig skolan och såg kamraterna strömma

in på gården, kom en annan tanke till honom, som dämpade glädjen och även spänsten i hans lopp.

— Mitt ansikte! Mitt ansikte, ja! Det måste jag dras med i hela mitt liv, hur det sedan går.

6

Några timmar senare samma dag följde han sina kamraters skara in i skolsalen till dagens sista lektion. Den skulle anslås till uppsatsskrivning, och han hade hela dagen längtat efter den. Dessa lektioner voro det fält, på vilket han kunde taga revansch för alla lidna nederlag, alla förlorade strider. Under dessa lektioner var han fri, fri och stark och sällsamt lycklig. Oändliga vidder öppnade sig för honom då han skrev, solbelysta ängar med smörblommor och prästkragar och böljande gräs, vidder med porlande vatten och hög blå luft. Dörrar till svunna tiders värld slogos upp, män och kvinnor i underliga kläder rörde sig kring honom, människor från historias och sagas värld i gemytlig och vänskaplig samvaro.

Skolsalen fylldes i detta ögonblick av barnens larmande flock. Bänklock slamrade, fötter skrapade, och magistern intog stor och trygg och solig sin plats i katedern. Han öppnade ett litet häfte och förkunnade att de uppsatsskrivande hade att välja mellan de båda ämnena "Drottning Kristinas sista regeringsår" och "En vandring i naturen".

När det blivit tyst, tog sig Magnus en funderare. Drottning Kristina var inte alls dum, tvärtom. Kring hennes gestalt stod det en härligt skimrande nimbus. Hon var lustig och kvick, hon red och fäktade och klättrade i

träd. Hon gav uppstudsiga rådsherrar på öronen. Och hon övergav sin tron för sin frihet. Men i alla fall — — —! Hennes nimbus bleknade totalt bort vid blotta tanken på en vandring i naturen. Magnus öppnade sin konceptbok, formerade sin penna och började.

Redan efter ett par minuter började bilderna komma, blommor och träd marscherade i väldiga kolonner emot honom, det doftade av sommarvarm mylla, vatten och skog. Och han hörde fågelsång medan han skrev. Högt uppe mellan bokarnas spröda valv kilade ekorrarna fram över de sammetsgrå grenarna, knaprade på sina bokollon och smackade. Inte ens hararna höllo sig borta, de kommo skuttande och tittade klarögt på honom, muntert klippande med öronen.

Under tre kvarts timme travade Magnus härs och tvärs i skog och mark, allt medan pennan raspande följde hans strövtåg. Så fick han plötsligt se skolsalens stora väggur, hejdade sig och satte punkt. Kabbelekan vid Tofta bäck fick vänta till en annan gång.

ÅTTONDE KAPITLET

Några dagar senare fann Magnus, när han tagit plats i sin pulpet i skolan, att alla de övriga, som deltagit i uppsatsskrivningen, fått tillbaka sina böcker. Men hans eget pulpetlock glänste svart och tomt emot honom. Han lyfte konsternerad på locket och såg i facket under, som om han väntat att boken på något mystiskt sätt ramlat rakt igenom. I facket låg alla hans övriga böcker och andra för skolarbetet nödvändiga ting och — det måste erkännas — även några mindre nödvändiga: "Herr Arnes penningar" med filmbilder och en visselpipa av rönn, som August gjort en gång i tiden. Men den sak han sökte, boken med uppsatsen, den fann han inte.

Framme vid katedern harklade sig magistern på sitt karakteristiska sätt, kikade över glasögonen och sade:

— Jag ser att Magnus är en smula brydd. Han förstår inte vart hans skrivbok tagit vägen. Men hav tröst, unge man, och låt alla orostankar fara. Ty boken är i gott förvar — hos mig nämligen.

Magnus tittade upp. Han tyckte om lärarens ljusa röst och hans sätt att tala. Men ännu var han litet förvånad. Vad skulle läraren göra med hans bok?

— Vi har i vår mitt en författare i vardande, sade magistern, en naturlyriker i fickformat så att säga. Nu har han gett oss ett gott prov på sin talang.

Ingen begrep alla de underliga orden, inte heller Magnus, men han började förstå att han inte behövde vara orolig. Och med stadigt stigande glädje och stolthet hörde han läraren säga, att uppsatsen om Magnus Eriksons vandring i naturen var den bästa som sett dagens ljus i Munkasjö skola.

Det hade aldrig förut hänt, att han på detta sätt blivit offentligt berömd. Hittills hade läraren nöjt sig med att skriva ett stort eller litet A i slutet av uppsatsen eller ett par gånger ett "Bra" på sned under sista raden. Men aldrig som nu, nej, aldrig. Roligt var det i alla fall, ack, vad det var roligt!

Han anade inte att det skulle bli ändå mer. Men magistern ropade fram Elsa Becker, som läste bäst i hela klassen, och gav henne i uppdrag att läsa Magnus' uppsats högt. Och Magnus hörde henne med sin klara röst ge ljud och färg åt vad han skrivit. Och medan han lyssnade, kände han hur glädjen och stoltheten bubblade och sjöd inom honom och hur kinderna hettade.

När uppsatsen var slut, måste han själv kliva fram för att hämta boken, och när han tog den ur sin lärares hand och hörde hans vänliga röst på nytt, kände hans glädje inga gränser. Men när han gick ner mot sin pulpet igen och mötte alla kamraternas blickar, kände han några välkända ryckningar i ansiktet. Han greps av skräck.

— Nu ser de det allesammans, tänkte han bestört. Och i detsamma hörde han ett halvhögt fnitter ur hopen, nej, han tyckte han hörde ett fnitter från varenda pulpet i salen. Som bedövad fann han sin plats och dolde ansiktet med armen.

I själva verket var det kanske bara ett par av hans kam-

rater, som sett att det ryckt i hans ansikte. Det var heller ingen, som sade ett ord till honom om saken under rasten. Ändå gick han hela dagen och hela påföljande vecka omkring med en tyngande känsla av skräck inom sig. Ryckningarna kunde ju återkomma när som helst och visa hans ansikte i all dess vederstygglighet.

2

Framgången med uppsatsen gav honom i alla fall en viss glädje. Ja, denna glädje var faktiskt så stor, att den gjorde sig påmind nästa gång han satt med sin uppsatsbok framför sig och skulle berätta om hur det gick till när potatisen kom till Sverige.

Innan han visste ordet av bar pennan iväg över skrivbokens vita sida, och ett tu tre stod Jonas Alströmer där på papperet i knäbyxor och pudrad peruk mitt i ett blommande potatisland.

Från katedern betraktade magistern road sin litteräre elev. Ansiktet var rött av upphetsning, det mörka håret stretade åt alla håll.

— Jag undrar just, om inte Alströmer skulle varit nöjd med sin biograf, tänkte han.

Och Magnus skrev. Nu var han som andra, nu stod han inte längre utanför. Här betydde hans fulhet ingenting, här behövde han inte dra sig undan och dölja sig.

När det gällde lektioner med förhör och frågor, var det inte på samma sätt. Han *kunde* för det mesta svara, han kunde långa rader årtal och växtnamn och främmande städer som ett rinnande vatten, men han greps ändå av en sådan skräck, när han skulle svara.

— Rätt vad det är börjar det där i ansiktet, tänkte han och trasslade följaktligen till sina svar, rodnade och stammade förvirrad med halvhög röst. Hur skulle man kunna tala om vad Axel Oxenstierna sa till Gustaf II Adolf, eller hur det kommer sig att en gummiboll studsar, när alla människor tittar på en, så att man darrar i alla lemmar? Men uppsatsskrivning var något annat. Och för övrigt alla lektioner, då man slapp tala.

Jonas Alströmer-uppsatsen lyckades riktigt bra, den också, och Elsa Becker fick stiga fram igen och läsa högt. Och från den dagen, några veckor framöver, blev det nästan sed i skolan, att Magnus Erikssons uppsatser skulle läsas högt i klassen. De voro inte alla över sig, men de voro de bästa. Och det förklarar saken.

Magnus fruktade dessa uppläsningar lika mycket som han älskade dem, ja, han fruktade dem kanske mest. Ty det slog aldrig fel att han glömde vara på sin vakt, och när hans stolthet var som störst, började de fruktansvärda ryckningarna i ansiktet, och alltid tyckte han sig höra förstulna fnissningar i salens alla vrår. Om han bara hade sluppit att gå fram för att hämta boken!

3

En dag litet längre fram på hösten, en blåsig och kall dag, satt Magnus hopkrupen i ett hörn av soffan i köket och läste läxor. Han hade "skurlov" och tyckte världen var oerhört trist, innehållslös och grå.

Maj-Britt satt vid bordet och höll på att mata Lisas lilla flicka, som fortfarande var något av ett problembarn

och inte kunde äta ordentligt. Lillan protesterade högljutt mot sin mosters hårdhänta övertalningsförsök, spjärnade emot och spottade ut maten.

Magnus såg ut genom fönstret. Det verkade som om det skulle bli regn, stora grå molnbankar vällde upp bakom gårdens byggnader, och en majestätisk poppel vid vägen vajade av och an. Vissna löv virvlade fram över gårdsplanen som en brungul sky. Och så med ens började det regna, men bara helt litet. Fönsterrutan övergöts av små fina pärlor.

Tåget över Bält förlorade med ens sitt intresse, och Magnus slängde undan boken, grep efter sin slitna regnrock och mössa och sprang ut. Maj-Britt tittade undrande efter honom. Den där konstiga Magnus!

Magnus tog vägen bakom halmstacken och ladan och kom ut på den knaggliga vångavägen, som ledde till skogen. Regnet strilade ner, fint och skimrande, grässtråna glänste som silver. Han lyfte ansiktet mot regnet och kände det svala vattnet skölja över panna och kinder, välgörande, svalkande, rogivande.

I ett dike intill gärdsgården vid skogsbrynet såg han en rapphöna, som sökte betäckning mot regnet under en videbuske. Hon såg ruffig och slö ut och iddes inte flyga sin kos, när hon såg Magnus komma. De små pärlögonen blickade fram under videbuskens mjuka grenar som om de ville be om nåd.

Magnus gjorde en fumlig honnör när han klev över dike och gärdsgård, sade: "Hej, moster rapphöna" och hoppade ner på andra sidan. Skogen tog emot honom, stor, dunkel, fylld av doft och prassel av löv.

En liten stund senare hade han funnit ett björnbärs-

snår i en glänta, och eftersom han inte var så världsfrånvänd att han föraktade kulinariska läckerheter, när de bjödos, stannade han ett ögonblick och gjorde hastigt rent hus. När han var färdig och började gå, slog med ens Sankte Per upp alla himmelens fönster, och regnet störtade ner.

Det blev en smula för mycket också för en liebhaber på regnväder, och Magnus sökte skyndsamt betäckning under en bok. Trädet erbjöd inte något vidare effektivt skydd, och Magnus började fundera på ett bättre. Då kom han att tänka på ett gammalt övergivet skjul, som måste finnas i närheten.

När han sprungit omkring under träden en stund och började bli duktigt våt, fann han till slut vad han sökte. Dörren till skjulet stod öppen, och han tumlade in i mörkret. Regnet smattrade våldsamt mot skjulets tak.

Han stod alldeles stilla och kände hur våt han var, regnet rann från hår och ansikte ner för halsen, under kläderna, och trätofflorna voro fulla av vatten. Det kluckade i dem när han rörde foten.

I detsamma förmörkades skjulets dörröppning av en väldig gestalt, väldig och välkänd. Det var hans lärare.

Magnus hajade till.

— Goddag, magistern, sade han andlöst.

Den väldige vände sig mot honom.

— Vem talar ur detta egyptiska mörker? frågade han. Rösten är Magnus Erikssons, men — — —

— Det är jag, sade Magnus halvhögt. Jag måste skula för regnet.

— Och jag har måst följa ditt exempel, unge man. Och Gud vare lov och pris, nu skönjer jag din välkända

nuna genom det vikande dunklet. Var hälsad, min käre adept!

— G - g - g - goddag, magistern, sade Magnus igen. Vad i all världen skulle han säga till sin lärare? Det regnar, tillade han klyftigt.

— Det gör det, sade magistern. "Det regnar hela dagen, och jag får ont i magen, sa trollet Plurr. Regn, regn, regn — — —"

— Nej, det var fel, halkade det ur Magnus. "Och jag förkyler magen — — —" O, förlåt!

Magistern skrattade, ett stort, bullrande skratt. Han slog hjärtligt Magnus på axeln.

— Huvudsaken är att det regnar, ordryttare, sade han. Och det ser ut att hålla i. Vad har för övrigt fört våra vägar samman och låtit oss mötas i detta sällsamma skogsslott?

Magnus talade om att han varit ute och gått, och han tillade förklarande att han tyckte om att promenera i regn.

— Man tänker så bra när det regnar, sade han skyggt.

— Din sällsporda klarsyn på detta faktum förbryllar mig inte, ty jag har lärt känna dig som ett klyftigt barn, svarade hans lärare. Även jag har gått ut för att få tänka.

— Jaså, sade Magnus. Och efter detta intelligenta inpass blev det tyst i skjulet. Pausen varade en god stund.

Plötsligt rann det ur Magnus:

— Magistern, vad skall jag göra med mitt ansikte?

Den väldiga gestalten ryckte till och såg på honom.

— Va - va - va sa du, min vän?

Magnus upprepade sin fråga.

— Magistern har väl sett mitt ansikte? Det är inte som andras. Jag har något konstigt i mitt ansikte, som jag inte vet vad det är. Maj-Britt säger att jag inte är riktigt klok, och mor säger att jag gör grimaser — — —

Magistern svarade inte genast. Så sade han:

— Det är ett svårt kapitel, käre Magnus. Jag vet inte vad jag ska svara dig.

— Vet inte magistern vad det är? Vad heter det? Är det sant att jag inte är alldeles klok?

— Naturligtvis är du klok, min vän. (Min vän, tänkte Magnus. Han säger "min vän". Åh!) Det du har i ditt ansikte är en sjukdom. Det kallas spasmer. Lider du mycket av det?

— Lider? upprepade Magnus, ty vad skulle han svara. Jag vet inte. Det gör inte ont.

Sedan var det magistern, som talade en stund. Han lade ena handen på Magnus' axel, men han såg ut genom skjulets dörröppning hela tiden. Han talade inte alls om sjukdomen, ty, som han sade, han visste ingenting om den. Han talade om Magnus själv, om hans skolarbete och hans uppsatser. Han uppmuntrade honom och sade att han inte skulle bry sig om vad Maj-Britt sade, hon menade säkert ingenting illa. Och det gjorde nog inte hans mor heller. De förstodo honom bara inte.

— Men de skrattar, invände Magnus.

— Vilka då? Vilka skrattar?

— Alla! Pojkarna och flickorna skrattar åt mig. I den andra skolan kallade de mig Skrattmänniskan. Jag blev döpt till det.

— Döpt?

— Ja, i ett dike. Men det kan ju inte magistern veta.

Och det är så svårt, när de skrattar åt mig. Så fort det där börjar, så skrattar de — — —

Magistern stod alldeles tyst en lång stund. Han drog upp sin pipa ur fickan och tände den omständligt. Han såg inte på Magnus, när han sade:

— Och när börjar "det där", som du säger?

— Jag vet inte, svarade Magnus. Det börjar när som helst innan jag vet ordet av. Jag kan inte hindra det. Men för det mesta kommer det när jag blir rädd eller ledsen eller mycket glad.

— Jag förstår att det är svårt när man skrattar åt dig, min vän. Du måste ändå försöka att inte fästa dig vid det. De som skrattar är tanklösa eller dumma, de begriper inte bättre. Och du skall se att din sjukdom går över, när du blir äldre. Och vad den andra sidan av saken beträffar, så måste du försöka att undvika sinnesrörelser. Akta dig för att bli rädd eller mycket ledsen eller mycket glad. Och titta nu, nu skiner solen igen. Nu måste vi passa på tillfället och kila hem till oss. Så lunkom vi så småningom — — —

4

Den här gången klev Magnus varken över gärdsgårdar eller diken. Han gick mycket ordentligt vid sin lärares sida på den smala stig, som förde förbi skjulet ner till landsvägen. Vid Ekbergs bageri skildes de åt, Magnus strök av sig sin dyvåta mössa, bockade sig och sade adjö. Sedan började han springa mot Tofta. Han tänkte på trollet Plurr, som förkylde sig i regnväder, och greps av ängslan att behöva dela hans öde. Han ville inte bli sjuk

och vara tvungen att stanna hemma från skolan. Det skulle snart bli uppsatsskrivning igen.

När han kom hem, satte han sig vid spisen med läxboken i knät för att torka kläderna. Medan han läste tänkte han på magisterns ord. Det var på något sätt skönt att veta, att det han hade i ansiktet var en sjukdom. Det bröt visserligen inte ner de murar, som stodo mellan honom och hans kamrater, det förändrade egentligen ingenting alls. Ändå var det en tröst. Han visste åtminstone att han var klok.

På kvällen när de höllo på att äta, kom "det där" med ens, och för första gången gjorde han inte något försök att dölja det.

— Titta på den där idioten, sade Maj-Britt. Nu börjar han med sina fasoner igen!

Magnus lade undan grötskeden, såg på henne och sade högt och tydligt:

— Det är inga "fasoner" och det är inte jag som börjar. Det är en konstig sjukdom som går över när jag blir stor. Den heter — den heter — — — *spatt!*

Maj-Britt gav upp ett gapskratt.

— Spatt! skrek hon. Spatt! Var har du fått det ifrån? Det är bara hästar, som får spatt. De får det i benen. Ajax hade det, det var därför de sköt honom. Jaså, det är spatt du har! Ha ha ha!

Magnus blev likblek. Kunde det vara sant? Nej, det var omöjligt! Det måste vara så att Maj-Britt misstog sig. Hon förstod ju ingenting.

Han teg och fortsatte med sin gröt. Han hade ingenting att säga. Han trodde att han haft ett försvar, något att skydda sig med. Men han begrep att han inte hade

det, han måste fortsätta som förut att ta emot smädeord och skratt och elaka blickar.

— Om du inte är alldeles för spattig, så kan du gå ut efter lite ved, sade Maj-Britt.

Då reste sig Magnus upp, tog det han först fick tag i, vilket råkade vara lillans halvätna smörgås, och slungade den rakt i ansiktet på sin syster. Högt och vilt sade han:

— Gå själv!

Men lika snart lugnade han sig, gjorde helt om och gick mot dörren. Fem minuter senare tömde han ett fång ved i låren vid spisen.

5

En av de sista dagarna samma vecka var det uppsatsskrivning igen. Och vilket ämne! Det gällde att översätta Frödings roliga dikt om Jonte och Brunte från vers till prosa. Först läste läraren dikten högt, och alla barnen följde med i sina läseböcker. Hela tiden kände Magnus hur det kliade i hans fingrar. Han brann av lust att få sätta i gång. Han såg alltsammans så tydligt för sig, det stracklande hölasset, den veliga drängen och den gamla magra hästen.

Då han skrivit en halv sida, kom han att tänka på en sak, och han blev med ens alldeles stel.

— Undvik sinnesrörelser, hade magistern sagt. Akta dig för att bli mycket glad.

— Om jag nu skriver en bra uppsats, tänkte han, så kommer Elsa att få läsa den högt, läraren berömmer mig — och då *blir* jag mycket glad. Då börjar genast "det där". Jag törs alltså inte skriva en uppsats, som är så bra, att den blir uppläst.

Han satt helt stilla och tänkte vidare, och så fick han en mycket olycklig idé.

— Men tänk om uppsatsen nu blir bra, utan att jag anstränger mig! Jag måste försöka att skriva en uppsats som *inte* är bra!

Efter några sekunder började han åter skriva. Det sved honom in i själen, att han inte vågade beskriva de bilder han såg, när han tänkte på dikten. Men han bet samman tänderna och fortsatte. Han fyllde sida efter sida med de plattaste, faddaste, färglösaste ord han kunde finna på. Undvik sinnesrörelser, tänkte han. Akta dig för att bli mycket glad — — —

Tre dagar senare fick han tillbaka skrivboken. Han såg på långt håll hur den lyste blå emot honom från pulpetlocket när han kom in från rasten.

— Jag klarade det, tänkte han. Det gick som jag hade tänkt mig.

Men när han satt i sin bänk och hade öppnat boken, tyckte han ändå inte att effekten var så lyckad. Det såg ut som om läraren inte ens läst vad han skrivit. Det fanns inte en rättelse, inte ett tillagt komma, inte ett stänk av rött. Jo vänta! I slutet av uppsatsen stod ett stort rött frågetecken.

Magnus rodnade våldsamt. Han önskade att han med ens fått dö. Så hade han ju inte menat det. Hellre då som förr, ja, mycket hellre.

När lektionen var slut och kamraterna strömmade ut på skolgården dröjde han kvar en minut. Han gick bort mot magisterns kateder och stammade:

— Magistern. Det — det — det är om min uppsats.

Magistern såg på honom och sade:

— Jaså, det är det. Ja, jag måste ju säga, att din plötsliga lust att skriva pekoral i någon mån förbryllat mig. Vad menar du med denna intetsägande rappakalja?

— Det var så, stammade Magnus, att — att när magistern sa, att jag måste akta mig för att bli mycket glad, så tänkte jag att jag måste skriva en uppsats som inte var bra — — —

— Vad i all världen menar du? Varför skulle du skriva en uppsats, som inte var bra?

— För att slippa att få den uppläst, viskade Magnus. För då *blir* jag glad, och då börjar genast det där — — —

En liten stund senare satt han ute i samlingssalen i sitt vanliga hörn. Han kände sig en liten smula bättre till mods. Han skulle få skriva bra uppsatser igen. Men han skulle slippa att få dem upplästa. Det hade magistern lovat.

Och detta var hur Magnus slutade sin bana som succéförfattare av skoluppsatser i Munkasjö.

NIONDE KAPITLET

Den där dagen, när Magnus och hans lärare möttes i skogen, hade inte haft det goda med sig den kunnat ha. Det nämligen, att Magnus tagit fasta på de uppmuntrande ord han fått lyssna till. Ty det egendomliga var, att fast han under hela sin barndom längtat efter den förstående vänlighet läraren den dagen bevisat honom, så glömde han snart nog de ord, genom vilka vänligheten tagit sig uttryck.

Han kände sig fortfarande ytterligt ensam och hemlös med sitt vanställda ansikte. När han sökte se framåt, som alla pojkar i de åren måste göra, tycktes det honom som om alla portar voro stängda för honom. Han hörde de andra pojkarna i skolan diskutera framtiden, och såg hur deras kinder och ögon glödde medan de talade. De rullade upp fantastiska projekt, deras optimistiska syn på sin egen duglighet och världens behov av den skymdes inte det allra minsta. Magnus satt tyst och hörde dem tala, och han kände sig ytterligt utanför. För honom fanns inte någonting av det de talade om. De hade oerhörda företräden framför honom.

Han kunde sitta och se på dem i smyg, fixera deras ansikten, deras axlar och händer. Så vackra de voro, så starka, så skickliga! Världen låg öppen för dem, världen

väntade på dem. Men vem väntade på honom? Ingen! Alldeles säkert ingen.

Han tänkte på sin bror Kurt, som visserligen bara hade drängplats, men som ändå tycktes honom oändligt mycket lyckligare än han. Han var lång och rank och fullbildad, han hade vänner och kamrater. Han tänkte gifta sig med bondens dotter och få en gård — — —

— Varför står jag utanför, tänkte han. Varför skall alla andra vara så mycket bättre än jag?

— Vad skall du bli? frågade kamraterna ibland. Då såg han skyggt på dem och sade att han inte visste det eller att han inte tänkt bli något särskilt. Vid ett sådant svar skakade kamraterna på sina huvuden och pekade mot sina pannor. Magnus såg den vältaliga gesten och drog sig undan. De hade naturligtvis rätt. Det fattades honom något. Han var inte riktigt riktig.

Dagarna runno undan som förr, soliga dagar, regniga dagar, varma, kalla och blåsiga. Magnus sista vinter i skolan kom för omväxlings skull med mycken snö och bitande kyla. De stora ägorna kring Munkasjö bondgårdar bredde ut sig så bländande vita, att de skimrade i blått, pilalléerna marscherade över dem som hotfulla, groteska arméer. Vägarnas hjulspår blänkte av is, och på skolgården byggde pojkarna en kana att sätta rovor på. Och en dag hade hela skolan skridskolov och travade iväg till Tostarp, där det fanns en sjö.

Magnus var också med, fast han inte hade några skridskor. Den skrattande skaran av kamrater gled ut över isens skimrande yta, och Magnus höll sig ett stycke efter och åkte kana. Men det gick inte så bra. Trätofflor äro inte gjorda för sport.

Till våren skulle han sluta skolan, och under sommaren skulle han han gå och läsa för prästen. Det var allt han visste om sin framtid. Sedan måste han väl försöka få plats som drängpojke eller kanske som trädgårdselev hos Fagerström.

På det sättet gick tiden, iskanan på skolgården smalt och tog slut, ty vårsolen blev den övermäktig. Pojkarna sörjde den inte över sig, de hade börjat spela kula i stället och flickorna hoppade hage. Magnus gjorde som vanligt ingenting. Och så småningom blev det den tionde maj och examen.

2

Det var en underbar dag med strålande sol och blå himmel. Bokarna höllo just på att slå ut, och vitsipporna vällde fram över alla backar i stora drivor. Magnus kom till skolan i en egendomligt blandad stämning av glädje och vemod.

Skolgården var full av barn, och det var ett sorl utan like. Flickorna lyste som brokiga blommor i sina fina färggranna klänningar, och pojkarna, även om de inte precis lyste, stodo dem inte efter i elegans. Magnus hade en ny skjorta med slips och byxor av kaki. Trätofflorna hade fått stanna hemma, i dag hade han skor.

Strax innan det ringde in, kom skolans inspektör i bil och svängde in på gården, och en minut senare promenerade Munkasjö nya komminister in genom de vita grindstolparna. Han hette Sven Tykesson, det visste alla. Han såg ung och glad ut. Så steg veckans ordningsman, Elsa Becker, ut på trappan och ringde in.

På magisterns kateder stod en stor bukett vitsippor, eljest var skolsalen som vanligt. Ändå låg det en viss högtid i luften, och det doftade av nyskurat trä och såptvättade pulpeter. Examen var i alla fall något särdeles.

Magnus ansträngde sig till det yttersta för att samla inom sig allt under denna sista dag i skolan. Men det ville inte gå för sig, det rann bort som sand mellan hans fingrar. Då han fram på eftermiddagen lyssnade till välsignelsen, läst av pastor Tykesson, ertappade han sig med att göra ett hastigt överslag av vad han mindes av dagen. Det var inte så värst mycket. Pastorn hade talat också, det var så klart, läraren hade talat och hållit förhör, och inspektören hade sagt några ord med myndig och grötig röst. Men *vad* hade de sagt? Det var alldeles omöjligt att minnas.

Han hade fått tre frågor, och dem hade han klarat. Men de hade ju varit så lätta!

En sak mindes han visserligen: att han fått premium, en tung, blå bok i storlek med en tegelsten: "Från Pol till Pol" av Sven Hedin, och att magistern tryckt hans hand när han lämnade boken.

De flesta av de andra barnen hade haft någon av de sina med sig, men han var ensam, och när han sagt adjö till sin lärare utan att ge vika för den rörelse, som ville bemäktiga sig honom, gav han sig i väg med böcker och träslöjdsalster under armen. Solen sken, världen doftade av fuktig mylla och ungt, spirande liv, och Magnus började vissla när han gick. Inte för att han var särskilt glad, utan för att visslandet gav hans promenad en raskare takt. Han satte mössan på nacken, tog ett fast grepp

kring sin börda och visslade melodien till "Solen glimmar blank och trind". Och detta var slutet på Magnus Erikssons skolår — och på hans barndom.

3

Maj månad rann bort som en gyllene flod, och Magnus var nästan lika fri som de fåglar, vilka fyllde skogen med sina drillar. Inte förrän i början av juni skulle konfirmationsundervisningen börja, och Magnus tog ut varje minut av frihet, som bjöds innan dess.

Han läste fantastiskt mycket vers den våren, ty skolans bibliotek, som också var socknens, var inte stängt, och den svenska lyriken var verkligen rikt representerad där. Han kunde inte gå ett steg utan att ha en bok under armen, och det var inte utan att han kände det svårt att behöva lägga den ifrån sig, när han skulle sova. En hel del dikter lärde han sig utantill, och ibland, när han var ensam, måste han läsa dem högt för sig själv för att riktigt kunna njuta av deras rytmiska välljud. Och eftersom han för det mesta inte kunde få vara ensam i hemmet, sprang han ofta ut i skogen för att läsa. Utsträckt i gräset under träden läste han dikterna högt — och så fingo bokarna i Munkasjö skog höra Skånes största poeter, Österling och Ekelund och Hansson, och även andra, som icke voro skåningar men poeter ändå. Träden lyssnade till recitationerna och ackompanjerade dem med sitt sus, och Magnus förnam en känsla, som gränsade till frid. De underbara dikternas strofer rullade fram genom skogen, ett med träden, ett med gräset, ett med jorden och skyn.

Det är mycket möjligt att Magnus skulle ha blivit jor-

dens lataste människa, om icke konfirmationsundervisningen börjat och därigenom hinder lagts i vägen. Men en dag måste Magnus infinna sig i kommunalrummet utanför kyrkan för att göra sin anmälan till kursen.

Det vore orätt att påstå, att han direkt intresserade sig för saken. Han betraktade den bara som något som måste genomgås, något som hörde till, innan han blev vuxen. Vad det religiösa beträffar, så ägnade han det inte många tankar. Han brukade fortfarande be till Gud ibland, men bara ibland, ty han fick aldrig vad han bad om. Och han kunde en del bibelspråk, katekesstycken och psalmverser utantill. Men det var också allt.

Pastor Tykesson tog honom såväl som alla de andra i hand, höll ett inledningsanförande och började kursens första lektion. Magnus lyssnade intresselöst och förstrött och tänkte på en dikt av Erik Lindorm. För pastor Tykessons skull får man vara glad, att han inte kunde läsa sin elevs tankar.

Men allteftersom dagarna gingo, fann Magnus att det faktiskt gick an att glömma dikter och poeter för att lyssna till prästen. Det var visserligen inte mycket nytt han sade, men han sade det så levande! Och när han återgav de bibliska berättelserna, gav han dem ett sådant liv och en sådan färg, att man tyckte sig förflyttad till ort och ställe för händelserna.

Hans egendomliga ansikte med de breda käkarna och den höga pannan formligen lyste, och ögonen brunno som eld.

— Han tror, tänkte Magnus, han tror på det han talar om. Jag önskar att jag kunde tro som han.

Hela den långa, varma sommaren pågick undervis-

ningen, och Munkasjö ungdomar förkovrade sig därunder efter skiftande förmåga i kristendomens fundamentala principer. En klar och gyllenröd augustidag hölls avslutningen i den gamla kyrkan, och Magnus satt där i mörk cheviotkostym bland sina kamrater. Psalmsång och bön och predikan och psalmsång igen. Och sedan nattvarden, denna besynnerliga ceremoni, som han inte alls förstod, trots att pastorn talat så mycket om den och trots att han önskade förstå.

Efteråt stod han på kyrkbacken med en bukett aster och gullris i famnen — Maj-Britts lyckönskan — och hjärtat fullt av de frågor och problem, som länge legat på lur och nu störtade sig över honom.

Runt omkring honom sorlade kyrkfolk och konfirmander, Maj-Britt pratade i ett vid hans sida, men han hörde inte mycket av det.

— Nu är jag vuxen, tänkte han. Nu måste jag slå mig fram i livet. Hur skall det gå till och vad skall jag göra? Jag med mitt hemska ansikte — — —

Han lyfte blicken mot kyrktornet och såg en grå fågel, som satt där, en kaja. Medan han stirrade på den, lyfte den vingarna med ett högljutt kraxande och flög bort över kyrkogårdens lummiga träd. Han följde dess flykt genom rymden.

— Den är ful, tänkte han. Den är ful som jag. Men den är fri, fri och stark.

— Vad tänker du på? frågade Maj-Britt.

Han ryckte till och såg på henne.

— Jag vet inte, stammade han. Jag tänkte på de människor, som inte är fria — svaga och fula människor, som inte har några vingar.

ANDRA BOKEN

TIONDE KAPITLET

Den nya dagen grydde, disig och sval. En lätt bris drog fram över fälten, svepte kring gårdarna och genom de långa alléerna av pil och lind och gick till vila i den ännu morgondunkla bokskogen bakom Tofta. Märgelgravarnas mörka vattenyta krusades ännu, men det dröjde inte länge, förrän den åter låg lugn och blank med sina glittrande öar av nate och näckrosor.

Vägarna blänkte av väta, och överallt lågo daggens pärlor utströdda, redo att återge den uppgående solens sken i miljoner blixtrande reflexer. I betfältet vid vägen låg en kvarglömd tvåhornad grep, och den tunga lera, som klibbade fast vid hornen, skiftade i violett. Så höjde sig den bleka septembersolen över åsarna långt bortom Munkasjö, men dess strålar nådde ändå varenda ostlig fönsterruta i byn och tände den i guld. Och i detsamma gol tuppen på Tofta — och fick sekundsnabbt sin morgonsignal besvarad av suveränerna i granngårdarnas hönsriken. Några minuter senare ringlade en grå, dimlätt rök upp ur skorstenen på Tofta stathus. Klockan var halv sex, och en ny dag hade begynt.

2

När Magnus fått eld i spisen och satt på kaffepannan, började han klä sig. Ännu var rummet ruffigt och kallt, och det var inte utan att han frös en liten smula. Han ansträngde sig för att inte visa det — en löjligt meningslös ansträngning, eftersom ingen såg honom. Men han var fortfarande en fullkomlig slav under den fixa idé, som kom honom att känna det som om någon alltid iakttoge honom.

Då han klätt sig, sträckte han sig mot hyllan över spisen för att få tag i kaffeburken, ty vattnet hade börjat koka. Naturligtvis fanns det inget malet kaffe, så han måste hälla några bönor på kvarnen och börja mala. Han var inte så värst händig, det måste erkännas, han hade ännu inte vant sig vid de husliga sysslor Maj-Britt satt honom att utföra. Men något skulle han göra, och sedan några veckor var han hemma och hjälpte till med de husliga göromålen, eftersom han ännu inte lyckats få något arbete, vare sig i Fagerströms trädgård eller här på gården.

Ännu var han ensam vaken — ja, det vill säga, hans mor hade ju redan varit uppe i över en timme och höll väl som bäst på med morgonmjölkningen vid det här laget. Maj-Britt sov fortfarande inne i kammaren, och bredvid henne låg Barbro med täcket avsparkat och halva gumpen bar. Magnus gäspade, och så pöste kaffet över, som det gjort alla morgnar hittills. Naturligtvis vaknade Maj-Britt, blinkade mot ljuset och sade:

— Jag undrar vad den dagen skall heta, när kaffet inte pöser över för dig! Du är den tafattaste människa jag vet. Tror du vi har råd att hälla det dyra kaffet på spisen?

Magnus hade redan lyft av den frustande kaffekitteln. Han svarade inte. Att munhuggas med Maj-Britt var som att hugga i vädret. Hon pratade för övrigt bara för att munnen skulle gå.

— Kaffet blir dyrare och dyrare, fortsatte systern. Det är en eländig tid vi lever i. Allting kostar mer och mer för var dag, och ändå skall allt räcka till. Och här går du och drar vecka efter vecka.

Maj-Britt lade själv inte två strån i kors för att förtjäna någonting, men det retade henne att se brodern sysslolös. Hon visste ingen annan pojke, som gick utan arbete, och hon glömde inte att tala om det.

Medan hon steg upp och klädde sig, fortsatte hon att tala om samma saker, som om hemmets hela ekonomi vilade på hennes axlar. Och hela tiden hon talade iakttog Magnus samma ihärdiga tystnad. Han visste att det snart skulle bli en smula lugnare, om inte förr så efter kaffet. Maj-Britt hade ett eländigt morgonhumör.

Inom sig erkände han dock att hon till en del hade rätt i vad hon sade. Det var inte riktigt att han gick utan arbete. Ingen av hans läskamrater gjorde det. Men han hade försökt, det *hade* han. Och han skulle försöka igen. Det var bara det att han hade en sådan löjlig längtan att få börja arbeta i en trädgård, och trädgårdsmästare Fagerström hade inte något arbete åt honom.

En liten stund senare stod han ute på backen bakom stathuset och högg ved. Han högg ved nästan hela dagarna sedan en vecka, men nu började det ta slut. En reslig vedstack hade han staplat upp mot väggen, och det var han en liten smula stolt över. Att hugga ved var ingen konst, men att stapla upp den var det nästan, det vill

säga, om det skulle bli en riktig stack, som inte ramlade omkull, när man tittade på den.

Veden var röd och sur, men lätt att hugga. Yxan flög utan minsta motstånd genom träet, och varje gång den föll, blixtrade en solreflex som en diamant i yxhuvudet, ty nu var solen framme och dagen klar och kall.

— Det är lördag i dag, tänkte han. I kväll ska jag gå till skolan för att låna böcker. Jag hoppas jag får tag i något fint att läsa i morgon!

— Böcker, tänkte han vidare, medan yxan flög upp och ner och vedträna klövos med raska hugg, vad vore livet utan böcker? Hur kan folk leva utan dem, utan att läsa någonting? Hur orkar de med alla vedervärdigheter, som möter?

Den bok han lånat sist var skriven av en trollkarl, en trollkarl, som gjorde skogen grön och vårlig mitt under den tristaste höstdag. Han fick den töckniga kvällshimlen att blixtra av stjärnor, han fick ens hjärta att slå och kinderna att hetta. Det var barnsligt att känna så, men han kunde inte hjälpa det. En okänd ung skald hade förvandlat hans värld. Han hette Ragnar Ask, och ingen människa visste vem han var. Men Magnus var övertygad om att han en dag skulle nämnas vid sidan av Fröding och Heidenstam och Bergman.

För närvarande upplevde han en ny och förlamande kärlek, kärleken till böcker. Han hade alltid tyckt om dem, men inte som nu. Deras skönhet vällde över honom som svallvågor, han var tvungen att ta emot och älska. När han läste, förnam han bokens sidor som självständiga, hemlighetsfulla världar, som öppnade sig för honom. Raderna marscherade över bladet som lysande lin-

jer av skönhet och välljud, och ibland kunde han åstunda att få trycka boken in i sitt hjärta för att alltid kunna behålla dess fägring. Han upptäckte klangen och rytmen i en versrad, kraften och majestätet i en prosasats. Han lärde sig massor av vers utantill för att kunna ta dem med sig ut på vedbacken om dagarna och för att ha dem hos sig i nätternas mörker.

Ännu läste han utan kompass, utan plan, utan karta. Han slukade romaner och biografier och dikter utan åtskillnad. Han litade på det inre hörselsinne, som aldrig svek, som talade om, när en bok inte var värd att läsas och när den var värd att läsas om igen. Och ibland — fast det var förödmjukande att erkänna — upplyste honom detta sjätte sinne om att han inte förstod vad han läste, och att han skulle komma tillbaka, när han förstod. Därav kom det sig att en hel del böcker fingo gå halvlästa tillbaka till bibliotekets tunga hyllor. Bland de böckerna befunno sig verk av Shakespeare och Milton och Goethe — och naturligtvis Strindberg. Men hur skulle en femtonårig ung man kunna förstå de snillen, som världen ännu aldrig riktigt förstått? Det var emellertid för att Magnus trodde sig vara den ende, som inte förstod, som det var så svårt att lämna tillbaka böckerna olästa.

Yxan blixtrade och gick, Ragnar Asks trollformelsverser gledo fram i pojkens hjärna i takt med yxans hugg. Förmiddagen gick, och så stod Maj-Britt på trappan och ropade:

— Ta med dig en hink potatis och kom in. Du måste gå till butiken åt mig!

3

Biblioteket öppnades klockan fem, och magister Larsson var bibliotekarie. Som alltid annars var Magnus första kunden, ja, han hade till på köpet varit i skolans samlingsrum en god stund före fem. När Magnus följde magistern in i den stora skolsalen, hade ännu ingen mer kund anlänt, ty biblioteket var mera välförsett än frekventerat. Men i Munkasjö såldes varje vecka 150 Hela Världen och dubbelt så många Vårt Hem.

— Din glupande aptit på det tryckta ordet gör mig fundersam, sade magistern. "Förstår du vad du läser?" som Filippus sa till etiopern. Kan du smälta allt?

— Nej, sade Magnus. Det jag inte kan smälta läser jag inte. Jag väntar, tills jag kan.

— Du läser mer än jag själv, unge man, vida mer än jag själv. Blir du aldrig trött?

— Nej, sade Magnus igen. Men när jag inte läser, så blir jag det. Böckerna gör mig så — — — så stark och — — — så glad, tror jag.

Magistern lufsade omkring som en stor, vänlig björn, myste och pratade. Han led inte det minsta av storhetsvansinne, och han var ofta ganska förtrolig med sin forne elev.

— Ungarna skriver uppsatser, så man kan gråta blod. De blir värre och värre för var gång, och för var gång jag rättar dem, får jag lika många grå hår. Kan du, som inte var så värst dum i matematik, med ett enkelt överslag säga mig, när min hjässa kommer att tävla med Mount Everests i vithet?

Magnus skrattade och öppnade sin gamla skolväska, plockade fram sin bokkatalog och sade:

— Jag skulle vilja ha de här böckerna, om det går. Jag har prickat för dem här...

En liten stund senare hade han fått sina böcker och tänkte gå. Då hejdade magistern honom och frågade:

— Nå, min vän, vad gör du om dagarna? Skriver du något? Eller har din litterära ådra sinat ut?

— Jag vet inte, stammade Magnus nervöst, jag vet verkligen inte, men jag har faktiskt inte skrivit någonting alls. Jag bara läser, och det tar all min tid. Men jag tror jag skall skriva också — när jag läst lite till.

— Hur gammal är du, Magnus?

— Bara femton — jag hinner ju så bra.

Magistern nickade.

— Ja visst, sade han, du hinner ju så bra. Och du gör rätt i att läsa först — och skriva sedan.

Så blev det tyst en sekund, och så sade magistern:

— Vad gör du eljest? Jag menar, var arbetar du?

Magnus rodnade förvirrat och talade om att han inte arbetade alls. Han hade inte lyckats få något att göra.

— Det var illa, det. Och inte så värst roligt, förstår jag?

— Nej, inte roligt alls. Men jag vet inte vart jag skall söka. Jag ville helst arbeta i trädgård, men hos Fagerströms fanns inget arbete att få.

— Du skulle åka in till stan och försöka hos Knutstorp, sade magistern. Det är en stor trädgård, och de behöver alltid folk där.

Magnus ryckte till av glädje. Det vore kanske en idé. Han skulle gå dit genast på måndagen, eller varför inte redan i morgon?

— Å, tack för det rådet, magistern, sade han lättad. Det har jag inte tänkt på. Det var snällt ...

Så tog han sina böcker, vilka utgjorde en ganska diger packe, tackade och gav sig av. Solen höll på att gå ner, himlen var röd som blod.

4

Han gick fort och var så glad, att vägen tycktes bara hälften så lång som vanligt. Han skulle kanske få arbete, han skulle förtjäna pengar, han skulle bli som alla andra. Han skulle kunna bidra till hushållet hemma, och kanhända — fast det var ju en sagolik tanke — kanhända skulle han kunna köpa böcker. Om han fick arbete, skulle hela världen bli annorlunda!

Han tänkte också på vad magistern sagt om att skriva. Det var inte sant att han ingenting skrivit, men det han åstadkommit var inte värt att tala om. Han hade försökt göra vers — och vilket resultatlöst försök! Klumpiga, oformliga dikter, tunga, haltande rytmer, omöjliga rim! Hela världen levde i hans hjärna, tusen gestalter levde där, människor och djur och blommor. Ibland tyckte han att de bultade i hans panna och pockade på att få slippa loss, så som han föreställde sig att Pallas Athene bultat i sin faders panna en gång. Men hon hade sluppit loss, fullbildad och skön, vilket ingalunda var fallet med de gestalter i hans hjärna, vilkas pockande han givit efter för.

Han led av att känna sin oförmåga att skriva som han ville. Det gav honom nästan lika stora bekymmer som hans eländiga ansikte. Det var förfärligt, det var som att

vilja fram och se alla vägar stängda. Det kändes som det måste kännas att vara lam, blind eller stum. Men en dag skulle det säkert bli bra.

— Jag undrar om alla andra känt det som jag, tänkte han. Har Heidenstam någonsin haft svårt att skriva? Har Fröding någonsin tyckt att hans gestalter saknade liv och att hans vers var hopplös? Har Ragnar Ask känt det så? Eller är det bara jag? Är det något fel på mig i det avseendet också?

Medan han gick, föll skymningen över jorden i form av tunna, blå dimmor, som höljde in gårdar och träd och marker. Kvällen var full av dofter av fuktig jord och multnande växtlighet, fräna dofter, som, trots att de fingo en att tänka på döden, ändå inte gjorde ont. Man blev bara vemodig, helt litet, och kanske också lyrisk, så att man tänkte:

— En dag skall jag skriva det, dimman, den blanka jorden, dofterna och stillheten och svalkan över markerna. En dag skall det inte bara glida in i mitt hjärta, utan också därifrån — som vers. Och andra människor skola uppleva vad jag upplever i kväll — därför att jag klätt det i ord och gjort dikt av det!

ELFTE KAPITLET

Tidigt nästa dag var Magnus på väg mot staden. Han hade bestämt sig för att göra ett besök hos Knutstorps trädgårdsmästare, fast det var söndag. Ty han tänkte att om han lyckades få arbete, så skulle han kunna börja det på måndagen.

Septembersolen göt sitt bleka och kyliga guld över markerna, och luften var så klar, att man kunde se milslångt omkring. Ett ögonblick måste han stanna och se efter hur många kyrkor, som voro synliga. Tostarp, Munkasjö, Höja, Starby och Rebbelberga, räknade han, och så naturligtvis det höga, smäckra kyrktorn, som reste sig över stadens hopgyttrade husmassor. Och ändå var det långt mellan kyrkorna, tänkte han.

När han gick förbi Rebbelberga kyrka, såg han menigheten strömma in under de djupa portvalven. Gamla böjda gubbar och gummor i svarta schaletter. Några medelålders, några unga flickor. Och klockorna ringde ut sin malmtunga söndagsfrid över dem, som gingo in i det gamla gråstenstemplet.

I detsamma cyklade en frälsningssoldat förbi honom ner mot staden, och strax därpå korsade ett par unga flickor med gitarrer under armen hans väg. Naturligtvis hade de också något slags gudstjänst vid denna tid, tänkte

han. Underligt att alla hade någonstans att gå. Underligt att man samlades för att be till Gud egentligen, själv gick han aldrig någonstans. Kyrkan var så tung och kall, och frälsningssoldaterna, som ibland kommo till Munkasjö och höllo möten i biografen, sjöngo falskt och sleto sina gitarrer. Men ibland, när han tänkte på blommor, undrade han i alla fall om inte också han var religiös. Ty blommorna fingo honom faktiskt att tänka på evigheten, hur det nu gick till.

Den lilla staden var morgonstilla och fridfull. Mycket få människor voro ute, nästan hela Storgatan låg tom och övergiven. Magnus visste inte var Knutstorp låg, så han måste stanna och fråga en liten pojke hur han skulle gå. Pojken höjde sina ljusa ögonbryn i synbar förvåning över en sådan häpnadsväckande dumhet, tog bort en slickepinne från munnen och pekade med den kladdiga läckerheten. Så skulle han förstås gå, och sedan så, och sedan rakt fram. Magnus tackade och fortsatte.

Han följde Storgatan en god bit, kom över en grumlig och med skånsk flegma framflytande å, märkte att staden började ta slut och måste fråga igen. Och tio minuter senare såg han Knutstorps skimrande drivhus höja sig i en lång, imponerande sträcka med gavlarna mot vägen. Med dröjande steg vek han av till vänster och kom in på trädgårdsmästarens gårdsplan. Han var en smula trött, han hade gått nästan en mil.

En liten stund stod han villrådig, innan han kom sig för att knacka på vad han antog vara köksdörren. En rund och knubbig och inte alltför söndagsfin flicka öppnade och fick höra hans ärende. Sedan slog hon upp dörren och bad honom stiga in. En minut senare fyllde

en imponerande gestalt en annan dörröppning. Knutstorps handelsträdgård var av allt att döma ett lönande företag. Dess ägare såg inte svältfödd ut.

— Ja för all del, sade han, sedan han hört den stammande unge mannens fråga, nog finns det arbete, och nog kan du få en del av det, om du vill. Du ser ju inte ut att ha jättekrafter, men det behövs ju inte heller för all sorts arbete. Du kan få börja i växthusen, om du vill.

När han fick höra att Magnus var från Munkasjö, vände han sig om och skrek in mot ett angränsande rum.

— Asta! Sätt fram lite kaffe till pojken här. Det kan han behöva.

Magnus blev litet förvirrad över all den tillmötesgående vänlighet, som ramlade över honom. På samma gång kände han sig oerhört glad över att ha lyckats få arbete, och i en trädgård till!

Trädgårdsmästaren visade sig vara en högst okonventionell herre. Han slog sig ned mitt emot Magnus vid köksbordet och började prata om arbetet. För närvarande höll man på att plantera rosor i kruka, och endera dagen skulle man börja några intressanta ympningsförsök med fuchsia. Det skulle han få höra mera om sedan. Och om han hade lust att gå med ut, när han druckit kaffe, så skulle han få se växthusen.

Magnus svalde hastigt sitt kaffe och reste sig. Trädgårdsmästaren travade före, stor och tung som en elefant, högljutt flåsande. Han pratade hela tiden med sig själv.

— Käringen och hela faderullan utom jag och pigan är i kyrkan. Trädgårdseleverna ligger väl uppe i kammaren och torkar spyor, för de var ute och rumlade i natt. Akta dig för brännvin och fruntimmer, pojke! Jag var full en

gång i min gröna ungdom, men det var en gång för mycket. För då friade jag — och fick ja. En gång full, och käring och femton ungar pö om pö som straff. Ta dig i akt, vasker!

2

Det första växthuset var grönt och hett och dröp av väta, och likaså nästa, ty i de båda växte det gurkor. I långa, tunga, gröna rader växte de mörka plantorna uppför glasväggarna, och på de fuktiga jordbäddarna under dem ringlade gurkorna som vita och gröna ormar. En stor råtta sprang över den brädbelagda mittgången och försvann under det ymniga bladverket. Trädgårdsmästaren svor till.

— Du får femti öre extra för var råttrumpa du kan visa opp, sade han. Råttorna äter upp allt jag äger och har.

Nästa drivhus var torrt och doftlöst och kvävande varmt. Det såg nästan tomt ut, ty det var helgat åt öknens oansenliga flora, små kaktusar, som inte tyckas ha lust att utbreda sig vare sig i höjd eller bredd.

— Du kommer att få rensa ogräs i kaktuskrukorna, sade elefanten. Det är ungefär som att sticka näven i en nåldyna eller något i den vägen.

De följande sju växthusen skiftade i storlek, doft, värme och skönhet. Pelargonier i långa rader, röda och skära och vita blommor, krysantemer och novemberblommor i rostrött och guldgult — och så till slut rosor och åter rosor i underbara färgschatteringar och med en obeskrivligt härlig doft, som fyllde hela den skimrande byggnaden.

I den långa, glastäckta gången utmed växthusens gavlar trängdes vattenkannor och gummislangar med räfsor och spadar. Och på ett ställe klängde ett sällsamt träd uppåt väggen, ett träd med blanka, mörka blad och vita blommor med egendomliga violetta pistiller, som växte i ring. Den hette Passiflora, upplyste trädgårdsmästaren, och den var hans ögonsten. Den var för honom vad den vita hästen var för Gustav III. Och så fick sig Magnus till livs en saftig historia om tjusarkonungen och Bellman.

När de åter stodo ute på vägen, såg Magnus en liten grupp människor närma sig från staden, och hans blivande herre sade:

— Nu kommer käringen och ungarna hem från kyrkan, så nu kan du pallra dig hem. I morgon klockan sju börjar du här.

— Ja — javisst! stammade Magnus. — Och — och vad får jag i lön?

— Å, det var så sant, du skall ha lön också! Du får i betraktande av din ungdom och ovana vid arbetet nöja dig med två kronor om dan. Och akta dig för att stjäla blommor och grönsaker. Kom ihåg att Vår Herre ser allt, men Knutstorparen ser åtminstone hälften.

När Magnus åter var på väg genom den långa Storgatan, kom han att tänka på att han fått femtio öre av sin mor att köpa kaffe för. Det kändes genant och förödmjukande att få pengar som ett barn. Och han var inget barn längre. Han hade fyllt femton. Nu behövde han ju inte köpa kaffe i stan, och det kändes som en stor lättnad. Han kunde lämna pengarna tillbaka, när han

kom hem. Och nästa dag skulle han själv börja förtjäna pengar.

Ett stort skyltfönster tilldrog sig hans uppmärksamhet, och han måste stanna och se, ty fönstret var fullt med böcker. Bundna böcker, häftade böcker och böcker, som sågo ut att innehålla dikter. Och mitt i fönstret ett stort porträtt av Hjalmar Bergman med en svart krusflorsrosett i ena hörnet — ty den store poeten hade gått till de evigt gröna fälten i Elyséen. Magnus visste inte mer om den döde skalden än att han skrivit en bok, som hette Markurells i Wadköping.

Han drog längtansfullt efter andan. Hela världens härlighet utbredde sig innanför fönsterrutans glas — så nära och ändå så oåtkomligt. Men vänta bara, tänkte han utmanande. En dag skall jag kunna köpa alla böcker jag vill ha! Och en dag skall kanske någon stå här och titta på en av *mina* böcker och längta efter att kunna köpa den!

Sällsamt tröstad började han gå igen, och medan han gick, förnam han en känsla, som inte var så värst poetisk, en malande, gnagande känsla inombords, som talade om att han var hungrig. Och det egendomliga var att denna högst prosaiska känsla gav hans fötter vida större fart än hans poetiska fantasier brukade, och inom en halvtimme vek han av på den smala biväg, som ledde till Tofta. Då han steg innanför dörren till sitt hem, slog en doft av bruna bönor och stekt fläsk emot honom — och i det ögonblicket doftade det ljuvare än alla Knutstorps rosor. Ty det finns stunder, då den mest världsfrånvände poet blir mer materialistisk än självaste Lukullus.

3

Redan halv sju på måndagsmorgonen var Magnus på sin nya arbetsplats, och han fick stå en god stund på den tomma gårdsplanen och se sig omkring. Under en jättelik ek i ett hörn av gården låg en hundkoja, och i den en sankt bernhardshund, som inte iddes skälla. Ett par morgontidiga höns promenerade slött omkring i gruset, plockade upp ett grässtrå här och ett där. Alla rullgardiner voro fällda, och allt var tyst och stilla. Men så uppenbarade sig Asta, okammad och gäspande, i dörröppningen, larvade över gården och satte igång vällingklockan. Sprucken och gäll bars klangen ut i den klara luften, en efter en flögo rullgardinerna upp, och hunden under eken gläfste till och sträckte på sig. Asta hakade fast vällingklockans rep, vände sig om och fick se Magnus. Hon gav honom en sömnig morgonhälsning i förbifarten.

Ännu en liten stund, och så uppenbarade sig trädgårdsarbetarna en efter en på gårdsplanen. Men alla försvunno de in genom gårdsbyggnadens köksdörr. Morgonkaffet väntade.

En liten stund senare var Magnus i full fart nere i trädgården. Ännu hade han inte fått göra mer än hämta blomkrukor från boden bakom växthusen, men han anade att arbetet efter hand skulle bli en smula intressantare. I långa rader skulle krukorna placeras på planteringsrummets bord, alla med bottnarna åt samma håll. Och alla krukorna måste vara av samma storlek. När han burit in alla världens blomkrukor, fick han order att blanda jord.

En del matjord, en del lövjord och en del sand. Förstod han? Matjord i den säcken och lövjord i den och sand i låren vid vattenposten. Det gick an att blanda på bordet och sen skyffla upp jorden mot väggen.

Magnus blandade jord som en konstnär blandar färg, det vill säga med kärlek. Jorden var sval och mjuk, det var härligt att ösa upp den och blanda den med spaden. Kolsvart matjord, brungrå lövjord och gulvit sand. Vad blev det? Det blev blomsterjord, den bästa jord som fanns för en polyantaros att växa i.

Man skulle kunna säga att Magnus avancerade snabbt i sitt blivande yrke. När vällingklockan ringde till middag, hade han inte bara blandat jord på alla borden, han hade till och med fått ett eget hörn av ett bord, och där hade han planterat sin första ros.

Den såg inte mycket ut för världen, kal och risig och utan tillstymmelse till liv. Men det skulle den snart få, förklarade kamraten vid bordet, och till jul skulle den säkert blomma. Det var en ny sort med tegelröda blommor, och den hette Gloria Mundi. Magnus kände en hemlig stolthet inom sig vid tanken på att han visste vad de främmande orden betydde: Världens härlighet. Det hade han sett i en bok. Sic transit gloria mundi — så förgår världens härlighet. Men nu förgicks den inte, nu föddes den! Snart skulle den börja spira, växa fram ur hans kruka och slå ut i små tegelröda blommor!

Under middagsrasten kröp han ihop i sitt hörn vid bordet och åt smörgås. Mjölken han fått med sig var inte alldeles söt, men i dag betydde det mindre. Han var hungrig, glupande hungrig, trött och ganska glad. Han hade fått arbete — arbete i en trädgård!

4

Hela dagen planterade han rosor, på kvällen hade han uppnått en viss färdighet, och allt gick av sig självt. Först en krukskärva i botten, krukan halv med jord, sedan en rosenplanta i vänster hand och planterspaden i höger, påfyllning av jord och hoppackning av den med spadskaftet — och hela tiden vänster hand kring plantan för att den skulle stå rakt. Så enkelt var det — så började världens härlighet!

Under arbetet tänkte han rätt mycket på de pengar han skulle förtjäna och på de böcker han skulle köpa för dem. Men när han vid femtiden på kvällen var på väg hem med värkande rygg och tunga lemmar, beslöt han sig för att offra böckerna och köpa en cykel i stället. Ty en cykel måste han ha. Han kunde inte gå tre fjärdingsväg två gånger om dagen.

I varje fall hade tillvaron fått ett visst skimmer över sig från och med i dag. Han hade fått en plats bland andra människor, och ingen hade sagt något om hans ansikte, fast det ryckt häftigt i det vid ett par tillfällen.

Men det var kanske ingen, som sett det?

När han några timmar senare krupit till kojs med en bok, somnade han faktiskt över den. Maj-Britt tassade muttrande upp och släckte stearinljuset vid hans bädd.

TOLFTE KAPITLET

Septembers gyllenröda och kristallklara dagar gingo över i oktobers och novembers tunga och regngrå. Och en dag började det snöa, med stora, våta flingor över den kala jorden, flingor, som voro hopplöst tillspillogivna och försvunna, så snart de togo mark.

Inne i växthuset med rosorna var Magnus sysselsatt med en sekatör i högsta hugg, ty rosenbuskarna, vilkas stamtavla inte var lika ädel som deras doft, envisades att vilja skjuta vildskott, hur ofta de än blevo klippta. Blixtsnabbt sköto vildskotten i höjden, långa, starka och hånfulla: Klipp bort oss! I morgon är vi här igen!

Nåja, det var inte så värst besvärligt att ansa rosorna och befria dem från de näsvisa påminnelserna om deras förflutna. Tvärtom, det var mycket roligt. Att vara vårdare av en här av rosor var ett stort nöje, och för var dag som gick höll man mer och mer av sitt arbete.

Växthusets glasväggar voro fullständigt klara, ty värmen inifrån torkade alltid bort den imma novemberrusket ville täcka dem med. Sekatörens snabba klirr var det enda ljud som bröt stillheten, som vilade över rosorna och Magnus. I en lång rad på gången lågo de avklippta vildskotten — tjuvskott kallades de också. Och huset var fyllt av vällukt.

Magnus arbetade alltså fortfarande på Knutstorp, och han trivdes med sitt arbete. Det var roligt att ha händerna fulla, roligt att rota i jord, roligt att plantera och så och se hur ens sådd växte. Det låg till och med ett stort nöje i att röra till gödselvatten och välsigna rosensängarna med det. Och att ympa fuchsiaskott på rosenstammar var ännu roligare, ty fuchsian bredde ut sig i stammens topp till en yvig krona — en sensation av en fuchsia! Och Gloria Mundi höll på att blomma! Ja, roligt var det.

Och trots allt detta roliga fanns det dagar, som voro så långa och hopplöst tunga, att de tycktes släpa sig fram. Dagar, då han rycktes bort från arbetet och fördes ansikte mot ansikte med sig själv och sin ensamhet. Ty även om han dagligen rörde sig bland flera andra människor, hade han ännu ingen bekant, ingen att tala med, ingen, som tänkte som han. Där voro de långa vägarna hem i kvällsmörker och rusk, kvällar, då ensamhetskänslan vällde över honom som störtvågor och höll på att få honom att skrika. Då kunde varken tanken på böckerna eller arbetet hugsvala honom.

Han greps av en känsla av sådan bottenlös isolering och hemlöshet, att han tyckte sig vara en atom, utslungad i den oändliga rymden och ur stånd att komma innanför någon planets dragningskraft.

— Jag är bara femton år, tänkte han, och mitt liv är så fattigt och meningslöst. Vad är meningen med det hela, och varför lever jag?

En kväll hade han tvingat sig att följa med en av pojkarna i trädgården till Folkets hus. Där var någon sorts skyttefest med massor av människor och luften fylld av

skratt och skrik och skrällande jazzmusik. Hans kamrat fick tag i en flicka, och så var Magnus lämnad åt sig själv, och för en stund armbågade han sig fram i den överfulla salen. Han köpte en lott av en flicka i ett stånd utan att vinna någonting, sköt ett skott mot en måltavla i ett annat och hamnade till slut i en konditoriservering i ett hörn.

Flickan, som serverade, var fyllig och starkt sminkad, och en herre, som satt vid bordet intill, gav henne en smällande klatsch därbak. Magnus kände sig hopplöst utanför, ansiktet ryckte i ett, och han måste hålla armen för det en lång stund.

Han hade ofta sådana perioder av hemlöshet och livsleda, och ibland kunde han till och med utföra sitt arbete som i drömmen. Han talade nästan aldrig med sina kamrater, och han förstod mycket väl att de funno honom hopplös.

Men i dag, denna snötunga och grå fredag, tyckte han det började ljusna en smula för honom, medan han gick där i växthuset och klippte vildskott. Vi växer, sade rosorna, vi växer och doftar, fast världen är grå och kall. Vår uppgift är att dofta i en grå värld och vända bort människornas blickar från världens gråhet.

— Ja, så är det, tänkte han. De har sin uppgift, och jag hjälper dem att fylla den. Kanhända jag också har en uppgift i världen? Kanhända jag också skall kunna vända människornas blickar bort från världens gråhet...

2

Pallas Athene hade sprungit fullbildad och skön fram ur sin fader Zevs panna. De gestalter, som nu och då sprungo fram ur Magnus Erikssons panna, voro inte — vilket han redan konstaterat — vare sig fullbordade eller sköna. En gång hade han skrivit en dikt om Balder, men den stackars guden haltade betänkligt, och när han en dag försökte göra en liten vers om krysantemerna, upptäckte han att den liknade en billig reklamstrof för en fröfirma.

Han fann att om han skulle bli skald, så måste någonting ske, någonting, som förvandlade honom och fick honom att se på livet med andra ögon. Det gällde inte bara att se saker och ting och tycka det skulle vara roligt att omsätta dem i vers, det gällde också att kunna ge sig själv i dikten tillsammans med det man sett. Ännu kunde han det inte — skulle han någonsin kunna det?

En dag i början av februari det året han fyllde sexton höll han på med ett ganska trivialt arbete i skjulet vid krukboden: han spikade lådor att så rädisor i. Detta arbete hade emellertid den fördelen att det gick av sig självt utan att han behövde tänka på det — och så tog han tillfället i akt och gjorde ett metafysiskt strövtåg tillbaka i barndomen. Han stannade vid en viss augustidag, när han var elva år och hade funnit en liten dansk vers på baksidan av ett almanackblad. Det var egendomligt att han mindes den än, tänkte han och hörde de fyra versraderna klinga inne i hjärnan. Plötsligt fick han ett infall. Det skulle vara roligt att höra hur den lät på svenska!

— "Fattig er den, som har mistet en Ven" — det var enkelt och rakt på sak. Det blev detsamma på svenska: Fattig är den, som har mist en vän... Nästa rad var värre: "ej nogen hans Tab har vejet". "Tab" hade två stavelser på svenska och "vejet" bara en. Hur skulle det bli? Ej någon hans förlust — — — nej, det gick inte! Men vänta, vänta! Man kan hans förlust ej väga. Så skulle det låta!

Han fick tag i en liten anteckningsbok han hade i fickan, kastade hammaren och bräderna och skrev:

Fattig är den, som har mist en vän,
man kan hans förlust ej väga,
men tusenfalt mera fattig är den,
som aldrig en vän fått äga.

Han tittade på de fyra raderna i barnslig förtjusning. Han hade gjort en vers! Han hade äntligen, äntligen gjort en vers, som inte haltade, en vers, som var fullbildad — eller så gott som. Diktens bitterhet gick honom förbi, för ögonblicket hörde han bara den tunga, vackra rytmen och orden, som flöto så lätt och mjukt.

En lång stund stod han stilla och såg i hänryckning på papperslappen med blyertsraderna, men så samlade han sig, stoppade anteckningsboken och pennan i fickan och grep hammaren.

— Tio lådor, tänkte han. Och jag har bara gjort fem. Jag är fullkomligt förryckt.

— Men jag har gjort en vers, tänkte han igen vid den åttonde lådan. Kanhända...

Sedan spikade han på, samlade ihop lådorna och bar in dem i det väldiga, tomma tomathuset. Där stodo fär-

diga lådor i långa rader, redan fyllda med jord och färdiga att besås. Under resten av dagen blandade den nyblivne poeten jord och sådde små runda frön, som skulle bli rädisor. Ganska enahanda och trist göra, men ack! För ögonblicket var världen ändå inte så tokig. Hur kan världen vara annat än härlig och full av ljus, när man skrivit en dikt, som man tycker är bra!

På det sättet gick det till, när Magnus fick sin lidnerska knäpp. Att han till största delen hade Erik Bøgh att tacka för den tänkte han inte på, och det var väl kanske väl, ty det skulle ha dämpat hans hänförelse åtskilligt. Nu bar honom i stället hans hänförelse över flera dagars gråhet, och en fridfull söndagsförmiddag satte han sig ner för att skriva en dikt om en risig fläderbuske utanför sitt fönster.

Fläderbusken lät sig ganska villigt fångas och klädas i ord, men det krävdes tre fyraradiga strofer för att få söndagsfriden också med på papperet.

Det var mycket enkla rader, men fläderbusken fanns i dem och friden, som vilade över Munkasjö. Var inte det nog? Han läste sin dikt en gång, ändrade "dimvåt" till "disig" och satte sitt namn under. Ha, ha! Kom an, Heidenstam och Bergman! Kom an, Ragnar Ask! Jag har skrivit en dikt!

3

Buren av sin nyvunna hänförelse upplevde han våren, mars och april och maj med rinnande vatten och lilaskiftande björkar. I trädgården var det febrilt arbete dagen i ända, grävning och gödsling och sådd. Utplante-

ring av plantor, som dragits upp i krukor och lådor inne i växthusen, iordningställande av drivbänkar och frösängar.

Det formligen växte under hans händer, han lyckades underbart med sina blommor. När de andra satte lejongapssticklingar i varmbänkarna, ville de inte växa, men hans sticklingar sköto i höjden, gröna och friska. Han kände sig som Heimdall — det var inte utan att han tyckte sig höra plantorna växa.

— Hur hundan bär du dig åt? frågade en av pojkarna. Jag får inte skräpet att ta sig.

— Jag bär mig inte åt alls, sade Magnus. Det var kanske bättre sticklingar — eller bättre jord.

— Han läser vers för dem, inflickade kamraten intill. Han läser vers, och vi svär. Det är det, som gör susen. Sätt igång med "Jag minns den ljuva tiden", så växer dina plantor också.

Varpå den tilltalade blev rasande, ty han fattade diktcitatet som en hänsyftning på hans avbrutna bekantskap med trädgårdsmästarens vackra Maj-Ros. Och Magnus rodnade sin vana trogen, ty han trodde hans dikter voro en hemlighet. Han måtte ha glömt en vers någonstans eller rent av ha läst högt för sig själv.

I växthusen vecklade hortensia och lövkoja ut sin pastellfärgade skönhet. En exotisk historia i ett hörn av kaktushuset överraskade en dag med att slå ut i blom — hektiskt röda små stjärnor. Det hade ingen väntat, och det blev faktiskt något av en sensation. Gurkor och meloner bredde ut sig i höjd och på bredd, och tomatplantorna gingo i blom. Ute blev det varmare och varmare, en dag voro björkarna gröna, och snart följde bokarna efter. Knutstorp sjöd av verksamhet och dess herre av

stolthet och alltför mycken god mat. I slutet på maj var värmen så intensiv, att pojkarna arbetade med grävning och sådd med nakna överkroppar — till stor förtret för fröken Maj-Ros, som påstod att det generade henne att se dem i så djup negligé. Att hon själv om söndagarna flanerade på stadens gator i ett par shorts och med en liten tresnibb över sin kvinnlighets yppersta prydnad ansåg hon förmodligen inte höra dit.

4

En vacker dag i mitten av juni uppenbarade sig en annan av trädgårdsmästarens många flickor i kaktushuset, när Magnus höll på med att rensa ogräs. Hon var spinkig, fräknig och hade rött hår.

— Är det du, som heter Magnus? frågade hon, och Magnus nekade inte.

— Då skall du följa med mig ut på frilanden och plocka jordgubbar, sa far. Det är en käring i stan, som vill ha sju liter ögonaböj.

Magnus rafsade ihop en hög bortrensat ogräs och kastade ut det på komposten. Medan han sköljde av händerna, presenterade sig den unga damen.

— Jag heter Inga, sade hon. Inga Tolvtina. Jag är nummer tolv i farsans kanineri. När jag var på väg, hoppades han det skulle bli en pojke och döpte mig på förhand till Karl den tolfte. Tur för mig att jag slapp heta det. Men Tolvtina är ganska snurrigt det också, eller hur?

Magnus vågade inte säga vad han tyckte, men Inga hade synbarligen inte väntat sig något svar. Hon pratade på som en trogen kopia av sina dagars upphov. Ute i fri-

landen saktade hennes svada av i viss mån, ty jordgubbarna voro mycket lockande. När de voro färdiga och Magnus tömde sina bär i hennes korg, höll han på att snubbla och spilla ut bären. I detsamma kände han en häftig ryckning i ansiktet. Inga såg det och brast ut i ett klingande skratt.

— Vilken rolig grimas! Varför gör du så? skrek hon.

— Det är ingen grimas, sade Magnus undvikande. Det är en sorts sjukdom ...

Inga stirrade på honom med sin femtonåriga oskuld och dumhet lysande ur ögonen:

— En — en sorts sjukdom, sa du? Det var det konstigaste jag hört. Då kan du inte vara alldeles klok!

Magnus svarade inte. Flickans ord träffade honom som piskrapp. De sleto honom ner från de luftiga skyar, på vilka han under en tid seglat över världen. De förde honom tillbaka till tusen bittra episoder i hans liv, till stunder, då han måst se sig sådan han var, vanställd, mindervärdig, hopplöst utanför.

5

Det tog två hela år, innan Magnus återsåg Inga, ty påföljande vecka reste hon till en faster i Stockholm för att stanna där en tid. Magnus fick höra det en dag och drog en suck av lättnad. Men det dröjde länge, innan han glömde hennes hemska ord:

— En sorts sjukdom? Då kan du inte vara alldeles klok!

Men arbetet i trädgården gick sin gilla gång. Dag lades till dag och vecka till vecka. På hösten fick Magnus

överta platsen efter en av trädgårdseleverna, som skulle sluta. Det innebar bättre betalt, mat i gårdens kök och ett litet rum över krukboden.

Trädgården skiftade i färg med årstiderna, och arbetarskaran skiftade också en liten smula. Titt och ofta hälsade någon av gårdens flickor på i växthus och friland. Töserna voro många, vackra och omöjliga att skilja åt. De hade nästan allesammans begåvats med blomnamn: Rosa, Linnéa, Viola, Flora, Iris och Rudbeckia. Man får vara glad att frun på gården upphörde att sätta flickor till världen, när antagbara blomnamn sinade. I annat fall hade väl den lilla staden fått uppleva att de döpts till Lobelia eller Calendula eller Myosotis. Och det hade nog blivit för mycket av det goda.

PARENTES

Maj-Britt lyfte strykjärnet från spiselhällen, vätte på pekfingret och förde det mot järnets blanka undersida. Det fräste till, strykjärnet var lagom varmt. Hon grep efter den blommiga klänning, som hängde över en stolsrygg, bredde ut den på en filt på bordet och började stryka.

Hon såg ut genom fönstret då och då, och vad hon såg bekymrade henne. Tunga, grå moln tornade ihop sig över gårdens längor, det såg ut att bli regn. Sjutton också! Lördag en fattig gång i veckan, men nog skulle det regna. Det var så man kunde bli gråhårig!

I sitt hörn mellan soffgaveln och fönstret lekte Barbro slamrande med några tomma glasburkar och en trebent trähäst. Hon hade inga bekymmer för vädret, hon skulle inte ut och dansa. Men Maj-Britt skulle det, och alltså drogo sig hennes ögonbryn samman i en alltmer förtretad båge, allt eftersom dagen gick.

I kammaren gick modern och stökade, hon höll på att göra söndagsfint. För ögonblicket sade ingen av dem någonting, var och en hade sitt att sköta. Maj-Britt strök och svettades. Det var förskräckligt många volanger och garneringar på klänningen, och det var besvärligt att komma åt överallt med strykjärnet. Men man måste ju följa med sin tid, tänkte hon och suckade. Och klän-

ningen var modern. Lilian Harwey hade en nästan likadan i sin sista film på Florabiografen.

I detsamma skar sig Barbro på en av glasburkarna och satte i att tjuta som en sirén. Maj-Britt satte strykjärnet med en smäll på spisen och skyndade till undsättning. Barbros ena finger blödde ymnigt, och hon grät i högan sky.

— Vad är det nu då? frågade kvinnan inifrån kammaren. Varför gråter Barbro?

— Hon har skurit sig på en gammal syltburk, svarade Maj-Britt irriterat. Men det är inte så farligt. Tjut inte, unge, tillade hon. Det går väl över, tills du skall gifta dig. Se så, tig nu, annars klår jag dig!

Barbro teg förskräckt och såg med tårdränkta ögon på sitt omlindade finger.

— Det blöder, sade hon ynkligt. Jag skar mig på burken ...

Maj-Britt fortsatte med sitt arbete. Klänningen formligen skrek på att bli struken.

— Vart skall du gå i kväll? frågade hennes mor, som i detsamma kom in med sopborste och skyffel, vilka hon ställde nere vid dörren.

— Till Thorslund, svarade Maj-Britt kort. Men det ser ut att bli regn.

— Jag tycker du kunde ta dig något nyttigare före än springa på dans tre dar i veckan, sade modern. Du sliter ut dig på det där eländiga Thorslund.

Maj-Britt vände sig häftigt om.

— Vart vill du jag skall gå? frågade hon. Thorslund är det enda ställe, där man kan ha roligt. Jag kan inte

springa på Smyrna som du. Tror du förresten det är bättre?

Hon fortsatte med arbetet utan att vänta på svar, hängde upp den färdigstrukna klänningen på en galge och började göra i ordning till middagen. Modern svarade inte på hennes fråga, ty vad skulle hon svara? Hur skulle hon kunna förklara att hennes fattiga liv börjat få innehåll efter många och långa år?

2

Kurt Eriksson drog ett tag i hästens tygel, red in på gården och hoppade av. Han höll på att falla omkull, när han tog mark — du store värld! Var han så trött!

En ung flicka öppnade dörren till det långa boningshuset. Hon hade en hink i vardera handen och tog vägen bort mot stallet. När hon fick syn på drängen stannade hon.

— Jaså, du är redan hemma, sade hon. Fasligt vad du har brått, när det lider mot kväll. En annan får nog hålla på så länge man kan se handen framför sig.

— Klockan är ju snart sju, försvarade sig Kurt. För övrigt är det min frikväll.

Flickan ämnade ta hinkarna och fortsätta, men Kurt hejdade henne.

— Vill du följa med till Thorslund kväll? frågade han. Jag hade tänkt mig dit. Det skulle vara roligt, om du komme med.

— Det tror jag inte. Jag har händerna fulla med arbete, och mer väntar. När det inte går att få pigor, så får en annan hugga i. Vad är det i Thorslund förresten?

— Dans, förstås, svarade Kurt. Och det är ju så länge sedan vi var där...

Hans fästmö teg en stund. Det var sant att det var länge sedan sist. Och visst kunde det vara roligt att få komma ut ett litet slag. I det hon grep ett fast tag om ämbaren med grismat, sade hon:

— Men i så fall får du göra ren min cykel och pumpa den. Det har jag i varje fall inte tid att göra själv.

Hästen skrapade otåligt i marken, och Kurt lystrade genast. En stund senare bredde han ut hö i krubban framför den trötte dragaren.

3

Thorslunds dansbana var eklärerad med kulörta lyktor och strålande båglampor. Ett jazzkapell fyllde kvällen med hetsande, synkoperat oväsen. Dansbanan var full av folk, mest ungdom. I ett hörn av parken hade en varm-korvgubbe och en glassförsäljerska öppnat konkurrens med varandra.

Träden doftade av barr och terpentin, luften vimlade av mygg och andra slika flygfän. Jazzorkestern spelade: "Jag är från topp till tå ett kärleksstundens barn", och en vätesuperoxidblekt flicka steg fram och lekte Marlene Dietrich.

Maj-Britt Eriksson hängde över dansbanans murkna räck och tittade på dansen, ty ingen av de unga männen hade kommit på den idén att bjuda upp henne.

— Den där pojken är inte dum, tänkte hon. Och så tjusiga axlar han har. Men hon, som han dansar med, ser ju ut så man kan bli sjuk, gräslig klänning, och absolut säkert är håret färgat.

Det var konstigt att ingen kom och bjöd upp henne, och nu var den här dansen snart slut. Men kanske till nästa ...

Men när nästa dans spelades upp, stod hon fortfarande ensam. Hon muttrade förtretad och trummade på räcket med fingrarna. I detsamma sade en röst:

— God kväll, Maj-Britt!

Maj-Britt vände på huvudet.

— Jaså, det är du, sade hon besviket. Jag trodde ... Är du här?

— Ja, sade Kurt, jag är här — och Dagmar.

— Jaså, sade systern. Var är Dagmar då?

Kurt såg förläget i marken.

— Hon är där, sade han och pekade. Hon dansar.

Maj-Britt fnös.

— Du är en idiot, som låter andra pojkar bjuda upp henne. Varför dansar inte du med henne? Är hon inte din fästmö?

Kurt tvekade med svaret.

— Mja, sade han sedan. Inte riktigt förstås, för vi är inte ringförlovade. Och förresten dansar jag inget vidare, vet du. Den där — det är en pojke från Hedentorp — dansar mycket bättre.

Orkestern avlevererade dansens sluttoner under öronbedövande skrammel. Andfådda och upphetsade återvände de dansande från banan.

Dagmar och hennes kavaljer kommo fram och hälsade. Kavaljeren var stor och röd och flott klädd. Han såg ut att ha det bra ställt.

De pratade alla med varandra en minut, och så spelade orkestern upp igen. Dagmar vände sig till Kurt och sade:

— Jag har lovat herr Knutsson den här dansen. Du får vänta till nästa.

Och så voro de båda syskonen ensamma igen. Maj-Britt gav en sysslolös yngling i närheten ett uppfordrande ögonkast, men utan resultat.

— Hur är det hemma? frågade Kurt.

— Som vanligt, förstås. Ja, det vill säga, inte alldeles. Morsan håller på att bli religiös. Hon springer på Smyrna åtta dar i veckan. Och så har hon fått dille på att städa ...

— Och du? frågade Kurt efter ett ögonblicks tystnad. Hur är det med dig!

— *Det* är i alla fall som vanligt. Man sitter ju fastlåst hemma, så länge Lisa skall ha sin unge där. Kan du begripa hur länge man skall dras med den?

I detsamma stod en pojke vi hennes sida och bugade sig.

— Får jag lov?

— Hej, brorsan, sade Maj-Britt. Vi träffas senare!

Den unge mannen tog hennes arm, och en minut senare såg Kurt hur hon virvlade kring därinne.

— Hon har inte så roligt, hon heller, tänkte han. Och morsan ...! Smyrna — är inte det pingstvänner?

4

Vid elvatiden kom Dagmar emot honom och sade:

— Om du inte vill vänta längre, så behöver du inte. Jag vill gärna stanna en stund till, och Ejnar har bil. Han skjutsar mig hem.

Kurt hade god tid att vänta, men han förstod den dolda undermeningen i Dagmars ord.

— Ja, det var ju fint, sade han. Jag är lite trött. Ska jag ta din cykel också, eller...

Då log Dagmar ett nästan riktigt vänligt leende och sade:

— Tack skall du ha, men den tar vi nog bakpå. Det går så fint. God natt, Kurt!

— God natt, svarade Kurt, och i detsamma var han åter ensam.

Jazzorkestern klämde i med en ny fruktansvärd melodi.

— Att de orkar, tänkte Kurt. Att de ids! Det låter som jordbävning. Men tycker man bara det är roligt, så — och har man bara någon att dansa med.

De kulörta lyktorna svängde av och an i kvällsbrisen. Folkmängden började tunna av.

— Dagmar, tänkte Kurt. Hon är "Ejnar" med den där Hedentorparen nu. Ja, han är ju fin herre med bil och allt — — —. Det står väl inte på, förrän hon ger mig sparken. Då kan jag titta i månen efter hennes gård.

Han ryckte på axlarna, slog upp kavajkragen och började gå. Vid ståndet med varm korv stod Maj-Britt i sin blommiga klänning tillsammans med pojken hon dansat med. Hon blossade som en ros i skenet från lampan över ståndet. När hennes bror gick förbi, lyfte hon handen till hälsning.

— Hej, Kurt!

— Hej, Maj-Britt! Hälsa morsan!

I trästallningen vid vägen fick han tag på sin cykel och satte sig upp. Det hade börjat blåsa en smula, och det var ganska kallt.

— Dagmar, tänkte Kurt. Adjö med dig, och mycket nöje — med Ejnar.

5

Vid avtagsvägen till Tofta hoppade Maj-Britt av sin cykel och räckte handen till sin följeslagare.

— Här bor jag, sade hon. God natt, och tack för i kväll.

— God natt, sade han.

I detsamma kastade han cykeln och grep tag i henne. Hon ryckte sig förskräckt loss.

— Nej, nej, stammade hon. Nej!

Pojken stod handfallen framför henne i kvällsdunklet.

— Jag ville ju bara kyssa dig, sade han ursäktande. Det var väl inte så farligt.

Maj-Britt svarade inte. Resolut grep hon sin cykel och började åka mot hemmet. Pojken stod kvar och såg efter henne.

— Idiot, tänkte Maj-Britt. För att jag spjärnade emot ett tag! Det måste man väl göra...

När hon satt in sin cykel i vedboden, smög hon sig in. I köket trevade hon efter väggkontakten och tände ljuset. På bordet låg en liten skrivelse:

"Det står varm mjölk i ugnen och smörgås i skafferiet."

— Morsan, tänkte hon. Det har väl aldrig hänt förr. Smörgås och varm mjölk! Jag tror de där pingstvännerna gör henne tokig.

Sedan klädde hon av sig och kröp till kojs. Hon tog ett glas varm mjölk och en smörgås med sig. På en stol låg den blommiga klänningen vårdslöst slängd. Den såg inte så värst nystruken ut.

När hon släckt ljuset, låg hon en stund och tittade ut i mörkret. Hennes tankar kretsade av och an kring

dagens och kvällens händelser. Hon tänkte på Kurt och mindes hur eländig han sett ut, när han gick förbi henne vid korvståndet. Kanhända Dagmar nu gav honom på båten för den där Hedentorparens skull. Och det fick man ju i så fall inte undra på, en så fin herre, som det var. Fast den lilla mustaschen han hade — en sådan, som Larssons Thea kallade snorbroms — klädde honom inte så värst. Det var i alla fall synd om Kurt.

Ett ögonblick snuddade hennes tankar vid Magnus, som flyttat till stan och nästan aldrig var hemma. Det var en konstig pojke, inte lik någon annan, inbunden, fåmäld, och så med det där underliga sättet med ansiktet. Han hade sagt en gång att det var en sjukdom — — —. Han hade det kanske inte så lätt, ändå.

Och modern! Så förändrad hon blivit — hon svor aldrig nu, och hon hade börjat hålla så fint i hemmet. Men pingstvänner voro farliga. Det fanns de, som kommo till S:ta Maria ...

Hon suckade tyst i mörkret. Livet var bra konstigt. Alla människor hade sina bekymmer att dras med, och ingen visste egentligen hur den andra hade det. Kanhända det var bäst så. Ens egna sorger voro minsann nog så svåra att bära.

Om bara Lisa ville ta sin flicka till sig, så man kunde bli fri. Bara komma bort från hemmet på en plats och bli sin egen. Att få ett eget rum att bo i, pengar, kläder, dans ...

Utanför fönstret susade vinden genom träden, törnade mot rutan och drog bort igen. Barbro vände på sig och gnydde i sömnen. Mörkret låg tungt och tätt över rummet.

TRETTONDE KAPITLET

Den människa, som är född med ett lyte eller som under sitt livs tidigaste år på ett eller annat sätt blivit lytt, vet bättre än andra människor vad ensamhet vill säga. Det finns lyten av psykisk och fysisk art. Tyngst att bära äro de lyten, som ligga öppna och blottställda för människodjurets begabbelser. En lytt eller vanskapt människa må ha vilka intellektuella företräden som helst; det kommer i alla fall stunder i hennes liv, då hon blir så till den grad förblindad, att hon inte ser dem. Hon får dagligen påminnelser om sitt lyte, det uppställer för henne en mängd problem, som måste lösas, hon tvingas att dra sig undan för sig själv för att grubbla över dessa problem, och när hon ser dem som mest olösliga, sjunker hon ner i den bottenlösaste förtvivlan. Då är allt hon vet den förfärliga defekt, som gör henne annorlunda än andra människor, och eftersom den därigenom också ställer henne utanför de normala människornas krets, anser hon sig vara mindre värd än de. Så hopplöst bunden av denna fixa idé kan hon bli, att hon tar emot varje vänligt ord och varje uppmuntran som en allmosa, som skänks av en, som är oändligt mer än hon — han må vara henne aldrig så djupt intellektuellt underlägsen.

Den, som smakat ensamhetens bittra vin, han vet

också under vilka försakelser livet måste levas. Bottenlöst fattigt och tomt är hans liv, avskilt från vänners och fränders gemenskap. Ingen människas nätter äro så mörka och långa som den ensammes — och även om en annan människa sove i samma rum eller rent av i samma säng, så skulle hans natt inte vara mindre ensam för det. Ty den människa, som känner sig olik andra, är en sluten värld, och där en utomståendes förståelse strandar — där går gränsen.

När en lytt människa är mycket ung, är hennes ensamhetskänsla störst, det vet den, som hunnit över brytningsåren. Ty den unga människan har inte kommit till den äldres erfarenhet, hon har inte lärt känna världen och långt mindre sig själv. Och att känna världen är att veta att normala människor inte alltid äro så överlägsna som de synas och att deras liv ofta är en enda stor humbug. Då man först inser detta, är det en bitter upptäckt att göra, men efter en tid inser man att den på något sätt skänker en smula kraft för den strid man har att kämpa. Dithän har den unga människan inte kommit, och därför är hennes lott beklagansvärt tung.

Därför att en lytt människa vet att hon på något annat sätt måste komma i besittning av den andliga styrka och balans normala människor få genom umgängelsen med varandra, tvingas hon ofta att söka tro på Gud. Ty vem skulle förstå den ensammes lott bättre än Han, som druckit ensamhetens kalk i botten? Och när det blir fråga om tro, så kan man väl närmast säga att den blir högst individuellt utformad, eftersom de flesta kristna tyvärr ofta resa upp skrankor kring sin krets efter mönster av de icke kristna.

Här har man också förklaringen till att den lytte Magnus Eriksson tillbringade många av sina ensamma kvällar under brytningsåren på knä vid sin säng under famlande och valhänta försök att komma i kontakt med Gud. Det blev kanske inte så mycket fråga om att bedja som att ligga på knä, ty oftast tyckte han att hans böner inte nådde någonstans. Det fanns sådana stunder, när han kastade all sin unga manlighet över bord och bara grät, och i mörkret blev den slitna filten över hans säng en förstående faders knä, i vilket han fick luta sitt huvud. Enbart det att få gråta kunde innebära en oändlig lättnad, även om gråten inte orsakades av någon bestämt fixerad orsak och även om han måste krypa till sängs utan att ha bett ett enda ord. En egendomlig stimulans var detta, som inte bringade lättnad ur ångestens tryck för mer än några få minuter, men som ändå var så eftertrådd, att han en och annan gång kunde kasta det arbete han hade för händer för att rusa upp på sitt rum en minut eller två bara för att gråta.

Han läste Bibeln ibland som alla ensamma människor göra. Men den blev alltid en förseglad bok, och han fick aldrig något grepp om dess evangelium. Vad han såg var berättelsernas majestätiska och mörka allvar och psalmernas poetiska skönhet, och han trodde inte det var rätta sättet att se på Guds ord. Därför stod hans konfirmationsbibel för det mesta oläst på hans enkla bokhylla, snöpligt distanserad av Verner von Heidenstam och Ragnar Ask.

2

Det året Magnus Eriksson fyllde sjutton år var han en dag på eftersommaren på väg genom staden i ett ärende för trädgården. Det var bara en händelse att han kom att kasta en blick in i bokhandelns fönster, ty han hade ganska brått. Vad han uppfattade fick honom emellertid att stanna. Mitt i fönstret låg en bok med titeln på ett originellt sätt textat över omslagets hela yta. Det var en ny diktsamling av Ragnar Ask, och den hette "Den ensamme är stark". Magnus såg på sin klocka. Den var halv sex. Han skulle inte hinna tillbaka från sitt ärende, innan affären stängde.

— Jag måste ha boken nu, tänkte han. Det tar bara två minuter.

Boken slukade en god del av hans kassa, men det kunde inte hjälpas. Han fick den och höll en stund den tunga volymen i sin hand.

— Den är recenserad här, sade den unga damen bakom disken och höll fram en litterär tidskrift. Magnus kastade en blick på den.

— Jag måste ha den också, tänkte han och lade fram ännu en krona på disken.

När han kom tillbaka till trädgården efter att ha uträttat sitt ärende, var det ännu en liten stund kvar, innan vällingklockan ringde. Det rörde sig bara om några få minuter, men för Magnus var det en evighet. Han brann av otålighet, innan han kom för sig själv med sitt förvärv.

Middagen i köket släpade sig fram, Asta sölade med

serveringen, och Magnus satt som på nålar. Han åt nästan ingenting, fastän han var ordentligt hungrig.

— Smakar inte maten gunstig junker? undrade fröken Flora, som för en tid var matlagets värdinna.

Magnus stammade förtvivlat att det smakade alldeles utmärkt och lade sylten på bordet i stället för på tallriken.

— Den ensamme är stark, tänkte han. Det var ett sällsamt ord. Men Ragnar Ask är också en sällsam författare — — —

En halvtimme senare sköljde han händerna under pumpen på gården, och efter ytterligare ett par minuter satt han i sitt lilla krypin över krukboden med boken i knät. Han bläddrade förtjust i den. Tjockt, härligt papper, underbart tryck med anfanger i rött — var det inte en passande ram för lyrik?

Han kastade en blick bort mot bokhyllan vid sängens huvudgavel och såg tre böcker i röda band bland alla de andra — Ragnar Asks produktion var inte större. Den senaste diktboken hade kommit för tre år sedan — det var på tiden att det kommit en ny.

Hela kvällen läste han och långt ut på natten, sedan han lagt sig. Aldrig hade Ragnar Ask tyckts honom så stor, aldrig hans dikt så välljudande. Men det hade kommit en ny ton i dikten, som på något sätt bröt av mot de hoppfullt ljusa orden, en mörk och dov underton av något, som var mycket likt ångest. Den sista avdelningen hette i likhet med en samling dikter av Heidenstam "Ensamhetens tankar", och där hörde Magnus den ångestfulla tonen starkast. Ändå mynnade den sista dikten, som bar samlingens namn, ut i en sällsynt trosviss förtröstan på ensamhetens välsignelse.

— Han känner mycket som jag känner, tänkte Magnus. Men han har något, som inte jag har — tron på meningen med sitt liv. Jag önskar jag kände honom. Han skulle kunna hjälpa mig att förstå mitt eget liv...

Sedan steg han upp och släckte ljuset. En stund låg han vaken och såg ut genom det lilla fönstrets sommarblå fyrkant. Fönstret var öppet, och gardinen fladdrade av och an inåt rummet likt en vänligt vinkande hand.

— Den ensamme är stark, tänkte Magnus. Det låter bra — om man tror det. Kanhända det är Ragnar Asks motto. Jag önskar det vore mitt.

Han lät tankarna glida tillbaka till dagen, som gått, och mindes en gladioluslök, som gått i blom i komposten i trädgårdens mörkaste vrå. Skär som morgonrodnaden lyste dess blomspira mot kompostens mörka bakgrund, oberörd av smutsen sköt den i höjden, stolt och graciös, kysk och ren i enlighet med sin natur. Magnus mindes hur han stått och sett på den och tänkt på hur den fyllde sitt syfte, trots den förnedrande jordmånen. Ja, det var rent av så, att den göt något av sin fägring också över omgivningen.

— Om jag kunde vara som den, tänkte han, där han låg i mörkret. Jag tycker ibland att den miljö jag fått att växa i är så förnedrande och smutsig. Om jag ändå kunde göra något av mitt liv, utvecklas, bli någonting till glädje för mig själv och andra.

— Om jag kunde komma i kontakt med Ragnar Ask, tänkte han vidare. Jag undrar vem han är och var han finns. Jag är säker på att han skulle kunna hjälpa mig till rätta med livet...

I det svaga ljuset från fönstret skymtade en liten bok

på bordets ena hörn, en tunn skrivbok i svart vaxduksomslag. Den innehöll nästan alla hans skaldeförsök, ända från den lilla dikten från almanacksbladet till den ömkliga strofen av i går — vari en ensam och trånsjuk augustikvälls inflytande spårades alltför tydligt.

Men de svarta pärmarna omslöto något ännu mer än dessa patetiska och överspända versrader, ty mellan raderna dolde sig alla de tankar och allt det grubbel, som rört sig i hans hjärna, som han aldrig vågat anförtro åt någon människa och som han inte lyckats omsätta i dikt.

Vinden drog fram genom trädgården och in genom det öppna fönstret, fylld av tusen dofter.

— Den ensamme är stark, tänkte han, innan sömnen kom. Nej — inte ännu!

3

Dagen därpå beslöt han sig plötsligt för att skriva till sin poet, det fick bära eller brista. Han skulle adressera brevet till förlaget, de skulle väl eftersända det. Han väntade till middagsrasten och plitade då ner några tafatta och ytterligt underdåniga rader på ett papper, bad om ett par ord till svar och satte sitt namn under. Strax innan han förseglade brevet, kom han att tänka på att han naturligtvis bort tacka för diktsamlingen, slet fram papperet igen och lade till ett kort postskriptum.

Hela dagen gick åt till att flytta krysantemum från små krukor till större. De övriga trädgårdseleverna voro sysselsatta på annat håll, så Magnus hade en liten grupp småpojkar och -flickor under sitt kommando. De hade en krona om dagen i avlöning och kände sig som mycket

betydelsefulla personer. Trädgårdsmästarens sista ättelägg, en liten obstinat flicka med namnet Viola, var också med, till de övriga ungarnas skräck. Ty lilla Viola hade mycket vassa naglar och ett oinskränkt förtroende till sin rätt att begagna dem att ge förstulna nyp med. Det kliade i fingrarna på Magnus, men Viola var chefens dotter och farlig att komma på kant med.

Medan han arbetade, kretsade hans tankar av och an kring det han skrivit till Ragnar Ask. Om sin ensamhet hade han skrivit, om sitt lyte och sin kärlek till dikter och blommor. Av och till ångrade han att han skrivit och blev nästan rädd. Man skall aldrig blotta sig själv helt och hållet för en annan människa; den andra människan uppskattar det kanske inte. Det kan också hända att hon missförstår en eller inte alls förstår.

Märkligt var det egentligen att han ingenting visste om sin favoritpoet. Han hade inte den minsta aning om hur han såg ut eller hur gammal han var. Varför hade han inte tagit reda på det, när han var så begeistrad över hans dikter?

Antag att Ragnar Ask skulle bli ond och tycka att Magnus varit oförsynt? Hur bleve det då? Skulle det månne gå att läsa hans dikter med samma behållning som förr?

Men naturligtvis måste han förstå. Hur skulle han kunna annat? Han var själv ensam, och han led av sin ensamhet.

Ett av de arbetande barnen hade plötsligt beslutat sig för att återgälda Viola hennes nyp, och lilla Viola skrek som en stucken gris. Alla de andra barnen släppte sina spadar och krukor och tittade förfärade på den oför-

skräckta hämnaren av alla deras blåmärken. Det var en flicka, och hon arbetade vidare utan att se upp och med hopknipen mun i ett litet högrött ansikte.

Magnus sade ett par ord, och hans regemente började slamra med sina vapen igen. Men Viola insåg att det för ögonblicket var mest på sin plats att tjuta och höll på med det i ännu någon minut. Vällingklockans spröda klang räddade henne från att skrika sig hes.

— Byke, sade hon och spottade. Snorungar! Vad ska ni i våran trädgård att göra!

Sedan satte hon av som en pil mellan växthusen i förhoppning att finna sin moder vara mer förstående än den idiotiske Magnus.

Magnus skyfflade upp jorden mot väggen och lade undan blomkrukorna.

Det hade inte varit något tungt arbete, och ändå var han så trött, att han höll på att falla ihop som en trasa. En tryckande känsla av ängslan höll honom hårt fången i sitt grepp.

4

Ett par dagar senare var det söndag, och Magnus beslöt att cykla hem till Munkasjö. Det var flera veckor sedan han var hemma, och naturligtvis måste han veta hur modern och Maj-Britt hade det.

När han klätt sig, plockade han fram sin cykel ur garaget och pumpade den, och när han ätit frukost, gav han sig i väg. Han tog med sig ett stort fång astrar, som han mycket ordentligt betalade i den lilla kassalådan på kontoret. Det var en strålande dag, frisk och kylig. Septembers glasklara luft låg över de daggiga markerna, som

glittrade som pärlbroderier. Långt i fjärran blånade Hallandsåsens långa kam, skogarna, som börjat gulna, stodo kav stilla, flammande som eldslågor.

Blommorna vid vägkanten voro borta, alla utom den pärlgrå, härdiga röllekan och en och annan blåklocka, som sakta vajade av och an på sin spröda stängel. Magnus upptäckte att han inte riktigt kunde mäta sig med Heimdall ändå, ty då borde han ha hört blommans tunna lilla klocka ringa in söndagsfrid över marken.

Munkasjö reste sitt tunga grå kyrktorn ur kyrkogårdens bruna träd. Magnus vek av på vägen till Tofta, och så var han hemma.

Maj-Britt var ensam och höll på att rensa fisk till middagen — ja, det vill säga, Barbro var också hemma och höll på att läsa läxor. Magnus hälsade och satte sig.

Barbro tog hand om blommorna för att sätta dem i vatten. Magnus såg sig omkring.

— Var är mor? frågade han.

Maj-Britt gjorde ett litet uppehåll i arbetet och pekade genom fönstret med fiskfjällaren.

— Hon är på Smyrna, förstås, svarade hon. Det är förmiddagsmöte just nu. Hon gick in i församlingen i torsdags.

— Jaså, sade Magnus.

— Vi var där och såg på, insköt Barbro.

— Var då?

— Hon menar att vi var på Smyrna i torsdags och såg när mor blev döpt, sade Maj-Britt. Det var ett spektakel! Nu har folk det att skratta åt.

Magnus svarade inte. Han visste inte vad han skulle svara, men han trodde han var glad över det, som skett

med modern. Han såg den förändring, som skett i hemmet: nyskurade golv, blanka fönster, rena, luftiga gardiner. Ingen disk och inga matrester på bordet. Och Barbro ren och fin som en prinsessa.

Jaså, de skrattade åt det ute i byn. Det var ganska underligt. Skulle de skratta även om de finge se hemmet nu — och förr?

Efter en timmes tid kom modern hem, men hon hann bara hälsa på Magnus, innan hon måste klä om sig för att gå till ladugården. Middagsmjölkningen väntade.

Så gick söndagen. Magnus satt i ett hörn av soffan som vanligt och berättade om sitt arbete, och modern lyssnade. Hennes hårda, härjade ansikte hade fått ett skimmer av ljus över sig, och Magnus var inte blind för det. Hon såg nästan lycklig ut. Bara en gång, när hon råkade se sin sons ansikte rycka till på det välkända sättet, for en sky av obehag över hennes blick.

— Det har de inte frälst henne ifrån, tänkte Magnus. Det har hon inte kommit över.

På eftermiddagen tog han Barbro med sig och gick en liten promenad genom byn, och sedan var det strax kväll. Han återvände till Knutstorp, när mörkret började falla.

Så snart han kom in på sitt rum, såg han ett brev på bordet och grep häftigt tag i det. Men strax därpå lade han det besviken ifrån sig. Det var inte vad han hoppats. Det var ett litet grått kuvert med ett par tryckta ord i ena hörnet över adressen: Munkasjö pastorsämbete, Munkasjö.

Först när han lagt sig, bröt han brevet och läste det. Han läste det två, tre gånger, innan han fattade dess

innehåll. Till slut gick det upp för honom att det i alla fall var det brev han hoppats på, det brev, på vilket han väntat med sådan spänning de sista dagarna. Ty även om brevet var från Munkasjö pastorsexpedition och från komminister Sven Tykesson, så var det ändå på samma gång från Ragnar Ask. I brevet förklarade sig nämligen Magnus' konfirmationslärare vara identisk med hans favoritpoet.

— Så liten är världen, tänkte Magnus. Men jag kan inte förstå det. Jag kan absolut inte förstå det!

FJORTONDE KAPITLET

Pastor Tykesson svarade Magnus i korta, men mycket vänliga ordalag. Han kallade fortfarande sin gamla elev "du" och bad honom komma och hälsa på i komministergården i Munkasjö följande tisdagskväll. Det skulle vara bättre att tala med varandra än att skriva brev.

Magnus gjorde sig mycket fin den kvällen, det vill säga, så fin han kunde bli i sin slitna och alltför ofta pressade konfirmationskostym och en blå skjorta, som Asta tvättat och strukit. Han borstade skorna mycket omständligt och knöt sin billiga slips tre gånger, innan han fick den att sitta som den skulle. Han var mycket nervös och hade våldsam hjärtklappning — ty det var inte till den enkle och okonventionelle pastor Tykesson han skulle gå, utan till Ragnar Ask.

Han hade ingen aning om vad han skulle säga till pastorn. En sak var att skriva och en helt annan sak att tala. Han var inte säker på att bästa sättet var att tala, i varje fall var det inte det lättaste.

När han efter en halvtimme andfådd ringde på komministergårdens dörrklocka, darrade han i alla lemmar. Flickan, som kom och öppnade, var en gammal bekant, det var Elsa Becker. För ett ögonblick förvånades han över att se henne där, men så lade han märke till hennes

blå klänning och vita förkläde och förstod hennes funktion på stället.

Det verkade som om hon blivit underrättad om att Magnus skulle komma på besök, ty hon gav honom ett vänligt leende och bad honom stiga in. Magnus satte sig darrande på ena hörnet av en stol i ett mörkt rum, som doftade tobak och var överfullt av böcker.

Han fick sitta ensam en stund, och han hade god tid att se sig omkring. Det var ett ganska stort rum, och tre av dess väggar voro helt täckta av höga, välfyllda bokhyllor. Vid den tredje väggen, som hade två fönster, stod ett stort skrivbord av ek, och intill det en väldig fåtölj med en hög golvlampa som sällskap. Skrivbordet var överfullt av papper och tidningar, men i ena hörnet stod en stor vas med ett fång kaveldun i. Mellan fönstren hängde ett svart träkors med en benvit Kristus.

— Här bor han, tänkte Magnus. Här läser han, och här skriver han sina underbara dikter ...

Dörren öppnades och stängdes, Magnus flög upp som en fjäder och stod ansikte mot ansikte med Ragnar Ask.

Det var pastor Tykesson, visst var det han. Men ändå var det inte han, utan någon annan. Han hade inte sin prästrock och krage, det gjorde kanske en del till det intryck han gjorde på Magnus, som darrande räckte honom sin hand.

2

— Du säger att du är ensam, Magnus, sade pastor Tykesson en halvtimme senare, när Magnus satt i den djupa fåtöljen och pastorn mitt emot.

— Ja, sade Magnus. Jag är mycket ensam. Jag är den mest ensamma människa i världen.

— Ingen människa är någonsin alldeles ensam, sade pastorn. Men man måste bli mycket, mycket mera ensam än du är för att se det.

Magnus teg.

— Kan någon bli mer ensam än jag, tänkte han. Och hur är det möjligt att bli mycket ensam och ändå säga att man inte är det?

— Vem har man då? frågade han högt. Vem har jag, som gör att jag inte är ensam?

— Dig själv, sade pastorn. Du har alltid dig själv, och dig själv skall du hålla dig till och tro på.

— Men jag — jag — — — stammade Magnus förvirrat. Och om jag inte kan finna mig själv då? Vad skall jag då göra. Jag kan inte finna mig själv och inte heller min plats i livet.

— Din plats i livet, Magnus, den är där *du* är, och den platsen måste du fylla. När du sätter in all din kraft på att göra det, så skall du lyckas. Då skall du också finna dig själv, och sedan blir alltihop så enkelt. Det finns ett stort och högt syfte med varje människas liv, ser du, och om vi söker uppfylla det, så betyder det så försvinnande litet, om vi har någon annan människas sällskap, eller ej. Ingen annan än vi själva kan hjälpa oss att uppfylla vårt livs syfte, och många människor, som hela sitt liv varit omgivna av vänner, har upptäckt att dessa bara har distraherat och hindrat dem. De har måst bli ensamma för att vinna seger. Du minns hur Jesus brukade göra och hur han gjorde den sista natten av sitt liv?

— Ja, sade Magnus, och så hörde han en bibelvers

tona inne i sitt huvud: "Sedan gick han ett stenkast längre bort och föll ned på sitt ansikte och bad och sade: 'Fader, om det är möjligt, så gånge denna kalk ifrån mig'." Och sedan segrade han, det sade man ju.

— Det var Jesu mest ensamma stunder, som gav honom den största kraften, sade pastorn. Tror du han fick sin segerkraft, när folket ville göra honom till konung eller när de ropade Hosianna och bredde ut sina mantlar för honom?

— Nej, sade Magnus.

Det hade börjat bli skumt i rummet, men pastorn tände inte lampan. Han fortsatte att tala ännu en stund och drog fram flera personer från historia och dikt och talade om hur dessa nått sin storhet på grund av den kraft de förvärvat sig i ensamma stunder.

— Och när du blir ännu mer ensam än du nu är, så skall du inse sanningen av vad jag sagt. Och då är du inte ensam längre.

Sedan steg han upp och tände lampan. Magnus skyggade för ljuset, och hans ansikte ryckte till. Pastorn vände taktfullt bort blicken och började rota i några papper på skrivbordet.

3

— Du läser dikter, sade han en lång stund senare, när Elsa Becker dukat fram te och smörgåsar på ett litet rullande bord.

— Ja, svarade Magnus och rodnade häftigt. Jag läser förskräckligt mycket dikter, alldeles för många, är jag rädd. Särskilt pastorns . . .

Sedan blev han rädd att han sagt något tokigt, blev nervös och höll på att sätta teet i halsen.

— Det är mycket roligt att du finner mina dikter värda att läsa, sade pastorn. Jag visste inte ens att du kände till dem. Men vi har visst aldrig förr talat så här på tu man hand med varandra.

— Jag tycker så mycket om pastorns dikter, betygade Magnus halvhögt. Jag har alltid gjort det. Det var därför jag skrev till pastorn. Men jag visste ju inte...

— Nej, naturligtvis, men det är nästan ingen, som vet vem Ragnar Ask är. Jag föredrar att dölja mig under en pseudonym. Som "en ropandes röst i öknen", du vet.

Och så blev pastor Tykesson ett ögonblick konfirmationslärare igen och måste fråga vem det citatet gällde.

— Johannes Döparen, sade Magnus. Det var han själv, som sade det.

— Nåja, så vill jag alltså vara. Budskapet är huvudsaken. Utroparen av det kommer i andra hand. Jag inbillar mig att ordet på något sätt når längre, när ingen person bakom det fördelar lyssnarens intresse. Och jag skulle inte ha presenterat mig för dig heller, om det inte varit så, att jag tror vi har en del gemensamt — utöver en viss svaghet för lyrik. Men se så, Magnus. Du äter ju ingenting. Det här är en mycket god smörgås, smaka på den!

Något senare stod Magnus åter och tryckte pastor Tykessons hand, denna gång till avsked.

— Du är välkommen åter, sade pastorn. Och låt mig få se din litterära produktion! Ty jag förstår att du skriver. Och så en sak till — vi kan inte tillåta att jag säger

du och du säger pastorn. Skall vi enas om att båda säga du? Tack skall du ha, och god natt!

— Titta, tillade han och pekade mot den stjärnöversållade himlen. Har du läst Folckes: "— — — ensam är ej den, som har den stora nattens rymd till vän".

Så gick Magnus, och dörren stängdes bakom honom. Han sökte rätt på sin cykel, klämde fast några böcker han fått låna på pakethållaren och satte sig upp.

— Han bad mig inte komma till kyrkan, och han ville inte be till Gud med mig, tänkte han och tyckte nästan han var glad över det. Det skulle inte riktigt ha liknat Ragnar Ask.

Knutstorp sov, när han kom hem. Han listade sig upp för sin knarrande trappa, klädde av sig och kröp i säng. Innan han somnade, måste han ta en liten titt på de böcker han fått med sig, och han kände hjärtat slå av hänförelse vid anblicken av dem. Det var underbara saker, och nästan allt var dikter.

Han visste att han fått en vän, men en vän, som inte skulle hindra honom från att nå sitt syfte. En liten ljusglimt hade tänts i mörkret, och för ögonblicket satte Magnus stort hopp till det flämtande skimret. Så mindes han några ord ur kvällens samtal.

— Jag är inte ensam, tänkte han. Jag har mig själv. Men har jag det?

4

Nu följde en tid, som kanske var den bästa i Magnus' liv dittills, en tid, när han nästan varje tisdagskväll fick ta sin cykel och åka ut till Munkasjö komministergård. Och de stunder han fick tillbringa hos sin nyförvärvade

vän voro så värdefulla för honom, att inte ens det häftigaste regn i oktober eller det kallaste snöglopp i december kunde avhålla honom från att ge sig i väg. Det var underbara kvällar i det stora, boköverfyllda rummet, kvällar, då han fick öppna sitt hjärta och tala om allt, som rörde sig inom honom, tala om sin barndom och sina senaste år, om sina böcker och blommor och dikter. Och Sven Tykesson lyssnade tyst och mycket förstående, nickade och framlade med sin lugna röst sin syn på tingen.

Pastor Tykesson var inte gift, så de hade sina kvällar alldeles för sig själva. Elsa Becker kom alltid in vid niotiden med te och drog sig tillbaka igen, tyst och stilla. Böcker togos fram, bläddrades, lästes, diskuterades. Magnus fick sin synkrets mycket vidgad, lärde känna nya författare och många nya ting om de gamla. Böcker vandrade från Munkasjö komministergård till Magnus' ensliga rum på Knutstorp och tillbaka igen. Julen kom och gick, januari, februari och mars drogo förbi med snö och is och regnrusk. April kom, och maj följde efter. Världen stod på nytt i blom och sjöd av livslust. Och så förde våren Inga i Magnus' väg ett par månader före hans adertonde födelsedag.

FEMTONDE KAPITLET

Viola cornuta är en underbar liten blomma att ha under sin vård, i synnerhet den sort, som bär sitt namn efter hjälten från Trafalgar, Lord Nelson. Den är blå som sommarnatten, mjuk som dess vind och har en mild, aristokratisk doft. Blir man god vän med den, växer den i vilken jordmån som helst, klagar inte, om man någon gång skulle glömma vattna den, och är härdad mot de tidiga vår- och höstnätternas förrädiska froster.

Magnus hade en liten säng viola cornuta i sin privata vård. Blommorna voro hans egna barn så att säga, han hade själv skurit sticklingarna från överåriga plantor, planterat dem och följt deras första dagar i livet. Han älskade dem mycket, och därför blev han en dag våldsamt upprörd över att finna en person på ett mycket vårdslöst sätt uppkliven i blomsängen, ivrigt sysselsatt med att bryta av de späda stjälkarna. Allt han såg av personen i fråga var en bakdel högt i vädret och två ben i ljusa silkesstrumpor. Resten av personen var halvvägs nere i blommorna. Magnus röt till, och den våldgästande vände sig om. Det var Inga Tolvtina.

Magnus blev en smula konsternerad, men inte mycket. Han visste inte att Inga kommit hem.

— Vad gör du här? frågade han.

— Jag plockar blommor, sade Inga lugnt och tydligt. Och det gör jag så mycket jag vill utan att fråga dig om lov.

Hon hade lagt sig till med stockholmsdialekt och hade sitt röda hår omsorgsfullt friserat. Magnus såg på en gång att hon var mycket söt. Två år i huvudstaden hade gjort en ny människa av den spinkiga flickungen från senast.

Inga fortsatte lugnt att plocka violer, ordnade en liten bukett av dem och klev ur blomsängen. Magnus såg stridslysten på henne. Han skulle velat ge henne ris.

— Jaså, du är kvar ännu, sade Inga långsamt. Ja, någon måste väl gå och rota i jorden också, tänker jag!

— Och någon måste kliva i den och riva bort det, som växer där, replikerade Magnus. Se nu så du tygat till i sängen! Vem skall reparera det där?

Inga skakade sina röda lockar och log. Hennes tänder voro blixtrande vita.

— Du, antar jag, sade hon. Du har väl betalt för det, eller hur? Och om du inte tar dig i akt, så skall jag tala om för pappa hur oförskämd du är.

Magnus kände det rycka i ansiktet och vände sig bort. Inga marscherade ifrån honom på spänstiga silkesben och med näsan i vädret. Då blev Magnus genast en tioårig statarunge igen, som tog efter sin vän August och använde hans svärord.

— Anåda! skrek han. Sakramentskade rötägg! Mina fina cornutor...

Han nästan grät av ilska och förödmjukelse, när han lade sig på knä i gången och började reparera skadan. Han rätade upp plantorna, rafsade till jorden och strilade

litet vatten över. Och hela tiden han gjorde det dansade för hans blick Ingas söta ansikte med det röda håret och det vita leendet. Han hatade henne, det gjorde han. Hon var förskräckligt oförskämd och dum — och mycket söt. Hon var det vackraste han någonsin sett.

— Hon måste vara lika gammal som jag, tänkte han en liten stund senare, när han var sysselsatt med pincering av tomater, det obehagligaste arbete, som fanns. Konstigt att hon förändrat sig så! Och så vackert hon talade!

2

Några dagar senare tittade Inga in i trädgården igen. Magnus var också då sysselsatt i tomathuset, och där fann hon honom. Hon hade en liten korg med sig, och den satte hon på kantbrädan framför honom.

— Tomater! sade hon kort.

Magnus sjöd av ilska.

— Ja, sade han lugnt. Det är tomater.

— Idiot! röt Inga, och Magnus, som ofta hemföll åt mycket dumma kvickheter, svarade:

— Eriksson.

Han fortsatte lugnt med att bryta av sidoskotten på plantorna och knyta stödjebanden fast i ståltråden ovanför. Inga var tyst en stund, sedan kom det i en ton, som kunde fått Napoleon att blekna:

— Tänker du plocka en korg tomater åt mig?

Magnus kastade en blick på henne och såg hennes flammande ögon.

— Inte så länge du talar i den tonen, sade han. Jag är inte dräng åt dig.

— Men åt min far! replikerade Inga. Men — vill du inte, så krusar jag inte heller. Jag kan plocka själv.

Sedan tog hon sin korg och klev upp mellan de höga tomatstånden. Magnus gjorde en rörelse som för att hindra henne, men ändrade sig. Inga hade vit klänning, och han anade hur den skulle se ut efter en enda minut. De gröna tomatbladen hade en otrevlig vana att färga ifrån sig.

— Ge hit korgen! sade han. Du förstör din klänning!

Inga räckte honom korgen med ett elakt leende.

— Ja, du gör klokast i att vara snäll, sade hon spetsigt. Det är bäst för dig själv.

Magnus teg och plockade korgen full med de röda frukterna. Fortfarande utan ett ord räckte han henne den. Då sträckte Inga ut handen och gav honom en lätt smekning över kinden, som man smeker ett barn. Hon sade:

— Tack, min duktiga lilla ponke!

Magnus' kind brände som eld, när hon marscherade ut. Ögonen stodo fulla av tårar — förödmjukelsens bittra tårar. Han förde handen mot sin kind ett ögonblick.

— Det är första gången någon människar har smekt mig, tänkte han. Och så skulle *hon* göra det!

Och åter dansade för hans blick hennes röda hår och blixtrande vita tänder. På natten låg han länge vaken och tänkte på henne. Blodet bankade i tinningarna, och det flammade för hans ögon. Han kände sin kropp reagera på ett sätt, som han aldrig märkt förut, och han grep häftigt tag i huvudkudden och pressade den emot sitt heta ansikte.

— Är detta kärleken? tänkte han. Men hur skulle jag kunna älska henne, som jag hatar?

Natten kom närmare och drog in i rummet med tusen dofter som svit. Klockan på stolen vid hans säng tickade och gick.

— Inga, tänkte han.

Och detta var Magnus Erikssons första möte med den bittraste av alla mänskliga känslor — med kärleken.

Under de följande dagarna uppenbarade sig Inga i trädgården endast för ett par korta minuter åt gången, oftast för att hämta blommor eller grönsaker. Men så en dag kom hon plötsligt marscherande i blommig overall och med fötterna instuckna i ett par idiotiska sandaler med korksulor. Hon träffade Magnus i planteringsrummet och förkunnade att hon skulle hjälpa till.

— Stabben har blivit prillig, tillade hon förklarande. Han tror jag skall bli trädgårdsmästare. Vad kan man hjälpa till med? Jag tänker inte sprätta dynga, om du skulle komma på den idén.

Magnus beslöt sig för att blunda för hennes fägring, visade på planteringsbordet och sade:

— Jag håller på att blanda jord för hortensia. Om du vill, kan du få hjälpa till. Det fick jag börja med.

Inga kom fram till bordet och drog ett par gamla handskar på händerna. Hon rynkade föraktfullt på näsan och grep den lilla spade Magnus räckte henne.

— Hur gör man? frågade hon högdraget.

— Så här, svarade Magnus och visade. Ett ögonblick snuddade deras händer vid varandra, och han drog häftigt undan sin.

— Om du tar den sidan och jag den här, så får vi

hela jordhögen färdig ganska fort, sade han. Men vi måste blanda mycket väl.

Så blandade de jord under tio minuters intensiv tystnad. Till slut kastade Magnus sin spade, och Inga följde exemplet.

— Tyckte du det var roligt? frågade Magnus.

— Ruskigt lattjo, svarade Inga. Jag höll på att skratta ihjäl mig. Vad ska vi nu göra?

— Nu skall vi kruka hortensia, svarade Magnus. Om du lyfter upp lådan där, skall jag bära in krukor.

När Magnus kom tillbaka med en låda småkrukor, stod Inga vid bordet med en planta i nypan.

— Vad skall det här bli? frågade hon.

Magnus talade om, att det skulle bli hortensia så småningom. Ingas min uttryckte överlägset förakt.

— Hortensia! Det här! Nej, vet du vad — det här är ju rena rama kålen.

— I varje fall skall vi plantera det nu, antingen det är hortensia eller kål, sade Magnus.

En liten stund planterade de båda två på var sin hörna av bordet. Inga radade upp sina färdiga krukor i en prydlig linje vid sidan. Hon arbetade snabbt och händigt, men sade inte ett ord. Till slut bröt hon i alla fall tystnaden och frågade i en mycket vänlig ton:

— Vad gör du om kvällarna, Magnus? Går du på bio? Dansar du?

Magnus log mot henne.

— Jag kan inte dansa, svarade han. På bio går jag bara någon enda gång. Jag är inte så värst förtjust i film. Men jag har en syster, som är det, tillade han, som om han hoppats det skulle vara en ursäkt.

— Då är din syster antagligen inte fullt så dum som du, konstaterade Inga. Tycker inte om film — det var välan visset sagt. Vad tycker du om då? Flora säger att du skriver dikter. Är det sant?

Magnus rodnade häftigt och började skyffla i jordhögen.

— Ja, det är sant, sade han. Jag skriver dikter, men bara ibland. För det mesta läser jag.

— Kors, vilka intressen, flämtade Inga i spelad förskräckelse. Att läsa böcker är väl det dummaste man kan ta sig för. Varenda bok som det är något med kommer ju i alla fall på film. Och att *skriva* en bok är rena rama snurren. Man kan få en färdig för ett par kronor — i riktigt snyggt band till och med.

Det sista hade Magnus sett som skämtbit i en tidning, och han tyckte inte det var så värst lyckat. Inga tyckte det däremot av allt att döma, ty hon skrattade själv ett klart, pärlande skratt.

— Hur kan du låta kvällarna gå hela sommaren och bara hänga näsan över böcker? frågade hon.

— Det gör jag inte heller, svarade Magnus. Jag är ganska ofta ute och promenerar. Och så brukar jag åka ut till Munkasjö ibland. Och så går jag till stadsbiblioteket emellanåt och läser tidningen.

Inga skakade sitt välondulerade huvud, så att de röda lockarna fladdrade. Hon ansåg tydligen Magnus vara ett hopplöst kapitel. För att ge samtalet en annan riktning pekade hon på sin rad av krukor och frågade föraktfullt:

— Hur i all världen skall det här kunna bli hortensior? Det liknar ju rakt ingenting. Och vilka små jämmerliga krukor!

— Vi skall plantera om dem i större om en tid, svarade Magnus. Och då skall du se hur fina de har blivit. Men de ska inte blomma förrän till nästa år. Det är en mycket fin sort, som heter Prinsesse Juliana.

— Det är ju den där mjölsäcken i Holland, eller hur? undrade Inga. Nä, titta! Jag hade hål på handsken, och nu har allt mitt fina nagellack nötts av! Är det inte en tjusig färg? Tangorött heter den. Jag har samma färg på tånaglarna, när jag går till sjön och badar.

3

Ungefär på det sättet gick Magnus' första dag tillsammans med Inga. Och de följande dagarna voro i stort sett den första lik, eftersom Inga hade beslutat sig för att arbeta i sällskap med Magnus, av skäl så outgrundliga, att endast en kvinna skulle kunna förklara dem. Ty de andra pojkarna voro, för att använda Ingas eget uttryck, avgjort strongare och avgjort mera av samma världsåskådning som Inga själv.

Av och till vågade Magnus kasta en sidoblick på flickan, och för varje gång han gjorde det tycktes hon honom vackrare. Den lilla röda munnen, som släppte fram så många fadäser, fann han oerhört åtråvärd, och han tyckte himlen förbleknade i blåhet vid jämförelse med hennes ögon. Och hennes hår! Ack, hennes hår var eld och flamma och fick hans tinningar att bulta! Hon var spänstig som en gazell, och hennes skratt pärlade som musik.

— Hon är säkert den vackraste flickan i världen, tänkte han. Och jag älskar henne. Ja, Gud sig förbarme, det gör jag!

Hon gjorde inte så värst mycket nytta, det måste erkännas, och när Magnus satt en sekatör i handen på henne och visat hur man klipper vildskott på rosor, överraskade han henne i färd med att söka langettera de gröna bladen med sekatören. De vildskott hon klippt voro frikostigt blandade med ädelskott — ty, som hon sade, det var läskigt svårt att se skillnaden. Däremot var hon mycket duktig i att binda buketter, avsedda att säljas på torget dagen efter.

Hon arbetade aldrig utan att samtidigt prata, och hennes samtalsämnen voro lika många som hennes tankar voro få. Hennes vackra lilla huvud var fullt av dans och jazzmusik och tarvlig hollywoodromantik. Men ibland sökte hon också närma sig Magnus' egna intressen, och då kunde hon säga:

— På tal om böcker. Jag har läst en mycket fin bok en gång som hette "Blott dig allena". Det var av en tysk författare, Courths-Mahler hette han. Har du läst den? Det var om en grevinna Käthe, som bodde i ett slott i Tyrolen ...

Eller:

— Min syster Becki, Rudbeckia vill säga, hon gör riktigt bra verser, kan du tro! Och du skulle höra vilka lattjo grötrim hon snickrar till!

Allt eftersom tiden gick, började hennes arroganta och överlägsna sätt försvinna; hon blev vänligare och sötare, av och till rätt förtrolig. När Magnus några gånger måste kasta det egentliga trädgårdsarbetet åt sidan för att binda kransstommar för butiken nere i stan, brukade Inga kliva upp på bordet vid hans sida med en korg sticklingar i knät. Hon var mycket skicklig i den sortens göra, och

hon skar riktigt fina sticklingar. Och så här på vårkanten formligen skreko varmbänkarna efter sticklingar.

Inga svängde, uppflugen på bordet, med sina smäckra ben och lät sin lilla tunga löpa. Dansbanesäsongen hade just börjat, och hon var väl förtrogen med alla dansbanor på tre, fyra mils avstånd. Alla de äventyr hon fått vara med om under onsdags- och lördagskvällarna berättade hon för Magnus, beskrev de pojkar hon dansat med och den klänning hon haft på sig. Hennes ögon glittrade som solar, när hon berättade, och ofta måste hon nynna någon av de melodier som spelats, för att också Magnus skulle få vara med. Det var ju mycket vänligt av henne, men Magnus uppskattade inte hennes vänlighet det allra minsta. Han var våldsamt svartsjuk på "killarna" från Bäckaskog och Össjö och Tånga. När han stack ståltråden genom den tjocka granrisstommen, tänkte han på sina rivaler och stack följaktligen med en särdeles schwung.

En av de sista dagarna i maj kom ett nöjesfält och slog ned sina tält- och karusellpluggar på en obebyggd tomt i stan. Inga var eld och lågor hela dagen före premiären och sökte med användandet av all sin kvinnlighets resurser intressera pojkarna i trädgården i förhoppning att bli bjuden av dem. Olyckan — eller lyckan, vilket det nu var — ville att alla pojkarna voro upptagna på annat håll och måste avstå från att bli Ingas kavaljerer. Ja, det vill säga, Magnus hade inte blivit tillfrågad, men nu vände sig Inga till honom.

— Vart skall du gå i kväll, Magnus? frågade hon.

Magnus hade tänkt cykla ut till Munkasjö och talade om det.

— Vad i all världen är det i Munkasjö? undrade Inga.

— Ingenting, svarade Magnus. Jag skall hälsa på i prästgården.

— Himmel! sade Inga, och så vände hon honom förtretad ryggen och iakttog en butter tystnad under en god del av dagen. När det närmade sig kväll, kom hon emellertid bort till Magnus igen och sade:

— Kunde du inte strunta i den där gamla prästgården och gå med till Tivoli? Jag skulle tycka det var lattjo!

Magnus såg på henne och rodnade. Inga var vackrare än någonsin, och just nu höll hon sina ögon nästan bedjande fästa på honom.

Pastor Tykesson och hans böcker bleknade totalt bort vid jämförelsen med en kväll i Ingas sällskap. Det gick för övrigt inte att göra någon jämförelse alls. Vad betydde alla världens dikter emot Inga? Inte det minsta, absolut inte!

4

Bakom Andelsslakteriets pampiga byggnader reste tivolit sina inte fullt så pampiga, men avgjort präligare: karuseller och slänggungor, skjutbanor, ringkastningsstånd och tombolabord. Det blixtrade av kulörta lampglober och strålkastare, flammade av färger och skrällde av högtalare. Från ett hörn kom en våg av smäktande musik, utförd av mörka ungdomar i fantastiska zigenarkostymer. Det myllrade av folk, som skrek och skrattade, trängdes och trampade varann på tårna i allsköns sämja. Flickor i alla åldrar och alla slags toaletter från strandpyjamas till aftonklänningar blandades med adonisar från stan och drängar från landet. När Magnus och Inga anlände, var nöjet i full gång och trängseln som värst.

Det var första gången i sitt liv som Magnus var på tivoli och första gången han hade sällskap med en flicka. En blandad känsla av lycka och avsmak bemäktigade sig honom. Han tyckte inte alls om tivolinöjen, det konstaterade han från första ögonblicket, men Inga tyckte om dem, och då måste han åtminstone söka finna det drägligt.

— Det är förstås ingenting mot Gröna Lund eller Nöjesfältet i Stockholm, utlät sig Inga, men för den här bondhålan är det inte så tokigt. Vad skall vi göra först? Ska vi åka karusell?

De äntrade var sin vita häst. Inga smackade med läpparna och drog i tömmarna, och som om det varit signalen, satte sig karusellen i gång. Det brusade och sjöng för öronen av luftdraget, från karusellens inre tonade en egendomlig, sprucken musik, och framför Magnus' ögon fladdrade Ingas röda lockar. Inga skrattade av förtjusning.

— Nu rider jag vid Ingas sida, tänkte Magnus med luften brusande kring ansiktet. Nu rider vi båda rakt in i himlen.

Han var odelat lycklig en minut eller så, men sedan kände han med ens att hans mage gjorde ansatser att vilja blanda sig i saken, och det gjorde honom i stället utom sig av förskräckelse. I välbehaglig tid saktade emellertid den farliga ritten av, och snart stod han åter på säker mark. Men hela tivoli snurrade fortfarande runt för hans ögon.

— Lattjo, inte sant? frågade Inga, och Magnus svarade som ett eko:

— Mycket lattjo ...

Sedan strövade de en stund omkring mellan ståndén, kastade ringar och drogo lotter. Inga vann ett par klädhängare och började gruffa på flickan i ståndet. Sedan vände hon sig till Magnus och sade att hon ville ha något att dricka. Magnus letade rätt på en servering i ett tält och bjöd sin dam på Pommac.

Vid bordet intill sutto ett par av de exotiska musikanterna och drucko pilsner. En av dem var bara en pojke med brun hy och blixtrande svarta ögon. De talade främmande språk, som inte liknade någonting.

— Den unge är väl stilig? frågade Inga sin kavaljer, och Magnus, som märkt att han kom längst med Inga genom att hålla med henne i allt hon sade, instämde. Han hade inte den minsta stolthet.

Drycken var ljum och inte alls god, men Inga läppjade på den och sade att hon ville låtsas att det var champagne.

Den äldre av de båda främlingarna reste sig och lämnade serveringen, men den yngre stannade kvar. Han gav Inga ett långt, glödande ögonkast. Inga såg åt sidan och rodnade.

— Hullo, darling! sade främlingen.

Inga svarade inte.

— You're a very nice little girl, fortsatte främlingen. Och så började han nynna en schlager, som var modern just då: "Love me, and the world is mine . . ."

Magnus förstod inte alls de främmande orden, men han förstod de blickar zigenarynglingen trakterade Inga med. Han knöt händerna och blev eldröd i ansiktet, och i detsamma kände han de otäcka ryckningarna komma.

Främlingen brast i ett skallande skratt, pekade på Magnus och sade till Inga:

— Funny fellow that, isn't it?

Hans bullrande skratt fyllde hela tältet, och med ens skrattade Inga med, högt och pärlande. Magnus blev utom sig. Han reste sig upp och såg på Inga, fast han hela tiden kände sitt ansikte rycka.

— Nu går jag, sade han vilt. Skall du gå med, eller skall du stanna?

Inga gjorde en föraktfull grimas.

— Gå du, sade hon. Gå du, ditt grinansikte! Och tack för i kväll!

Magnus vände henne ryggen och gick ut ur tältet, armbågade sig rasande genom trängseln utanför och nådde gatan. Hans inre var i vilt uppror.

— Jag hatar henne, viskade han, Gud i himlen, så jag hatar henne! Hon skrattar åt mig, hon är en djävul, det är hon.

Han gick mot hemmet, så att gatan ekade av hans steg. Hela tiden rasade han i sitt inre över Inga och den fördömda zigenarynglingen. Han hade glömt sin hatt på tivoli, men han märkte det inte, fast vinden slet i hans hår.

— Jag hatar henne, återtog han, hatar, hatar, hatar...

Men på natten, när han låg i sin säng i mörker och ensamhet och hörde sitt blod sjunga av längtan, kunde han inte längre säga att han hatade henne. Han visste alltför väl att han älskade henne, att han längtade efter henne med kropp och själ och skulle vilja låta henne trampa ner honom i marken, om hon ville.

— I morgon måste jag tala med henne och låta henne

förstå vad hon betyder för mig. Jag måste tala om det. Jag kan ju inte leva utan henne.

Han slöt ögonen och sökte frammana hennes bild, men det ville inte lyckas.

— Rött hår och vita tänder, tänkte han, en liten rund haka och en mun ...

Men bilden vägrade infinna sig. Han tryckte händerna mot ansiktet och stönade högt.

— Är detta kärlek? tänkte han åter och åter. Är detta kärlek? Det är som helvetet ...

Först i gryningen kom sömnen, alla ensamma älskares vän och hugsvalare.

PARENTES

— You're beautiful as a rose, sade främlingen och blottade en glänsande tandrad. I love you — — —! Do you understand me?

Inga skrattade generat och såg i sitt glas, som nu stod på främlingens bord. Hon förstod endast med svårighet vad han sade och kunde knappast svara.

— Yes — — —, stammade hon, a — — — a little! Varför har jag inte lärt mig engelska? tänkte hon förtretad.

Den unge mannen sträckte ut en brun hand och grep hennes. Han kysste det yttersta av hennes fingertoppar.

— What's your name? frågade han, och när Inga såg oförstående ut, pekade han på henne och sade långsamt: I mean — your name?

— Inga!

— In-ga, återtog han och skrattade. In-ga! Funny! Very funny indeed! Ha, ha, ha!

Inga förstod det och blev litet djärvare. Hon pekade med sin fria hand på honom och frågade stammande:

— And — — — and you?

— Boris, log han, Boris Sokolow!

— Det är precis som i en film, tänkte Inga darrande. Jag är med i en film...

— And — and — — — your — your land — jag menar — — — your country?

Främlingen skrattade och slog utåt med händerna.

— No country, sade han, no country at all! Hungary, Poland, Russia — — — I don't care for which! But all the world is mine — if you'll love me!

Efter en stunds samtal, vari Inga deltagit med brutna fraser på engelska och svenska, reste han sig och tog henne under armen. Inga följde honom viljelöst ut ur tältet.

Vid podiet, där de andra musikanterna sutto, lämnade han henne ett ögonblick med ett artigt:

— Excuse me a moment!

Därpå sade han några hastiga ord till sin kamrat på ett språk, som inte var engelska, varpå den han talade med lyste upp i ett brett leende. Boris Sokolow återvände till Inga.

En lång stund senare stod hon vid nöjesfältets entré med hans arm kring sin midja. Han hade kysst henne, och hon hade låtit det ske. En kyss var väl inte så farligt...

2

När han lämnat henne, började hon gå ner emot den mörka gatan. Det blåste rätt hårt, och hon drog sin tunna sommarkappa tätare omkring sig. Klockan i kyrkan slog tolv.

Gatorna voro nästan folktomma, och hon gick fort. Det var inte utan att hon ängslades för nattliga promenader som denna.

— Boris hette han, tänkte hon, Boris So — So — — —? Ja, det gör detsamma! Men så stilig han var, och så vackert han talade. Tänk att jag förstod nästan varje ord!

När hon vek av in på gården, där hon bodde, var hennes huvud fortfarande fullt av tankarna på den exotiske Boris.

Hunden under eken vaknade och började skälla, men Inga sade ett par ord, och då tystnade skallet. Med skorna i handen började hon gå uppför den knarrande trappan mot vinden, där hon delade ett rum med Iris. För att inte väcka sin syster öppnade hon dörren mycket försiktigt och tassade tyst in. I det svaga ljuset från fönstret såg hon emellertid att rummet var tomt.

— Ja visst, tänkte hon, Iris skulle visst fara till Hälsingborg.

Sedan tände hon ljuset, drog ner rullgardinen och började klä av sig.

När hon några minuter senare stod framför spegeln och borstade håret, kom hon plötsligt att tänka på Magnus. Det var en konstig prick, och konstigt uppförde han sig. Vad blev han arg för? Hade hon gjort något, som var värt att bli arg för? Då mindes hon att hon skrattat åt Magnus' lustiga ansikte, men det var väl inte så farligt? Hur skulle man kunna låta bli att skratta, när han förvred ansiktet på det där sättet? Det var väl hans eget fel!

Spegeln återgav hennes unga kropps vackra linjespel, axlarnas och bröstets mjuka rundning, höfternas kurva. Håret brann i skenet från lampan, rött som koppar och glänsande under borstens tag.

— Jag är vacker, tänkte hon, jag ser det och vet det. Många har sagt att jag är vacker — och i kväll sade han det. Ni är vacker som en ros, sade han. Det förstod jag. Så fint sagt av honom — som en ros!

Vid sidan av spegeln sutto några urklipp ur Filmjournalen och ett fotografi av Sture Lagerwall med dedikation. Han var visserligen inte så vidare vacker, men det var ett originalfotografi. Och det hade kostat en och femtio. Då var ju Gary Cooper och Don José Mojica mycket tjusigare — men det var bara urklipp ...

3

Nästa dag vaknade hon först när vällingklockan ringde, och förskräckt for hon upp ur sängen, dök med huvudet ner i handfatet och rev till sig sina kläder. Pappa tyckte aldrig om att hon kom för sent till arbetet, inte ens om hon var aldrig så trött. Han gjorde ingen skillnad mellan sina barn och trädgårdens arbetare i det fallet.

När hon kom ner i trädgården, såg hon att en av eleverna just svängde in framför växthusen med häst och vagn. Hon stannade och frågade vart han skulle köra. Pojken sköt sin mössa bak i nacken, spottade ut mot vägen och talade om att han och några till skulle fara till trädgårdens friland i Rebbelberga för att plantera kål.

— Du kan få följa med, om du vill, sade han. Vi behöver allt dig också, om vi ska hinna med.

Inga tvekade ett ögonblick.

— Skall Magnus med? frågade hon.

— Magnus? Nej, inte vad jag vet. Han måste nog vara hemma. Din far törs inte lämna växthusen i andra händer än hans ...

De andra, som skulle med, började samlas kring vagnen, och Inga tvekade inte längre. Dagen i Magnus'

sällskap skulle säkert inte bli alltför trevlig. Förresten kunde det vara roligt att ge honom en näsbränna för hans uppförande sist! Hon satte foten på hjulnavet och äntrade vagnen.

Körsvennen visade med piskskaftet på platsen vid sin sida.

— Var så god och sitt här, sade han, och Inga klev över sätet och intog den anvisade platsen. De övriga drumlade ner som hösäckar baki vagnen.

Strax innan de körde, kom Magnus förbi, och när han fick se Inga, såg han ut som om han ville säga något. Men han åtrade sig synbarligen, vände bort ansiktet och gick förbi. Och så smackade körsvennen på hästen, drog i tömmarna, och vagnen började rulla.

Inga satt tyst och såg ut över staden, när de körde genom Storgatan. Hon tyckte inte riktigt om att fara omkring på det här sättet på en öppen flakvagn, full av bullrande människor. Ett riktigt tattarlass var det! Man fick vara glad att klockan inte var mer än den var.

Snart rullade emellertid vagnen fram genom Rebbelberga, och de svängde in på en biväg, kantad av höga hagtornshäckar. Pojken vid Ingas sida drog i tömmarna och sade: Ptro! Flakvagnen avfolkades hastigt.

Inga fick sina kålplantor i en lerig korg och blev tilldelad en krokig planteringspinne. Fältet, där de skulle plantera, såg ändlöst stort ut, ännu mörkt och vått efter morgonens dimma. Vädret var fuktigt och litet kallt, idealiskt kålplanteringsväder enligt Gunnar, körsvennen. Några av pojkarna började linjera det väldiga fältet med långa rep, Inga intog sin plats bredvid Gunnar, och planteringen började.

Frampå eftermiddagen började hon tycka att det hon mest av allt önskade sin bittraste ovän var just att plantera kål på det här fältet. Vädret hade övergått till strålande sol, som obarmhärtigt brände hennes rygg som glödande pilar. När hon av och till rätade på sig, värkte ryggen som om den varit avbruten. Gunnar var stum som en fisk. Han sade inte ett ord på hela tiden, bara planterade på i snälltågsfart. Han var alltid ett gott stycke före henne, och när han nådde fältets slut, började han plantera i hennes fåra och gick henne till mötes. Inga tyckte det var förskräckligt snopet att bli hjälpt på det sättet.

När klockan närmade sig fyra, kände Inga att hon inte orkade gå upprätt längre. Hon föll på knä i sin fåra och började krypa. Hon kände sig ömklig och oduglig, som måste krypa på det sättet, men hon orkade faktiskt inte gå! Efter en halvtimmes krypande sågo hennes blommiga overallknän ut som stora jordklumpar, och när hon i smyg drog upp ena byxbenet och undersökte knät, såg hon att det var rött och irriterat. Hon ville gråta, kasta planteringspinne och korg och springa hem. Varför skulle hon gå här som en piga?

Gunnar avbröt hennes tankegång genom att fråga om hon var ledsen för att inte Magnus var med.

— Idiot! fräste hon. Varför skulle jag vara det? Tror du inte jag struntar i Magnus? Hur kan du fråga så idiotiskt?

Gunnar svarade:

— Tja — jag trodde det, eftersom du frågade efter honom i morse och eftersom du varit så tyst hela dan. Jag trodde — och det tror vi alla förresten — jag trodde

att du var kär i honom. Ni är ju jämt tillsammans om dagarna.

Inga blev så ond, att hon flög upp som ett skott. Hennes ögon gnistrade.

— Nej, vet du vad, sade hon, jag tror inte du är alldeles klok! Ni är förryckta allesammans. Kär! Kär i den där — den där vanskaplingen! Det var det värsta jag har hört!

Gunnar ursäktade sig skrattande:

— Ja, vi bara trodde det, sade han. Magnus är i alla fall kär i dig. Det kan en blind se.

— Det menar du inte, flämtade Inga. Det har han aldrig sagt.

— Sagt och sagt! Inte kan man säga det, om man ser ut som han! Men han springer ju efter dig som om han haft beting, och när du är borta, ser han ut som en äggsjuk höna. Var säker om att han skriver dikter till dig också, fast du aldrig får se dem! Men, som sagt — när man ser ut som han . . .

Inga föll tillbaka i åkern och återtog arbetet.

— Nåja, det kan du ha rätt i, sade hon tankfullt. När man ser ut som han — — — men det har han i alla fall ingenting för. Jag tror han är prillig.

De arbetade vidare under en stunds tystnad. Så återtog Gunnar ämnet Magnus.

— Men det är en snäll pojke, sade han. Och duktig också. Sämre kan du få.

— Är du lika dum, du? undrade Inga vasst. Jag har inte det blekaste intresse av honom. Visst är han snäll, han är så snäll, så han lipar, om en pelargonia dör för honom. Och det kan väl hända att han är duktig också.

Farsan skryter med honom jämt och samt. Titta på Magnus, säger han. Magnus och Magnus och Magnus!

Sedan teg hon ett ögonbick och exploderade med ens:

— Kär! I honom! Kyss mig i nacken!

4

Äntligen slog klockan i Rebbelberga kyrka sex, och Inga reste sig upp med värkande lemmar.

— Plantera kål skall då bli det sista jag gör, tänkte hon.

— Trött? undrade Gunnar deltagande.

Inga fnös.

— Inte det minsta, sade hon. Jag är i läskigt fin form. Jag skulle kunna gå till Haparanda ...

Under färden hem satt hon tyst och fundersam på kuskbocken vid sidan av Gunnar. När de närmade sig staden, bad hon att få tömmarna, och Gunnar lämnade henne dem, eftersom han visste att hon kunde köra.

Vid stadsgränsen vek Inga in på en annan gata och tog sedan Östergatan hemåt.

— Vad skulle det tjäna till? frågade Gunnar.

— Jag vill inte åka som en tattare genom stan, svarade Inga. Förresten är Östergatan mycket tjusigare att köra.

Gunnar muttrade förgrymmat något om struntförnäma jäntor, men Inga ville inte höra på det örat. Hon fortsatte lugnt att köra utan att säga ett ord, och snart rullade de in på gården och voro hemma.

Inga slängde tömmarna åt Gunnar och hoppade av. Hennes stackars rygg brände som eld.

När hon efter middagen var på väg till sitt rum, gen-

sköt Magnus henne. Hon såg förvånad på hans likbleka ansikte och frågade:

— Så du ser ut! Vad är det med dig?

— Jag vill tala med dig, svarade Magnus hest. Jag måste tala med dig nu genast.

— Jag har inte tid, snäste hon. Jag är trött och måste vila mig.

Då grep Magnus hårt tag i hennes arm och såg på henne med flammande ögon:

— Nej, sade han. Nej! Jag skall tala med dig nu! Vila dig får du göra sedan.

— Nåja, sade Inga. Eftersom det ser ut att gälla livet — — — Men inte mer än fem minuter. Du kan följa med upp, Iris är inte hemma.

Magnus följde henne tigande upp för den knarrande trappan.

5

— Nå? sade Inga.

Hon hade sjunkit ner i hörnet på sin duschatell och sträckte sina långa ben utåt golvet. Magnus stod framför henne med hängande armar. Han sade inte ett ord.

— Nå? sade Inga igen efter en stund tystnad.

— Inga, började Magnus, Inga, det är något jag måste säga dig. Jag — jag — — — Han avbröt sig stammande och såg i golvet.

Det blev tyst, och i tystnaden hörde de träden utanför prassla med sina löv. Det var Inga, som bröt tystnaden. Hon gjorde en ansats att resa sig och sade:

— Om du inte har något mer att säga, så får du ursäkta att jag tänker be dig gå. Jag måste lägga mig.

Då förlorade Magnus all den självbehärskning han bemannat sig med.

— Nej, Inga! skrek han. Jag går inte! Jag går inte, förrän jag sagt dig det. Och du måste lyssna på mig, om du är aldrig så trött.

— Inga, sade han, och hans gälla röst sjönk och blev låg och vek. Det är så, ser du, Inga, det är så att jag — — — älskar dig så förskräckligt! Jag älskar dig över allt på jorden. Jag älskar dig mer än mitt liv...

Han tystnade och såg på Inga, de underbara ögonen och hennes mun, som stod halvöppen. Det ryckte förtvivlat i hans ansikte.

— Ja, tog han vid igen, jag älskar dig, Inga! Och nu tänkte jag fråga dig...

Här avbröt han sig igen och stirrade skräckslagen på Inga. Han ville inte tro vad han såg och hörde. Ty Inga skrattade — Inga skrattade åt honom! Hennes skratt pärlade ur hennes öppna mun, skakade henne, fick henne att flämta efter andan. Hon grep efter en kudde, bet i den, skrattade, skrattade...

Magnus stod kvar som bedövad och hörde det förfärliga skrattet. Och medan han stod där, kände han hur åren störtade ifrån honom i virvlande flykt likt en lyftande flock av fåglar, till dess han var åter i barndomen och låg gråtande i ett dike bland doftande högsommarblommor och ropade upp mot den stängda skyn:

— Käre gode Gud, döda mig! Käre gode Gud, döda mig!

SEXTONDE KAPITLET

Äntligen!

Magnus satte ner vattenkannan och knöt av sig sitt stora blå trädgårdsförkläde. Han lyfte armen och strök med avigsidan av handen undan håret från ansiktet. Genom kvällens stillhet buros till honom de spruckna tonerna från vällingklockan. Arbetsdagen var slut.

Aldrig någonsin förr hade han hälsat de välkända klämtningarna med ett äntligen. Men aldrig hade heller en dag i arbetet varit så tung som den, som nu nått sitt slut. Och aldrig, nej, aldrig någonsin hade en natt varit så lång och mörk som den, vilken föregått dagen.

Han stod kvar i växthusets dörröppning, medan de andra eleverna och trädgårdsarbetarna skyndade förbi. Han tyckte de allesammans gåvo honom ett ögonkast i förbifarten. Varför gjorde de det? Kunde de se något? Anade de vad som skett? Hade de hört ...

Ett ögonblick såg han dem allesammans framifrån, från sidan, bakifrån — sedan försvunno de mellan träd och jordbruksredskap uppe på gården. Han kände dem varenda en, han umgicks med dem dagligen, och ändå tycktes de honom lika främmande som de, vilka strömko förbi honom på gatorna i staden. De pratade och skrattade, knuffades och brottades lekfullt. Och där stod han ...

Hade det inte alltid varit så? Hade han inte jämt stått för sig själv och sett de andra skynda förbi — i hemmet, i skolan, här i arbetet? Aldrig hade han kunnat känna sig som de andra, alltid hade han stått utanför deras krets och sett på, vanskapt, ömklig, mindervärdig ...

Något inom honom protesterade mot det glam och skratt, som just hördes däruppifrån gården. Hur kunde de? Vad rätt hade de att vara så glada?

Så hade han känt det hela dagen, hans inre hade protesterat mot allt som skedde, mot fåglarna, som kvittrade, och skyarna, som seglade fram över hans huvud, mot livet, som gick sin gilla gång, oberört, liknöjt. Hur kunde allt fortsätta som i går? Varför hade inte allt stannat av? Men ingen hade gett svar på frågorna, dagen hade glidit undan som alla dagar, hittills, och arbetet under hans händer hade fullföljts som vanligt.

Plötsligt ryckte han upp sig. Han stod ännu med det blå förklädet i händerna. Han hängde upp det på den vanliga spiken vid dörren, innan han började gå upp mot gården.

En egendomlig förlamning hade fått makt med honom; det var svårt att tänka, svårt att gå, svårt att andas. Han kände det som om en oerhörd tyngd låge på hans axlar och pressade honom ner mot jorden.

När han ätit, tog han fram sin cykel ur skjulet. Det var sent, och han var trött, men det kunde inte hjälpas. Han måste få tala med någon om vad som skett. Han tordes inte vara ensam ännu en natt med alla de plågsamma tankarna.

— Jag borde ha ringt först och bett att få komma,

tänkte han, när han var halvvägs. Det måste vara obildat att komma och tränga sig på utan vidare.

Nu var det i alla fall försent att göra något åt den saken, och så fortsatte han att trampa på mot målet. Han såg inte mycket under vägen. Dikeskanter och ängar vecklade ut all sin vårliga fägring, bokskogen stod silverskimrande och ljus bakom åkrarna — men han var blind för det.

När han närmade sig komministergården, såg han plötsligt en välkänd gestalt framför sig på vägen. Det var pastor Tykesson — och när Magnus såg det, greps han av en tanke, som nästan lamslog honom. Tänk om pastorn skulle gå bort i något ärende och inte hade tid för honom i kväll! Då han kom vid sidan av sin vän, hoppade han av cykeln och hälsade.

Nej, pastor Tykesson skulle inte bort, tvärtom. Han hade varit på besök hos någon och var på väg hem. Och naturligtvis hade han tid för Magnus, om han kunde vara till hjälp på något sätt.

— Du måste förlåta att jag kommer så här utan att fråga först, stammade Magnus. Jag är — jag är rädd att jag är förfärligt ohyfsad ...

2

Sven Tykesson stod vid fönstret och såg ut i sin trädgård. Bakom honom, nedsjunken i den väldiga fåtöljen, satt Magnus med sänkt huvud och händerna krampaktigt slutna i knät. Han vågade inte se upp, inte göra en rörelse. Han väntade, väntade få höra svaret på allt han

berättat. Ty allt vad som fröjdat och pinat honom så outsägligt under dessa sista veckor hade han sökt lägga fram i ord, sin bittra, förtärande kärlek, sin nya heta längtan och den kroppsliga åtrå han inte kunde betvinga. Och han hade slutat sin underliga bekännelse med en fråga:

— Förstår du vad det vill säga att älska så fullkomligt hopplöst, att till och med det att bekänna sin kärlek upptas som en oförsynt förmätenhet? Förstår du vad det vill säga att hysa en kärlek, som andra människor stämplar som något löjligt — eller skamligt. Att göra sitt yttersta för att kväva den och känna hur oförmögen man är till det? Men det kan du ju inte förstå, ty om du älskar, så älskar du med en kärlek, som gör dig stark och fri...

Pastor Tykesson svarade inte genast. Han reste sig upp och ställde sig vid fönstret med händerna djupt nedkörda i fickorna och pannan rynkad. En lång stund stod han så, men så vände han sig om och såg på Magnus.

— Jo, Magnus, jag förstår, sade han. Och lyssna nu på mig! All kärlek gör en människa stark och fri, oberoende av om den är besvarad eller ej. Ty kärleken utlöser det allra bästa inom oss, de ädlaste tankarna, de heligaste känslorna, de bästa krafterna. Om vår kärlek skulle bemötas med förakt av dess föremål, så känns det ett ögonblick bittert, det vet jag. Det är vår mänskliga fåfänga, som sårats, och det gör alltid ont. Men vi måste lära oss att "kärleken söker inte sitt".

Nu tycker du att din värld slagits i spillror, Magnus, och jag förstår dig. För ögonblicket kan du inte se mer än en sak: att du lidit nederlag i din kärlek. Men i själva verket är det inte så — den, som älskar, förlorar aldrig,

medan den, som tillbakavisar en kärlek, alltid gör en förlust.

Om man väntar sig en lön för sin kärlek i den meningen, att man begär kärlek tillbaka, så har man begått ett misstag. Ty kärleken i sig själv är målet, icke medlet. Att älska — det är att leva ett rikt och fruktbärande liv, på vilket sätt kärleken än blir mottagen. Ty kärleken öppnar vår blick för livets största värden, eftersom just kärleken är Guds mening med oss. Kärleken låter oss se andra människor med nya ögon — det är bara när vi koncentrerar vår kärlek på en enda, som vi stirrar oss blinda. Då kan den från att vara det, som driver oss framåt, bli det, som håller oss kvar eller rent av drar oss tillbaka.

Du kommer att märka, Magnus, att du i själva verket vann en stor seger i går kväll. I dag kan du inte göra det, kanske inte i morgon heller, men en dag ser du det. Under dessa sista veckor, som du talat om, har du levat intensivare än någonsin förr. Jag gissar att världen tyckts dig vackrare än någonsin, människorna gladare, du själv starkare. Jag gissar också att du skrivit en hel del, som du aldrig skulle ha skrivit under normala förhållanden, och har du det, så är det bättre än något annat du gjort. Varför det? Jo, ser du, allt som skapats under inflytande av kärleken, det har guldets ädla halt, det är äkta vara. Ty kärleken, förstår du, den skall användas till att skapa med, inte bara till kärleksförklaringar.

Magnus satt fortfarande och såg ned i golvet. Han sade ingenting.

— Om jag kunde se på det sättet, tänkte han. Det måste vara en rikedom att kunna se på det sättet.

Men ännu kunde han inte göra det, ännu var det bara en sak han såg: ett underbart ansikte med djupblå ögon och flammande rött hår och en mun, som skrattade, skrattade och skrattade.

— Jag kan inte, sade han halvhögt. Jag kan inte se det som du. Förstår du inte det?

Hans vän lade sin hand på hans axel.

— Jo, det förstår jag, sade han. I dag kan du inte se det så, men snart. Om du vill stanna hos mig en liten stund till, så skall vi dricka te tillsammans och prata om ett par andra saker.

3

— Du skall gå till en läkare genast och tala med honom om ditt ansikte, sade pastor Tykesson. Nu har du så ofta talat med mig om hur det plågar dig, och jag har märkt att det ger dig en massa dumma och mindervärdiga föreställningar om dig själv.

— Tror du det kan botas då? undrade Magnus och såg upp från sin tekopp.

— Naturligtvis kan det botas, svarade pastorn, men huvudsaken är att du inte väntar längre — du borde ha gått till en läkare för länge sedan.

— Ja visst, sade Magnus. Jag har så ofta tänkt göra det, men det har inte blivit av. Magister Larsson sade alltid att han trodde det skulle gå över, när jag blev äldre. Men det har det ju inte gjort...

— Jag skall ta reda på en bra läkare åt dig, sade pastorn. Jag vet inte vad för slags läkare det skall vara, för

jag har inte det minsta hum om vad din sjukdom är och hur den skall botas. Vill du låta mig göra det, Magnus?

— Ja, visst får du, stammade Magnus undergivet. Du är så snäll...

Pastor Tykesson fnös hånfullt.

— Snäll! Säg det en gång till, om du törs! sade han med spelad stränghet. Men det är bäst för dig att inte göra det. Vi är alltså överens om att jag tar reda på en läkare, som kan göra dig frisk, och du lovar mig att genast söka upp honom?

— Ja, sade Magnus.

Pastorn bredde marmelad på en smörgås och sade:

— Nå, då är den saken ur världen, eller åtminstone så gott som. Sen var det dina dikter.

Magnus hoppade till.

— Mina dikter?

Hans vän böjde sig emot honom och lade handen på hans arm.

— Bli inte förskräckt! Vi har ju talat förut om de dikter du skrivit, och du vet att jag tycker om en hel del av dem. Har du glömt det?

— Nej, det har jag inte gjort. Men — — — jag förstår ändå inte. Vad skall jag göra med mina dikter?

— Du skall ge ut dem, svarade pastorn lugnt. Det är hela saken. Men en sådan idé skulle du väl inte kunna komma på själv?

Magnus mumlade något förvirrat om att han naturligtvis tänkt på det ibland, men...

— Men du behöver någon, som skjuter på, ifyllde pastorn. Och det tänker jag göra. Du måste låta mig få se allt du skrivit, Magnus!

Och Magnus svarade på sitt oföränderligt undergivna sätt:

— Ja, naturligtvis ...

En liten stund senare var han på väg hemåt i den svala vårnattens blå mörker. Det hade regnat litet, medan han varit inne, världen doftade friskt och rent, och hur det nu var, tyckte han det gick lättare att trampa cykeln framåt vägen.

Visserligen var hans hjärta ännu tungt av tanken på Inga, men han hade fått ett underligt hopp, som minskade tyngden en liten smula.

— Jag skall bli frisk, tänkte han. Jag skall bli som alla andra. Ingen skall skratta åt mig mer.

Under vägen kom den tanken flera gånger tillbaka, blänkte till framför honom som ett stjärnskott:

— Jag skall bli frisk. Jag skall bli som alla andra!

4

När han kom hem, kröp han till sängs med en bok. Han brukade, när han läste på nätterna, tända ett litet stearinljus och placera det vid sängens huvudända. Den lilla ljuslågan lyste upp bokens sidor med ett vänligt, varmt skimmer, medan rummet låg försänkt i mörker. Det gjorde att han förnam den upplysta boken som en värld för sig själv — det var så lätt att koncentrera sin uppmärksamhet på det han läste.

I kväll var det naturligtvis Ragnar Asks dikter han dragit fram, men han var så trött, att han somnade från dem efter att ha läst ett par rader. Ljuset brann ner och slocknade en liten stund senare. Magnus sov lugnt och

djupt, trött till kropp och själ. Men långt borta i sitt sovrum låg pastor Tykesson klarvaken och sömnlös och stirrade ut i mörkret. Han tänkte på Magnus och några ord han sagt.

— "Du älskar med en kärlek, som gör dig stark och fri", sade du. Vad vet du om min kärlek? Vet du att den är den tyngsta, den bittraste, den mest hopplösa kärlek en människa kan hysa. . .?

SJUTTONDE KAPITLET

Några dagar senare satt Magnus på tåget, som skulle föra honom till den stora grannstaden söderut. I innerfickan på sin nya kostym hade han ett litet kort med en adress. Pastor Tykesson hade hållit sitt löfte att taga reda på en läkare åt honom. I dag skulle han göra sitt första besök hos doktor Peter Vadman.

För ögonblicket höll tåget stilla vid en mellanstations soliga perrong. Magnus satt en stund vid fönstret och såg ut, han hade ingenting att läsa. Utanför stationshusets röda tegelbyggnad stodo ett par flickor i ljusa sommarklänningar, ivrigt upptagna med att göra varandra uppmärksamma på sina toaletters finesser. Stinsen kom ut ur expeditionsdörren, jovialisk och rund, lyfte avgångssignalens grönvita cirkelskiva och lät tåget rulla vidare.

Magnus såg sig omkring i kupén, och hans blick fastnade vid en tidning, som låg på en av sofforna. Han sträckte ut handen efter den och såg att det var en av de tidningar, som utgåvos i staden han reste till. Han slog upp den på måfå, bläddrade i den och läste ett par rader här och var. På ett ställe stod en dikt, generöst tilldelad hälften av tre spalter, och naturligtvis läste han den. Eftersom det var vår, handlade den naturligtvis om kärlek och sol, det skulle varit konstigt annars. Dikten var inte alls märkvärdig, men den gav Magnus en impuls.

Så dumt av mig, tänkte han. Jag har aldrig tänkt på att skicka mina dikter till en tidning. Om jag skulle göra det — det vore kanske inte så tokigt.

Han gjorde ett hastigt överslag och undrade vilka av hans dikter, som kunde komma i fråga. Det förvånade honom att det faktiskt var en hel del. Men vilken av dem skulle han sända in till tidningen? Den där — eller den — eller den där? Eller kanske den om ensamheten — den, som han skrev för ett par dagar sedan? Vänta! Den hade han bestämt i fickan.

Han hade det, och det avgjorde saken. Han skulle sända den till tidningen, kanske de skulle ta den! Han skulle sända in den, så fort han kom hem.

Han satt och tittade på den lilla papperslappen med dikten, och han kände hur hjärtat slog av spänning på grund av det beslut han fattat. Han skulle sända sin dikt till en tidning, han skulle! Tänk om han fick den antagen!

Först när han stod på den stora stationens perrong, slog det honom att han lika gärna kunde gå direkt till tidningens redaktion med dikten som skicka den per post. Det skulle kanske se bättre ut, förresten, om han kom själv. Vågade han?

Han stod helt stilla i trängseln på perrongen och överlade med sig själv. Vågade han gå till tidningen med sin dikt? Det fanns tidningsredaktörer, som kastade ut poeter, hade han hört. Det avskräckte honom en smula, men så kom han att tänka på att dikten hade samma titel som Ragnar Asks sista bok: "Den ensamme är stark". Det var ett ord av Ibsen, det visste han nu. Han måste visa att det var sant. Han måste gå — även med risk att bli utkastad.

2

Att hitta till redaktionen var svårt nog, ty han hade aldrig förr varit i staden, och gatorna löpte som i en labyrint, tyckte han. Men han hade gott om tid, han skulle inte träffa doktor Vadman förrän på eftermiddagen. Klockan var bara halv tolv. Omsider fann han Södergatan och strax därpå också huset, där de tryckt tidningen med dikten i. Det var ett stort, pampigt hus i fyra våningar. I nedersta våningen slamrade en mängd väldiga maskiner, som syntes genom de stora gatufönstren. Det måste vara tryckeriet.

I andra eller tredje våningen fanns en dörr med ordet "Huvudredaktören" på en svart glasskylt. När Magnus satte fingret på ringledningen, bultade hans hjärta som en stångjärnshammare.

En ung man i skjortärmarna kom och öppnade. Han var mycket orakad, rufsig i håret och klädd i ett par slubbiga svarta byxor och grön pullover. En liten cigarrettstump dinglade mellan läpparna.

— Vem söks? frågade han.

— Jag — jag — skulle vilja träffa redaktören, stammade Magnus.

Den unge mannen tog cigarretten ur munnen och frågade vänligt:

— Vad gäller det?

Magnus tummade sin hatt och sade att det gällde en dikt. Han hade skrivit den själv...

— Du milde! utbrast den unge mannen. Så ung och så fördärvad! Stig in och låt oss se på alstret.

— Men jag vill gärna tala med redaktören själv, in-

vände Magnus, i det han följde efter de slubbiga byxorna in i rummet.

— Ta det lugnt! Redaktören är jag. Sitt ner och låt mig se opuset.

Magnus slog sig ned på en stol vid sidan av det väldiga skrivbordet, som var belamrat med tidningar och papper och brev. Med skälvande händer räckte han fram sin dikt.

Redaktören tog emot den, tände en cigarrett och läste dikten med bistert hopdragna ögonbryn och häftigt blossande på cigarretten.

— Den är inte bra, tänkte Magnus. Den är säkert urusel. Han tycker inte om den.

Han hade hunnit så långt i sin tankegång att han ångrade han gått upp med dikten, när redaktören lade papperet ifrån sig och såg upp.

— Hur gammal är ni? frågade han.

— Arton, viskade Magnus skräckslagen.

— Hur kan man skriva sådana saker, när man är arton år, undrade redaktören och såg strängt på honom.

Magnus rusade upp.

— Jag vet — jag vet — att den inte är så bra, stammade han. Men jag tänkte ändå — kanske — — — man tycker ju aldrig det man gör är bra ...

Redaktören lyfte lugnande sin hand.

— Men nu är dikten händelsevis riktigt bra, och jag vill gärna ha den. Fast egentligen borde man varna er för att gå och sälja sådana saker till tidningar. Sådant skall man samla och ge ut i bokform!

Magnus hade satt sig igen. Vad han hörde var så här-

ligt, så övermåttan härligt och underbart. Han hade nästan trott att pastor Tykesson, den ende, som fått se hans dikter, bara hade uppmuntrat honom av vänlighet, men här satt nu en människa, som inte kände honom och inte hade minsta orsak att vara särskilt vänlig och sade detsamma. Det måste vara sant — han kunde kanske skriva — han kunde kanske bli författare!

— Jag tar dikten, sade redaktören lugnt. Låt mig få ert namn och er adress, så skall jag sända honoraret, så fort dikten blivit tryckt.

Ett par minuter senare stod Magnus åter på gatan och hörde ljudet av de slamrande maskinerna. Han stod alldeles stilla och såg ut över gatan, och han intogs av en berusande glädje.

— Är det sant, tänkte han. Är det sant? Jag har sålt en dikt! Jag har sålt en dikt till en tidning!

Han såg på sin klocka och började gå ner mot centrum igen. Han var en liten smula hungrig och slank in på ett kafé vid en bakgata. Många andra kaféer hade sett oändligt mera lockande ut, men de voro allesammans så fina. Och han — han var inte alls fin, den litterära framgången till trots.

3

När Magnus av en vänlig ung flicka i vitt blivit visad in i doktor Vadmans mottagningsrum, sjönk han med bultande hjärta ner i en stol, och eftersom han var ensam i rummet, vågade han se sig omkring. Rummet gjorde knappast intryck av att vara en läkares mottagningsrum, om det inte varit för ett litet glasbord med

några flaskor och instrument på. I ett av fönstren stod en stor urna med syrener, och under en glasskiva på skrivbordet låg en reproduktion av en oljemålning. På skrivbordets ena hörn låg en till hälften uppsprättad bok av Ernest Raymond.

I detsamma öppnades en dörr, och doktor Vadman kom in. Magnus reste sig upp, och doktorn räckte honom sin hand.

När Magnus börjat tala, märkte han att det inte var så svårt som han trott. Men han hade ingen känsla av att han satt framför en läkare. Vid andra sidan om skrivbordet satt en människa, som inte kunde vara mycket äldre än han själv, en ung man med solbrunt, välformat ansikte och vänliga, förstående ögon, med pojkaktigt rufsigt hår och blå pullover innanför den vita rocken.

Han lyssnade tyst till vad Magnus hade att säga, och under tiden rullade han en liten blyertspenna av silver mellan fingrarna.

När han själv började tala, var hans röst varm och vänlig, och han höll hela tiden de mörka ögonen fästade på Magnus. Ett par gånger använde han kraftord på ett gemytligt sätt, oförargliga kraftord, sådana som sjutton och förbaskat. Genom dem ryckte han faktiskt ett steg närmare Magnus, som alltid tänkt sig en läkare som en ytterligt förnäm herre med guldbågade glasögon och ett obegripligt sätt att tala. Men doktor Vadman var inte så, han var människa.

— Kan ni minnas att ni varit sjuk som liten, frågade han. Minns ni när de här ryckningarna började?

— Nej, sade Magnus, det minns jag inte. Men min mor har talat om, att jag alltid haft dem. När jag var

barn, trodde hon alltid att jag gjorde det med avsikt, jag menar, hon trodde jag gjorde grimaser för att jag var elak. Men — nu minns jag! När jag var ungefär ett år gammal, dog tre av mina syskon i spanska sjukan — det har mor sagt — och då var jag visst också sjuk. Vi hade nog aldrig någon läkare hemma...

— Kan jag få veta på ett ungefär hur ofta ni får de där ansiktsryckningarna — spasmer kallas de — och om de brukar uppenbara sig i samband med nervositet eller under andra sinnesrörelser?

— Det är så förfärligt olika, sade Magnus. Ibland får jag dem, när jag är fullkomligt lugn, om nätterna och när jag är alldeles ensam också, men för det mesta kommer de, när jag blir upprörd, arg, ledsen eller rädd. Och då är de allra häftigast — det gör nästan ont i ansiktet. När jag är tillsammans med andra människor och känner att de ser på mig, så kommer ryckningarna också. Det är så — — — så svårt, doktorn!

Doktor Vadman lyssnade, nickade förstående och gjorde anteckningar i ett block. Magnus satt tyst och såg de solbrända händerna skriva och tänkte på att det var de händerna, som skulle bota honom. Skulle doktorn operera? Eller skulle han ge honom någon sorts hypnotisk behandling, det fanns läkare som gjorde det, hade han hört. Doktor Vadman måste vara skicklig. Och han såg så god ut...

Magnus ryckte till vid några ord från doktorn. Han fick tillsägelse att placera sig på en bår vid fönstret, och sedan han lytt, blev han föremål för en mycket snabb och förbryllande undersökning. Doktorn tittade honom i ögonen, klämde honom i huvudet och bultade honom

under knäna. Magnus kände sig mycket löjlig och bortkommen.

Efter undersökningen fick han åter sätta sig i fåtöljen vid skrivbordet, och doktor Vadman sade:

— Tala nu om för mig hur ni har det och hur ni känner er. Ni kan tala fullkomligt öppet med mig, herr Eriksson!

Och Magnus talade med halvhög, stammande röst och med ögonen fästa på den, som skulle rädda honom; han gjorde våld på sin blyghet och försökte säga allt om sin ensamhet och sin hemlöshetskänsla. Han talade om hur svårt det kändes att vara annorlunda än andra och att alltid stå utanför deras krets.

— Det är så jag känner det; jag står utanför. Jag är inte som de, och jag känner det tydligast, när de skrattar åt mig och ger mig öknamn. Och ibland måste jag söka ge dem rätt i att hålla mig utanför. Jag är förskräckligt ful och dum och vet ingenting om det, som andra pojkar talar om, jag förstår så väl att de inte kan umgås med mig. Det måste ju plåga dem att se mig, jag lider själv av att se det, som är fult och vanskapt. Jag tycker ibland att jag bara är en halv människa och bara lever ett halvt liv. De andra, som är friska och fullbildade, är så vackra och avundsvärda. Det är därför jag längtar efter att bli som de.

Magnus tystnade förskräckt och såg på doktorn. Det vänliga ansiktet, som lysts upp av ett leende ett par gånger under deras samtal, hade mörknat och fått ett allvarligt, tankfullt drag.

— Har jag sagt för mycket? tänkte Magnus. Vad har jag sagt? Men han bad mig ju tala ...

— Förlåt mig, doktorn, stammade han. Men jag tänkte — jag trodde — — — Vill doktorn inte göra mig frisk?

En tung lastbil körde förbi ute på gatan, och syrenerna i fönstret darrade. Glasbordet vid väggen klirrade av alla flaskorna.

— Herr Eriksson, sade doktorn milt och vänligt, jag vill inte göra er ledsen, men jag måste säga er att jag inte kan göra er frisk. Era ansiktsspasmer går inte att bota, inte på det sättet ni tror.

Magnus kände att han blev kall som is. Han grep häftigt om stolens armstöd och slöt ögonen. Han trodde han skulle svimma. Ett ögonblick snurrade allt runt för honom.

Doktorn talade ännu, och Magnus hörde det som i en dvala. Men ordens deltagande värme gick honom förbi, och de mörka ögonens vänliga medkänsla såg han inte — ty medan han lyssnade till sin dom, hörde han också något annat — ljudet av hans värld, som slogs i spillror.

— Jag blir inte frisk, tänkte han åter och åter. Han kan inte bota mig. Jag blir inte frisk. Allt skall bli som förut.

Doktor Vadman gav honom en fråga.

— Vad sysslar ni med på er lediga tid, herr Eriksson? Låt mig få veta det.

— Jag — jag läser, svarade Magnus. Jag är nästan aldrig ute om kvällarna, jag läser i stället. Det har jag alltid gjort. Det hjälper mig att glömma min ensamhet, åtminstone till en del.

— Det är bra. Ni måste fortsätta att läsa. Det finns massor av böcker, som har en del att ge, vet ni. Och ni

skall vara glad över att ni tycker om att läsa, för det är faktiskt en tillgång. I det fallet är ni säkert lyckligare lottad än era kamrater, fast ni avundas dem. Ty den, som har upptäckt böckerna, han har upptäckt en stor källa till glädje och styrka. Tror ni inte det? Och det är få människor i era år, som läser.

— Ja, kanske, sade Magnus. Jag har inte tänkt på det. Men jag har alltid vänt mig till böckerna — — — Jag skriver en smula också, tillfogade han och rodnade. Fast det jag skriver blir inte så värst bra, tror jag. Men jag tycker ibland att jag kan skriva mig fri från alla tankar, som gör mig bitter och modfälld. Fast det är kanske dumt...?

Doktor Vadman skrattade, ja, det gjorde han verkligen!

— Dumt! Nej, vet ni vad, det är minsann det bästa ni kan ta er för. Jag tycker det är förbaskat roligt, och det är dessutom mycket nyttigt för er. Och det där ni sade om att "skriva er fri" från en massa dumma griller, det var mycket välfunnet. Det är just det ni gör, skriver bort de mindervärdeskänslor ni besväras av och känslan av ensamhet också. Ty det där ni nyss sade om att de andra är så mycket bättre än ni, det är fel, och den skenföreställningen måste ni söka komma ifrån. Ert litterära arbete är ett ypperligt medel. Det är där, på det området ni skall finna er plats och göra er gällande. Tro mig, ni är inte ett spår sämre lottad än de ni går och avundas. Tvärtom! Ni har mycket att vara glad över.

— I dag har jag sålt — — — en dikt till "Sundet", sade Magnus, som blev uppmuntrad av doktorns vänlighet. Men...

— Men det var väl roligt att höra! Ni skall se att jag har rätt, och ni skall fortsätta att skriva. Hur många finns det inte, som skulle avundas er er förmåga i den vägen? Det är minsann inte den lättaste sak i världen att först skriva en dikt och sen till på köpet sälja den också! Och jag tror att om ni utvecklar er förmåga att skriva, så skall ni efterhand känna er mycket starkare, er nervositet skall minska och med den också de besvärliga ansiktsspasmerna. Jag säger inte att ni skall bli helt fri från dem, men jag är säker på att de skall avta i antal och styrka. Och även om ni får dras med dem till en del, så skall ni genom ert arbete bringas därhän att de inte längre plågar er. I grund och botten har ni förresten alldeles överdrivit ert lyte — tänk på vad en hel del andra har att bära i det avseendet! Det finns lyten av oerhört mycket svårare och mer deprimerande art än ert — om vi nu överhuvud skall kalla det lyte.

Mycket mer sade den unge läkaren, och Magnus grep efter varje ord som en hungrig efter bröd. Medan han lyssnade, såg han på den lilla silverpennan mellan doktorns bruna fingrar. Solen föll in genom fönstret och slog en liten gnistrande reflex i pennans blanka skaft, en reflex, som tändes och slocknade, allt eftersom pennan vreds. Det slog honom att den liknade hans hopp, som tänts och tänts, men alltid dött bort igen. Skulle det då alltid vara så — skulle hans förhoppningar ständigt gäckas.

En liten stund senare stod han med sin hand i doktor Vadmans och hörde hans avskedsord:

— Jag tror det skall gå bra för er, herr Eriksson, och jag skall tänka på er. Och när jag i en snar framtid får se

en bok med ert namn under titeln, så skall jag minnas er och tänka på att ni har funnit er plats och vunnit seger. Ni har mina allra bästa önskningar med på vägen ...

4

När han var på väg mot järnvägsstationen, gick han förbi en bokhandel vid Sundstorget. Den hade fyra stora fönster, och han stannade en stund och tittade i ett av dem. Men det var närmast för att han aldrig kunnat gå förbi en bokhandel utan att titta i fönstren. För övrigt var allt han hade i reda pengar ett par kronor, som lågo lösa och skramlade i fickan. Och han var hungrig, gräsligt hungrig var han. Tåget hem gick först en kvart över fem.

En halvtimme strövade han omkring på de smala gatorna bakom rådhuset, och där hittade han en liten restaurang, som hette Fyrtornet. Där stack han in.

Lokalen var full av matos och cigarrettrök, delvis också av folk. Det var mest unga män i blåställ och illa medfarna kostymer, och alla hade de huvudbonaden på. Magnus slog sig ned vid ett bord med flottig vaxduk, och efter ett par minuter uppenbarade sig en servitris med vindrufs och knallröda läppar. Magnus frågade efter något att äta, och sedan han fått veta vad etablissemanget bjöd på, beställde han potatismos och bräckt korv.

Då han börjat äta, kom en av de unga männen och satte sig på stolen vid andra sidan av bordet, gjorde en pekfingergest mot mösskärmen och sade:

— Du har väl inte ett hars, kisen? En annan har gått på bommen sen nyår ...

Magnus hade verkligen ett par cigarretter i fickan, och han gav pojken den ena. Denne tog emot klenoden med en snabb rörelse, tände den och sade:

— Du vet, det är kymigt att manga os på det här viset. Men va ska man göra, när man är precis black och inge jobb har? Man får på käften vart man vänder sig. Livet är ett helvete.

Och Magnus, som nästan aldrig använde en svordom, gav sin bordsgranne en förstående blick och sade instämmande:

— Ja, det har du rätt i. Livet är ett helvete.

— Det är precis vad det är. I hamnen skulle man gå, det vore minsann enda lösningen. — Nej, tack skall du ha för blosset. Vad är det för sort?

— Arab, svarade Magnus. Ty hans smaksinne var inte fullt så utvecklat för narkotika som för litteratur.

— Tjena, sade pojken. Och i det han gjorde en ny gest mot mössan, försvann han ur synhåll för Magnus och därmed också ur hans värld. Men kvar stodo några ord han sagt, några ord, som rymde hans syn på livet. Magnus hörde dem inom sig på nytt.

— Det är sant, tänkte han. Så är det. Men jag måste försöka klara det i alla fall.

Han betalade sin middag och lämnade kaféet. Vädret var grått och tungt, väldiga regnmoln drevo fram över staden, Sundets vatten var blyfärgat med fradgade vågkammar. Danmark skymtade svagt på andra sidan.

5

Under resan hem satt han ensam i sitt kupéhörn och sökte rekonstruera samtalet med doktor Vadman. Det ville inte lyckas riktigt, och han kände sig ytterligt beklämd. Den förhoppningsfulla glädje, som burit honom hela förmiddagen, var förbytt i djupaste missmod. Som de jagande skyarna och den regntunga himlen tycktes honom framtiden, grått i grått.

Mot det skumma landskapet, som ilade förbi, såg han sitt ansikte speglas dunkelt i rutans glas, den breda pannan och de mörka ögonen, den fula, klumpiga näsan och munnen, vars vinklar nu voro neddragna som hos ett tjurigt barn. Han mötte sin egen frågande blick och tänkte:

— Detta är jag. Så ser jag ut. Så ser den ut, som skall vinna seger över sig själv.

En underlig längtan kom över honom, han skulle, som han brukat göra för ett par år sedan, vilja sjunka ner på knä och gråta som ett barn, utan att veta varför, men i känslan av att gråten skulle befria honom från något som band. Men han betvang den barnsliga impulsen, det var ovärdigt att gråta över sig själv. Och med ens, utan rimlig anknytning till sina föregående tankar, mindes han doktor Vadmans vänliga leende och hans avskedsord:

— Jag tror det skall gå bra för er — — — och när jag i en snar framtid får se en bok med ert namn under titeln, så skall jag minnas er och tänka på att ni har funnit er plats och vunnit seger...

Flera gånger återkommo dessa ord till honom, och till

sist knöt han händerna hårt i bordsskivan framför sig och tänkte:

— Han tror på mig, jag är säker på att han gör det. Ändå känner han mig inte. Sven Tykesson tror också på mig, han har sagt det. Jag måste också själv försöka att tro, andras tro bär mig inte. Ja, jag skall tro, jag skall, jag skall! Jag måste vinna seger, trots allt!

ADERTONDE KAPITLET

En kväll i mitten av juli samma år satt Magnus vid fönstret i sitt rum och skrev. Bordet framför honom var belamrat med papper och skrivböcker, och på bokhyllan vid sängen låg en samlingspärm med några fasthäftade blad. Det var tyst i rummet, ljudet av pennans raspande mot papperet var nästan omärkligt. Utanför fönstret låg den skånska sommarnattens djupa, blåskimrande mörker. Klockan var halv tolv.

Sedan en månad arbetade Magnus på sina dikter med fullkomlig frenesi. Varje kväll kom han upp till sitt rum efter kvällsmaten, gjorde en hastig och inte alltid så noggrann toalett och grep penna och papper. Alla de dikter han under de sista båda åren nedskrivit i anteckningsblock och skrivböcker togos upp på nytt och bearbetades. Ibland brann han av iver hela dagen att få börja arbeta med dikterna, ibland återigen måste han tvinga sig själv att ta itu med dem.

Flera gånger, när han satt lutad över resultatet av många dagars vånda och möda, tyckte han att han greps av en förlamande vanmakt. Ämnet i dikterna vägrade att låta sig behandlas, rim och rytm föreföllo honom klumpiga och tunga. Så till den grad bindande var denna vanmakt, att han tyckte sig oförmögen att ens föra pennan

över papperet, och när han försökte tvinga den, pärlade svetten på hans panna.

Dödstrött stupade han i säng under sådana kvällar, medan tinningarna bultade och pannan värkte. Han låg länge utan att kunna sova, kastade sig av och an i bädden, vred kuddarna och kände alla sina eländiga dikter storma fram i sitt huvud. På morgnarna vaknade han vid väckarklockans häftiga ringning och steg upp, omtöcknad av nattens otillräckliga sömn. I dagens klara, nyktra ljus syntes de dikter han kvällen före satt till världen oformligare och omöjligare än någonsin. Inga Athenor voro de, nej, sannerligen inte. De liknade allesammans ofullgångna foster, missbildade, outvecklade, utan liv. Ibland rev han sönder pappersarken, utom sig av förtvivlan, men på kvällen samma dag tog han itu med dikterna på nytt, eftersom de levde alltför intensivt i hans hjärna för att kunna skaffas ur världen genom att rivas itu.

En och annan gång blev en dikt sådan, som han ville ha den, men det var inte ofta. Det var de, som renskrivits och samlats i pärmen på bokhyllan, femton eller tjugu ark med lika många dikter. Det faktum att de funnos var en av de bidragande orsakerna till att han orkade fortsätta.

I kväll var det absolut omöjligt att skriva. Sedan klockan nio hade han hållit på med samma strof och inte hunnit längre än till femte raden. Han lade pennan ifrån sig, lutade sig tillbaka i stolen och slöt ögonen. Han var så trött, att han var färdig att falla omkull, där han satt. Men i detsamma spratt han till och lyssnade. Någonstans hördes ett skrällande ljud och ljud som av splittrat glas. Det måste vara en växthusdörr, som slagits mot väggen.

Ett ögonblick satt han stilla och lyssnade. Så hörde han åter dörren slå, glasbitarna klirrade. Han reste sig upp och gick ned för trappan.

2

Det var dörren till rosenhuset, som var öppen och som stod och slog mot väggen. En av rutorna var sönder.

Det var för mörkt för att han skulle kunna göra något åt saken, och för övrigt kunde det ju gott anstå. Just då han var färdig att stänga till dörren, tyckte han sig höra röster inifrån växthuset. Han räckte ut handen efter ljuskontakten och tände. I växthusets bortre ända reste sig ett par figurer från en improviserad bädd, redd av säckar bland rosenbuskarna. Det var Inga och en pojke, som Magnus aldrig förr sett.

Magnus stod som paralyserad och såg på dem. Han kunde inte få fram ett ord, och han greps av våldsamt äckel. Inga slätade oberört ut sin klänning och frågade:

— Vad gör du här? Var så snäll och ge dig iväg. Du har inte här att göra efter arbetstiden.

Magnus vände sig likblek om och lämnade platsen. Bakom sig hörde han Inga skratta och hennes kavaljer stämma in. Då han gick uppför trappan till sitt rum, svindlade det för hans ögon.

3

Den natten sov han inte en blund, men det var inte dikterna, som anfäktade honom, det var tanken på Inga. I det täta mörkret framför honom stod hennes bild som

målad med lysande färg, tydlig och klar. Som så många gånger förut sedan den där kvällen efter tivolibesöket hölls han vaken av hennes bild och sin längtan efter henne. Han pinades ohyggligt av att det inte var hans själ, som längtade efter henne, det var hans kropp. Och hans åtrå föreföll honom så simpel, så rå, så djurisk.

Inga vände sig framför honom i mörkret, log och kastade huvudet tillbaka, lyfte armarna, vred sig som om hon dansat.

Han bet i kudden med heta, torra läppar. Det brann som eld för hans ögon.

Förnedrande och ömkansvärd var hans längtan efter en, som tillbringade nätterna i växthusen med främmande pojkar. Han fick inte längta, han fick inte tänka på henne! Hon var tarvlig, simpel och tarvlig var hon, en riktig — nej!

— Förlåt mig, Inga, viskade han i mörkret. Jag älskar dig så ohyggligt, jag ...

Som många kvällar förut vred han sig under blickarna från Ingas bild. Åtrån vällde över honom som vågor av eld, och med sammanbitna tänder försökte han befria sig från den, samtidigt som han grep tag om sängstolparna med båda händerna och tänkte:

— Nej! Nej! Jag får inte! Jag får inte tänka på henne på det sättet. Jag får inte! Jag får inte!

Han låg stilla i mörkret med slutna ögon och bultande hjärta. Inte sedan han var pojke hade han anfäktats av frestelser att synda mot sin egen kropp — men dessa sista veckor, sedan han skilts från Inga, hade de överrumplat honom natt efter natt. Han stålsatte sig mot dem, bet ihop tänderna och beslöt att inte ge vika. Han

gjorde det inte heller, men frestelserna lämnade honom inte, och blotta tanken på att han anfäktades av dem kom honom att känna sig oren, lik en skabbig hund.

— Inga, tänkte han, Inga ...

Han steg upp, tände ljuset och fick tag i en bok. Med bländade ögon sökte han läsa, men sidorna flimrade framför honom som solbelyst vatten. Mellan de tryckta raderna lyste Ingas kopparröda hår och leende mun. Inga, som han föraktade och åtrådde, hatade och älskade så intensivt.

I gryningen steg han upp, klädde sig och gick ut. Morgonens gyllene ljus gled över jorden, drivbänkarnas glas pärlade av imma. Fåglarna hade börjat kvittra i träden på gården, eljest var allt stilla och tyst. Han tog en promenad utåt landsbygden, och morgonens första vind slog emot honom, flöt över hans ansikte som en vänlig smekning. Han gick med tunga steg och nedböjt huvud. Smutsig och tarvlig kände han sig, som den eländigaste varelse på jorden.

4

Under förmiddagen var han sysselsatt med att vattna cyklamen i bänkarna utanför växthusen. Under de sista båda åren hade trädgården lagt särskilt an på cyklamen, ty det var en vacker och mycket populär växt, som hade god avsättning, när blommorna fram i augusti och september voro fullt färdiga. Han hade redan hunnit med en hel del, men arbetet såg ut att räcka hela förmiddagen.

Viola, som under sommarlovet hjälpte till med lättare arbete i trädgården, spatserade förbi honom med famnen

full av zinnia och guldris. Hon var på väg upp mot gården med blommorna, men stannade och kom tillbaka.

— Tycker inte Magnus att jag är fin i håret? frågade hon och gjorde ett litet kast med huvudet. Hon var på ovanligt gott humör och såg mycket söt ut. Hon var nio år.

Magnus låtsades bli alldeles slagen av hennes skönhet och sade:

— Visst är du fin, Viola! Jag är alldeles paff! Var har du blivit så stiligt ondulerad?

— Det har Iris gjort, sade Viola stolt. Hon skall öppna damfrisering i stan. Inga skall hjälpa till!

— Jaså, sade Magnus och mindes att Iris gått och lärt till frisörska i Hälsingborg. Och Inga skulle hjälpa till! Det hade han inte vetat om, men han och Inga talade ju aldrig med varandra numera. För övrigt hade hon varit osynlig de sista dagarna.

Viola kråmade sig som en påfågel framför honom, men han tycktes ha annat att tänka på, så flickan trippade åstad med blommorna i famnen. Magnus arbetade vidare med vattenslangen, medan hans tankar sysslade kring det Viola sagt. Han visste inte om han var glad eller ledsen över att Inga skulle sluta i trädgården. Kanhända han var glad. Det hade varit en pina att se henne sedan den olycksaliga kvällen, ty hon ägnade honom aldrig en blick, utan skötte sina sysslor antingen ensam eller tillsammans med någon av eleverna. När hon någon gång talade med honom, använde hon en iskall ton, som skar honom in i själen.

I detsamma hörde han Violas gälla röst ropa hans namn och såg henne komma springade mot honom.

— Vad är det? frågade han.

— Telefon, skrek Viola och viftade med armarna. Telefon till Magnus.

Magnus lade genast undan vad han hade för händer och började springa upp mot gården. Det var säkert pastor Tykesson, som ringde.

På kontoret, som var tomt, stod telefonen med avlyftad mikrofon. När Magnus grep den och sade Hallå! hörde han att det inte var den han trott. En spröd kvinnoröst frågade:

— Är det herr Magnus Eriksson?

— Ja, svarade Magnus. Vem är det jag talar med?

Rösten stammade litet, när den sade:

— Det — det gör detsamma. Men jag har läst er dikt i Sundet i dag, och jag vill gärna tacka för den.

Magnus blev överrumplad. Han hade faktiskt glömt bort dikten och visste inte alls att den varit införd. Han såg nästan aldrig tidningarna på gården.

— Min dikt? Förlåt, jag förstår inte riktigt — — — jovisst, nu minns jag! Jag visste inte att den kommit in.

Rösten långt borta fortsatte:

— Den var inne i dag, och den gav mig så mycket av — av kraft! Ni måste vara lycklig, som kan skriva sådant!

— Jag vet inte, stammade Magnus, som knappt fattade vad det var fråga om. Men det var inte något särskilt med den dikten ...

— Jo, det var det visst! Och jag är så glad för att jag fick läsa den. Jag vill bara — — — bara tacka — — —!

Det är inte lätt att veta vilken som var den nervösaste av parterna i detta egendomliga telefonsamtal. Den dar-

rande kvinnorösten hackade fram ännu en tacksamhetsbetygelse och sade till slut:

— Gud välsigne er!

— Hur sa? frågade Magnus.

— Jag sade: Gud välsigne er! Ni har gett mig så mycket med er dikt.

Den okända kvinnan lade på telefonluren, och Magnus stod ensam på trädgårdens kontor. Han lade ned mikrofonen och tog sig om huvudet med båda händerna. I detsamma gick något upp för honom, och han greps av berusande glädje.

— Gud välsigne er, sade hon! Hon sade det för att hon var glad för min dikt — och tacksam!

Det måste vara en gammal kvinna, det hördes på rösten. Kanhända hon förstod vad ensamhet var, den ensamhet han kände. Då var det inte bara han ...

— Jag *kan* skriva, tänkte han. Jag kan gripa och röra en annan människa med det jag skriver. Om jag också bara har nått en enda, så var dikten ändå inte skriven förgäves.

Han sjönk ner på skrivbordsstolen och brast i gråt med huvudet i armarna. Det var första gången i sitt liv han grät av glädje. I glädjen blandade sig också ett uns av stolthet. Hade inte hans första publicerade dikt blivit en framgång?

— Kan någon seger vara större än denna? tänkte han. Kan en triumf vara större än min?

Och detta var hur Magnus Eriksson erhöll bekräftelse på att han inte tagit fel, när han anade att diktarens kall skulle bli hans.

TREDJE BOKEN

PARENTES

Pastor Tykesson lade tillsammans boken, ur vilken han gett sina konfirmander hemläxa, reste sig upp och sköt tillbaka stolen med benen. Den unga skaran framför honom reste sig också som en man, och när deras lärare tog upp psalmen "Herre, signe du och råde", stämde de alla in med klara röster.

Sven Tykesson stod bakom sitt bord och såg ut över skaran av pojkar och flickor, unga själar han fått under sin vård för ett par korta sommarmånader. Eftermiddagssolen föll in genom rummets höga fönster och lekte i konfirmandernas ansikten. Den vackra melodien till psalmen gick så helt i stil med dagens stillhet.

Då psalmen var slut, knäppte de alla som på ett givet tecken händerna till bön, och Sven Tykesson läste den uråldriga "Herren välsigne eder" över de böjda huvudena.

När han kommit hem till sig och börjat plocka med några papper på sitt skrivbord, kom Elsa Becker in från köket. Hon stannade i dörröppningen, neg hastigt sin vanliga litet skeva nigning och sade:

— Fru Truedsson i Ågård undrade om pastorn kunde komma till henne i eftermiddag. Det var hennes pojke Lars, som var och sade till. Fru Truedsson var visst sämre i dag, hon ville ha nattvarden.

Sven Tykesson lade genast ner de papper han höll på att granska.

— Var det något mera? frågade han, i det han reste sig upp.

— Ja, svarade Elsa. Magnus Eriksson ringde och frågade om han kunde få komma i kväll. Han skulle ringa igen. Jag har kaffe färdigt, om pastorn vill ha, innan pastorn far.

— Tack, Elsa, sade han. Om Elsa vill göra i ordning min väska under tiden då. Och om Magnus ringer igen, så säg att han är välkommen.

En liten stund senare gick han ned för komministergårdens trappa med väskan under armen. Hans gamla skraltiga cykel, Pegasus kallad, stod lutad mot den vildvinsklädda väggen och väntade honom. Han betraktade sin åldriga velociped som en kär vän, som varit med honom under otaliga kyrkfärder, kommunionsbesök och sockenstämmor.

När han åkte neråt vägen mot Agård, gledo tankarna helt naturligt över till gamla fru Truedsson, som höll på att dö. Han kände henne inte mycket, ty hon tillhörde inte dem, som kunde komma till kyrkan så ofta, och han hade inte heller sett henne många gånger. Hon var fåmäld och butter som allt gammalt folk här i Göingebygderna. Hon sade aldrig så värst mycket under hans besök, låg bara stilla i sin brunmålade utdragssoffa och lyssnade, när han läste för henne ur Arndt, alla gamla fattiga gummors outtömliga skattkammare. Ibland ville hon att han skulle sjunga en psalm, och om det var någon hon kunde, följde hon med halvhögt och utan spår av melodi i sin sång.

Hon såg oerhört gammal och vis ut, och ett par gånger hade han ertappat sig med att undra om hon inte varit med på den tid, då snapphanefejderna rasade i trakten. Mycket talade för det, det tunna grå håret, de mörka, skrumpna kinderna och den krökta näsan. Nu var hon emellertid på väg att lämna sin lilla värld, och hon tycktes vara nöjd med det. Det vara bara reskosten hon ville ha dessförinnan, och den hade han med sig här i väskan.

När han tänkte på den, kom han ihåg en dikt av Wirsén om just den saken, nattvarden som reskost på den sista färden. Och via Wirsén och andra poeter gledo hans tankar över till Magnus, och han undrade inom sig, varför han inte sett honom på så länge. Det var över fjorton dagar sedan sist, och han kom eljest så gott som varje vecka. Kunde det bero på att besöket hos läkaren fått en så snöplig utgång?

Det var naturligtvis svårt för Magnus att få veta att han sjukdom var obotlig. Och naturligtvis hade det varit dumt av honom, Tykesson, att uppmuntra pojken, innan han visste någonting. Men han hade ju så säkert trott att det skulle gå att bota ...

2

När han satt i den låga stugan på Ågård och såg på den gamla döda kvinnan i sängen, slog det honom på nytt hur litet han visste om henne. Han hade besökt henne några gånger, det var sant, men då hade han inte fått veta mycket. Hur hade hon framlevt sitt liv, vilka strider hade hon kämpat, vilka sorger hade gjort hennes hår så grått och hennes panna så fårad?

Hon hade tagit emot Herrens nattvard minuten innan hon dog. Varför hade hon bett om den?

Han hade ett par tusen själar i sin församling, alla med egna strider och egna problem, och ingen av dem öppnade sig för honom, som han skulle önskat. Han var ju ställd på sin post för att hjälpa dem, men hur skulle han kunna hjälpa dem han inte kände? Varför slöto sig alla människor inom sig själva, när han ständigt väntade på deras förtroende?

Den gamla kvinnans ansikte var fridfullt och lugnt, ögonen voro slutna och huvudet lätt tillbakaböjt.

— Var är du nu? tänkte han, vad ser du?

Han såg sig omkring i det torftiga rummet, såg dess få skamfilade möbler och slitna trasmattor, såg det nedrökta, grå taket och de grönskimrande fönsterrutorna. Han anade att hon bott i detta rum under många år och att hon inte haft det så gott i ekonomiskt avseende. Han visste att hennes enda barn, pojken Lars, tillhörde dem, som inte fäste alltför stor vikt vid fjärde budet, och inte vid några andra bud heller, förresten. Pastorn hade aldrig sett honom riktigt nykter någon gång. Han var en av de bördor, som legat på den gamla kvinnans böjda axlar.

Han reste sig upp, plockade tillsammans nattvardskärlen och lade dem i väskan. Då han höjde på huvudet, lade han märke till en tavla med ett bibelspråk över soffan. Där läste han hemligheten till den frid, som vilade över det skrumpna ansiktet på huvudkudden: "Och detta är den seger, som har övervunnit världen, vår tro."

Längst nere vid dörren väntade den gamlas son tydligen på att pastorn skulle gå. Han hade inte sagt ett ord på hela tiden; tyst hade han låtit sina blickar följa de

båda andra gestalterna i rummet. Då han märkte att modern dog reste han sig till hälften, men sjönk genast tillbaka på sin stol.

— Er mor är död, Lars, sade pastorn halvhögt.

Mannen mumlade något ohörbart till svar, och då pastorn tänkte säga något mer, brast Lars i gråt, och gömde ansiktet i händerna.

— Har jag tagit fel på honom? tänkte pastorn. Han är inte så renons på kärlek, som jag trott...

Han kände att han inte längre behövdes och grep raskt sin väska och gick mot dörren. Då han gick förbi Lars, lade han sin hand ett ögonblick på hans axel. Mannen skakade irriterat bort den. Han ville vara ensam med den sorg ingen trott honom om och som han inte ville visa för någon.

3

När klockan var sex, var han åter hemma och hade nyss slutat sin middag. Nu satt han vid sitt skrivbord och hade tagit itu med det arbete han tänkt börja, då Elsa avbrutit honom. Det var textbehandlingen till nästa söndags predikan, som skulle göras klar.

Så ofta han såg upp från arbetet, mötte honom blickarna från ett porträtt av en ung kvinna, ett porträtt, som alltid stått på hans arbetsbord. Det var ett vackert ansikte, omramat av ljust hår. Varje gång han såg på det, tänkte han ett namn och mindes en dag för länge sedan, då han ställts att välja mellan sin kärlek till en ung kvinna och sitt kall. Den dagen hade varit dubbelt svår, därför att han aldrig gjort sig beredd på ett val; han hade trott att den kvinna han älskade velat följa honom i hans

gärning. Hon hade inte velat det, och därav kom det sig att det enda, som följt honom, var detta porträtt, taget för fem år sedan.

Ofta hade han sökt intala sig själv att Vera inte var värd hans kärlek, eftersom hon inte ville förstå. Lika ofta hade han protesterat mot sig själv och sagt att hon var värd en mångdubbelt bättre kärlek än hans, som ansåg sitt kall viktigare än henne. Och mellan dessa båda delar av hans splittrade håg hade en oavbruten strid stått, en strid, som ibland varit så intensiv, att han nästan dukat under.

Kvinnoporträttets mörka, kalla ögon bevittnade dagligen denna strid, och ibland tyckte han att Vera log samma hånfulla leende som den gång han förklarat att han inte kunde undandra sig det kall han fått. Långt borta i en annan del av Sverige levde Vera, och hon var fortfarande ogift, det visste han. Hade hon varit gift, hade det inte funnits anledning att tänka på henne mera. Det faktum att hon var fri och att han, så fort han kastade prästkappan av sina axlar, kunde hoppas att vinna henne, var orsaken till att den bittra striden inte nått sitt slut.

En gång hade Magnus sagt något om att hans, pastor Tykessons, kärlek gjorde honom stark och fri. Anade han vilket slag i ansiktet det var? Anade han att den han talade till var fullkomligt bunden och fängslad av sin kärlek?

Medan han skrev, hörde han klockan slå sju, och ett par minuter senare ringde det på dörrklockan. Eftersom han visste vem som kom, gick han själv för att öppna.

4

Det var Magnus.

När de sutto inne i arbetsrummet, lade Magnus fram ett paket på bordet och sade:

— Det är mina dikter. Jag undrar om du skulle vilja se på dem? Jag har bestämt mig för att skicka dem — till slut!

Han började veckla upp papperet och drog fram en samlingspärm med fasthäftade skrivark. Pastorn tog emot pärmen och började bläddra i de få bladen.

Manuskriptet var gjort för hand och omfattade ett trettiotal dikter. Magnus hade kallat sin samling "Att vinna seger", vilket han mycket ordentligt textat på första bladet.

— Jag borde förstås ha skrivit det på maskin, sade Magnus urskuldande, men jag har ingen. Förresten, tillade han skrattande, kan jag nog inte hantera en skrivmaskin!

— Det skall jag göra åt dig, förklarade pastorn raskt. Det går så fort att skriva det här. Handskrivna manus är inte så värst populära, är jag rädd. Till vem har du tänkt sända dikterna?

— Till ditt förlag, förstås, sade Magnus. Jag tycker bäst om deras böcker. Ja, det vill säga, om de nu vill ha mina alster.

När han sade det, upplystes hans ansikte plötsligt av ett leende, och han berättade om en dikt han sålt till en tidning.

— Och det roligaste är, ser du, att för ett par veckor

sedan var det någon, som ringde till mig, en gammal kvinna, tror jag, och ville tacka för dikten. Och den var absolut ingenting — den finns med här i samlingen i alla fall — men hon sade att den glatt henne och gett henne kraft. Jag blev så löjligt glad över det hon sade...

— Jag förstår så väl hur du känner det, sade pastorn. Det finns ingenting så underbart för en författare som att se att hans diktning vunnit gehör hos någon annan människa. Ty det talar om för honom, att hans arbete lever — och du bör ta det så. Du förringar värdet av din dikt, och det är ett drag hos dig, som jag tycker om. Men när man känner sig liten inför sin uppgift och tycker man lyckas minst med den, då är man i alla fall störst och har lyckats bäst. Jag är alldeles säker på att du skall slå igenom som författare, och det är roligt att se att du också beslutat dig för att göra det.

Magnus såg upp och sade:

— Jag måste ju. Jag vet ju om, att det är min väg, och jag har inget annat val. Men jag är rädd också, förskräckligt rädd. Inte för att inte klara mig — för om jag inte gör det, så har jag tagit fel på min kallelse, och då betyder det ingenting. Men jag är rädd för att inte kunna ge allt jag skall ge, allt, som jag bär inom mig och som vill fram. Ty ibland tycker jag att det gör så ont att dikta, och då vill jag hålla tillbaka. Så feg är jag...

Hans ansikte ryckte till, och pastorn såg att det fortfarande generade honom. Han försökte dölja ryckningarna med armen. För att avleda hans tankar från det började pastorn tala om de anstalter, som borde vidtagas, när det gällde att sälja boken. Om han sände den med detsamma, så kanske den hann komma till jul —

våren var inte någon bra tid för en bok, allra minst för ett debutarbete.

Själv hade han debuterat för ungefär tio år sedan, och han mindes alltför väl hur det kändes. Han måste försöka göra sitt för att uppmuntra och sporra sin unge kollega för starten.

När de blivit ense om att sända boken, så snart den blivit renskriven, bröt Magnus upp för att åka hem. Vid dörren sade han med till hälften bortvänt ansikte:

— Jag vill gärna säga att jag börjar komma över den där historien — — — med Inga. I början plågades jag ohyggligt av den, men nu är det lättare. Jag tror det är arbetet...

I detsamma vände han häftigt på huvudet och såg pastorn rakt i ögonen. Hans blick brann av en egendomlig ångest:

— Det är förfärligt att älska som jag har gjort, men det är också svårt att märka att man slutat upp att älska. Jag blir inte klok på det. Det är som att slitas mellan skilda viljor. Men jag tror i alla fall att det är bäst att inte tänka på det mer. Nu måste jag först vinna seger över mig själv. Först skall jag vinna seger över — — — över det här ansiktet, som jag inte kan bli kvitt. Jag börjar tro att det också skall gå för sig. Och sedan...

Han avbröt sig stammande och såg bort.

— Och sedan — — —?

— Sedan skall jag också vinna seger utåt, över de andra som inte förstår mig, de som hatar mig och de som skrattar. Jag menar, jag vill visa dem att jag är en människa som de, att jag också har ett mål och mitt liv en mening. Och det är ju inte bara för egen del jag skall

segra, också för alla dessa andra, som känner som jag, men som inte kan tro.

Plötsligt skrattade han och räckte fram handen mot pastorn:

— Förlåt att jag pratar så mycket nonsens. Jag är bara så nervös för mina dikter. God natt, och tack för att jag fick komma.

Pastor Tykesson såg honom gå nedför trädgårdsgången bredvid sin cykel. Det hade börjat skymma, och snart försvann den smala gestalten bland skuggorna vid vägen. Pastorn stod kvar och såg efter honom en liten stund, men det enda han kunde se var cykellyktans bleka ljuskägla, som snart försvann.

— Han har kallelsen, tänkte han. Och i det han drog sig in och stängde dörren, bad han inom sig en hemlig bön till den Herre han tjänade att han skulle jämna vägen för den, som såg så ödmjukt på sin kallelse.

När han gick genom arbetsrummet, mötte han Veras lugna, kyliga blick.

— Du vet inte vad kallelse är, tänkte han. Du tror att det går att offra en kallelse för att tillfredsställa den mänskliga viljans krav. Men jag vet att man inte kan göra det. Man får inte svika sin kallelse.

NITTONDE KAPITLET

Det året var hösten lång och gyllenröd med kristallklara, soliga dagar och milda, regniga nätter. Skogar och ängar glödde i en obeskrivlig färgprakt, och vad skall man då inte säga om trädgårdarna, i vilka dahlia och gladiolus och krysantemum brunno i alla nyanser av rött och gult. Asparna i den lilla dungen bakom Knutstorp hade vänt sin grågröna färg i flammande purpur vid beröringen av några nattfroster i september, och björkarna stodo som guldfärgade fontäner mot den bottenlöst klarblå himlen.

En hel del perenna växter, som redan gått i vintervila, bellis och parmavioler och sedum, beslöto sig för att blomma på nytt, fast de bara sovit ett par månader. Ja, det var till och med en guldregnsbuske i ett stenparti vid Östergatan, som vågade sig på att skicka fram ett par fräscha gula klasar. En egendomlig höst var det förvisso, som inte bytte ansikte förrän i slutet på oktober, troligen en sådan höst, som inspirerat Karlfeldt till hans odödliga dikt om den andra våren — "den vår de svage kalla höst".

Människorna i Magnus' lilla stad upplevde denna andra vår som en oväntad och rik gåva, och de yngre i

staden sutto om dagarna och lapade sol på terrassen vid Vita Räck, medan de, som inte vågade riskera en förkylning, betraktade dem, roade och avundsjuka. Naturligtvis var det en hel del, som togo fel på den ordinarie våren och denna extra och förälskade sig, kysste varandra under tårpilarna vid Apromenaden och började drömma om ett eget hem i Epadalen. Så besynnerlig var den hösten.

En av dessa soliga söndagar i oktober var Magnus på väg ut mot Munkasjö för att hälsa på i sitt hem. Givetvis hade han ett jättefång astrar på cykelns pakethållare baktill och en imponerande novemberblomma i kruka på ena armen. Och eftersom han var en mycket oförståndig och obetänksam ung man, var han barhuvad och utan överrock. Men vem kan tänka på så ytterligt banala saker som att gardera sig mot en förkylning, när det är vår på nytt och hela världen ler och när man dessutom sålt sin första diktsamling på ganska goda villkor? Inte Magnus i varje fall.

Han var på ett strålande humör, och eftersom han var det, visslade han. Att åka cykel och vissla som en kabaretartist är givetvis inte alldeles korrekt, och Magnus' högljudda visslande väckte följaktligen en del söndagspromenerande, hyperkorrekta människors misshag. Men det fanns förstås också de, som inte glömt sin egen ungdom och som följde den visslande ynglingens färd med ögonen och smittades en smula av hans tydliga glädje.

Det var bara tre dagar sedan han fått svar från förlaget, som köpt hans bok, och händelsen fyllde honom ännu med en fullkomligt oproportionerlig glädje. Sedan torsdagskvällen hade han arbetat i trädgården som i ett

rus, buren av den första framgången. Det tyngsta och tristaste arbete gick som en dans. Han kände sig egendomligt stark både till kropp och själ och besvärades inte mycket av sitt lyte.

2

Medan han cyklade genom Rebbelberga och kom ut på landsbygden, tänkte han på detta egendomliga och en smula förbryllande faktum att han kände sig stark. Aldrig förr hade han känt det så. Han hade bara anat att styrkan skulle komma och kanske också att han skulle vinna den genom sina dikter. Det slog honom med ens att han nu nått till den punkt han sett fram emot den natt för över ett år sedan, när han första gången läste Sven Tykessons dikt: "Den ensamme är stark". Han hade legat och tänkt på de orden under natten och sagt till sig själv: Nej — inte ännu. Men nu hade han nått därhän att han kunde erkänna den erfarenheten som sin. Ty var det inte ensamheten, som tvingat honom att skriva dikter, och var det inte dikterna och arbetet med dem, som gett honom styrka?

— Jag har måst stå för mig själv och betrakta andra människor på avstånd, och det har lärt mig att känna dem, tänkte han. Det har också lärt mig att känna mig själv, det är kanhända lika värdefullt. I ensamheten har jag upptäckt vad som är mitt kall. Hade jag inte måst vara så ensam, så hade jag kanhända aldrig gjort den upptäckten.

Medan han åkte genom det höstfagra landskapet, bör-

jade ord och rytmer bilda sig i hans tankar, ord och rytmer, som blevo till en dikt om det han tänkt på.

— Jag måste skriva ner det, så fort jag kommer hem, tänkte han. Kanhända det kan bli något av det...

3

Hemma väntade honom en stor nyhet, och den fick honom för en stund att glömma den dikt han bar på. Nyheten hade inte så stor betydelse för honom, men desto större för modern och Maj-Britt, på sätt och vis också för Barbro. Ja, man kanske kunde säga att den hade störst betydelse för henne, hur man nu ville se det.

Lisa var på besök hemma, och det var första gången på över ett år, som Magnus såg sin äldsta syster. Deras besök i hemmet hade egendomligt nog aldrig infallit på samma dag. Nu satt Lisa emellertid glad och leende vid fönstret med sin dotter vid sin sida och såg så stolt ut över henne som trots någon Cornelia. Orsaken till hennes ovanliga glättighet och stolthet över sin ungdoms synd var den att hon skulle gifta sig. Inte särskilt rikt och inte med Barbros far, men i alla fall... Och en äkta man är en äkta man, även om han inte är identisk med den första kärleken. Lisa bar redan sin nya kärleks underpant dels på sitt vänstra ringfinger och dels under sitt hjärta. Barbro skulle inte bli ensam alltför länge i sitt nya hem.

Det sista sade Lisa visserligen inte till Magnus, men när han hälsade på henne, såg han vissa tecken på det. Han berördes illa av det, inte bara för att han hade skaf-

fat sig vissa moralbegrepp, utan också för att en blivande mor alltid varit honom ur estetisk synpunkt motbjudande. Pastor Tykesson hade visserligen en gång sagt att en kvinna, som skulle ha barn, var det vackraste, som fanns. Det förstod nu Magnus inte riktigt.

I varje fall gratulerade han, ty han unnade Lisa att komma i hamn.

— Och jag skall få vara med, när mor gifter sig, kvittrade Barbro. Jag skall få ny klänning, blå med bårder. Du kan nog också få vara med, om du frågar oss.

Magnus skrattade och alla de andra också. Maj-Britt var glad som en lärka, Lisas äktenskap var inte utan betydelse för henne, ty nu blev hon fri och kunde komma ut från hemmet.

— Hur står det till med dig då, Magnus? frågade Lisa. Är du lika tokig med böcker än?

— Mycket tokigare, svarade Maj-Britt skrattande, men inte elakt. Han köper böcker för hela sin lön och litet till. Snart är han professor.

Lisa tittade undrande på sin bror. Han var solbränd och såg glad ut, men han var mager och hade mörka skuggor under ögonen. Något fel måste det vara med allt det där myckna läsandet. Men Magnus hade ju aldrig varit som de andra.

Magnus' mor höll på med middagen ute i köket, hon hade sin lediga söndag och var klädd i en mörk klänning. Hon hade börjat få grått hår och gick en smula böjd, men hon såg underligt glad och lycklig ut. Inte ens tanken på att hon snart skulle bli ensam i hemmet förmådde dämpa hennes glädje. Hemmet var söndagsfint

och fyllt av sol. I fönstret blommade pelargonierna, och de blommor Magnus haft med sig hem flammade som eld i en vas på byrån i kammaren. Aldrig någonsin hade Magnus sett sitt hem sådant.

— Vad skall du göra, Magnus? frågade Lisa. Skall du fortsätta hos Knutstorp?

— Ja, det tror jag att jag skall göra, svarade Magnus. Åtminstone till en tid. Kanhända jag själv blir trädgårdsmästare en gång. Jag trivs med arbetet, så varför skulle jag sluta?

— Nej, det är ju sant, instämde Lisa. Varför skulle du sluta, när du trivs...

På eftermiddagen togo Lisa och Maj-Britt sina cyklar för att åka in till stan. De skulle gå på Scalabiografen och se Edvard Persson. Barbro, som egentligen inte skulle ha fått vara med, kinkade sig till det och fick åka bakpå hos sin mamma. På det sättet blevo Magnus och hans mor ensamma med varandra.

Mellan dem båda hade stämningen alltid förut varit en smula tryckt, men så var det inte i dag. För första gången började modern tala om sin nya lycka och om församlingen, med vilken hon delade den. Hennes ögon lyste av ett stilla ljus, medan hon talade.

— Allt har blivit så bra, sedan jag började tro, sade hon. Livet har blivit värt att leva.

Strax innan Magnus skulle ge sig iväg hem, tog modern hans hand och sade:

— Jag har varit så elak mot dig alltid, och jag har så ofta känt att jag skulle be dig om förlåtelse. I början — när du var liten — var det för att jag trodde du var stygg och — — — och gjorde grimaser åt mig. Sedan för-

stod jag ju att det inte var så, men jag fortsatte ändå. Jag vet inte varför. Du måste försöka glömma det...

Magnus kände sig så varm om hjärtat.

— Du skall inte tänka på det, mor, sade han. Det är ingenting att fundera på. Jag förstår dig så väl, och jag var nog rätt besvärlig som liten, alldeles frånsett det där i ansiktet, nervös och egensinnig. Och på tal om det, så var jag hos en läkare i Hälsingborg för en tid sedan och talade om det. Han undrade om jag varit sjuk någon gång, när jag var liten, men jag mindes det inte. Har jag det?

Modern såg förvånad på honom.

— Javisst, sade hon. Men kan det ha något med det där i ansiktet att göra? När du var bara ett år, var du sjuk på samma gång som dina tre syskon, som är döda. Men du hade inte spanska sjukan...

— Hur vet du att det inte var spanska sjukan? Hade — — — hade — — — var det någon läkare... stammade Magnus.

— Ja, men då var du redan på bättringsvägen — han kom för de andra barnens skull egentligen. Han kunde inte säga bestämt, men han trodde det var hjärnhinneinflammation du hade haft. Men hur kan det hänga ihop med de där ryckningarna?

— Det kan jag inte säga, mor, och det gör heller ingenting, inte nu längre. Det går så bra i alla fall — det var bara förr jag tyckte det var litet svårt.

Han gav sin mors sträva hand en fast tryckning och lämnade henne. Då han cyklade iväg, kom han att tänka på att han inte sagt ett ord om sin bok. Nåja, så gott var det. Då blev det ju en trevlig överraskning till julen.

Efter ytterligare ett par minuter mindes han också sin dikt, som han inte hunnit få färdig. Den måste han skriva, så snart han kommit hem till sig.

4

En halv timme senare satt han vid bordet och skrev. Aldrig hade ord och rim format sig så villigt och lätt som nu. Han gjorde hela första strofen färdig i ett svep.

I dag har jag lärt att känna
en hemlighet:
den som vill bli stark skall fostras
i ensamhet.
När jag bryter ner de hinder
som stänga här
har ensamheten gett mig
den kraft som bär.

Han gjorde ett litet uppehåll och betraktade fundersamt vad han skrivit. Så doppade han pennan i bläckhornet och fortsatte:

Nu segrar jag över ängslan,
som förr mig tryckt,
och bryter de barrikader
min feghet byggt.
Jag har i min hand ett stålblankt
tveeggat svärd;
med det skall jag slå mig genom
en djungelvärld.

Nu skrämmer mig intet mera,
ty jag är stark,
och under min fot jag känner
en säker mark.
Vad hindrar mig mer? Min styrka
är fast som stål;
min ensamhet har lärt mig
att nå mitt mål.

När han lagt ner pennan, satt han länge och stirrade på papperet. Han tyckte inte dikten var särskilt bra, och ändå kände han sig egendomligt tillfredsställd. Inte över dikten, men över den sanning den rymde. Den ensamme är stark — nu visste han att det inte var en tom fras.

När han lagt sig, tog han fram en av pastor Tykessons diktsamlingar för att läsa. Då han öppnade boken föll ett litet kort ur. Han plockade upp det från golvet och såg på det — ett amatörfotografi, som föreställde Inga. Han hade köpt det av Viola en gång för femtio öre och en chokladkaka.

— Så underligt, tänkte han inom sig och kände hur det högg till i hjärtat. Jag har inte tänkt på henne på långliga tider. Och förr tyckte jag den dag var hopplös, när jag inte såg henne...

En liten stund låg han i alla fall och såg på bilden av den han en gång älskat med en allt uppslukande kärlek. Men så rev han beslutsamt sönder kortet och kastade bort bitarna. Det var inte så svårt att göra det — ty den illusion bilden representerade hade Inga själv rivit sönder för flera månader sedan.

TJUGONDE KAPITLET

En dag i början av oktober befann sig Magnus på sitt rum, ivrigt upptagen med att lösa upp snörena kring ett paket, som just kommit med posten. Hans händer darrade, då de fumlade med snörenas många knutar, och hans hjärta slog av spänning. Ty det var ett mycket efterlängtat paket, som nu låg på hans bord — det innehöll några exemplar av hans bok, som just kommit ut.

Ett par minuter senare satt han andlöst och höll ett litet tunt häfte i handen, sjuttio — åttio boksidor inom ett omslag med rött tryck.

"Att vinna seger", läste han. "Dikter av Magnus Eriksson."

— Det är jag, det. Det är mina dikter. Det är min bok — min första bok!

Han drog upp sin pennkniv ur fickan och började skära upp boken. Papperet var av en varm, svagt gultonad färg och hade en säregen, eggande doft — det doftade bok. Pennknivens blad skymtade som en svag skugga, där den gled fram mellan sidorna.

Då Magnus såg sina dikter i tryck på dessa elfenbensgula blad, tyckte han de sågo allvarligare och mera högtidliga ut än då han såg dem sist, här omsatta i tryckbokstävernas linjeräta, stränga rader. Men förfärande små

och oansenliga sågo de ut på samma gång, fyra eller åtta ensamma rader på varje sida, och han greps av en känsla av ängslan att inte i de raderna ha kunnat säga det han velat. Han läste en dikt här och en där och sökte lyssna till dem som om han aldrig hört dem förr, men det var ett hopplöst företag. Ty när han hunnit slutet på en versrad, tonade redan den nästa i hans minne, och eftersom han omedvetet också återkallade den stämning, i vilken dikten en gång blivit till, kunde han omöjligt skilja på vad han verkligen sagt och vad han endast hörde inom sig.

Han trodde ändå nästan att han kunde våga se framtiden an och den kritik, som var att vänta, med lugn och samling. Bokförläggaren hade flera gånger betygat för honom sin förvissning om att dikterna skulle slå igenom, och även om dikternas upphovsman inte tordes se lika optimistiskt på saken, så trodde han som sagt att han i varje fall inte behövde vara rädd.

Anblicken av det anspråkslösa lilla häftet fyllde Magnus med en stilla, bävande glädje. Om han hade trott på Gud på det sätt hans mor gjorde, hade han kanske fallit på knä och tackat honom för denna första framgång. Men han gjorde det inte, och det kändes ett ögonblick en smula tomt att han inte hade någon att dela sin glädje med — ända till dess det gick upp för honom att hans äldre kollega Ragnar Ask kanske inte var alldeles ur räkningen. Han kastade en blick på klockan och fann att han skulle hinna ringa upp sin vän, innan middagsrasten nått sitt slut.

Under eftermiddagen, då han var sysselsatt med att "putsa" krysantemum i det förutvarande tomathuset,

kretsade hans tankar förklarligt nog mera kring hans dikter än kring det arbete han hade för händer. Det må nu förlåtas honom, i all synnerhet som de blommor, som behandlades, inte själva hade något klagomål att framföra. Dessutom hade de äran av att vara de första levande varelser, som gjordes delaktiga av Magnus Erikssons litterära triumf.

— Ni förstår, ärade fröken, sade Magnus till en roströd Edith Cavell, att jag har debuterat som författare i dag. Jag vet inte om ni förstår hur det känns, men då kan jag säga att det känns underbart. Man skulle vilja sjunga ...

Och till en svagt lilaskiftande, mycket aristokratisk och förnäm Kaiserin Elisabeth sade han:

— Jo, du gumma lilla, du är allt med i en dikt, du också! Synd att du inte kan läsa den. Jag hoppas i varje fall att en del andra läser den och säger sin mening. Hur tror du den är? Tror du de tycker om min dikt om dig?

Kaiserin Elisabeth skakade sitt pompösa, krusade huvud och svarade inte. Vad hade en kejsarinna att säga till förste bäste pojkvasker, som behagade ta sig friheten att skriva dikter om henne? Skulle hon känna sig smickrad? I så fall var det bäst att inte visa det. Pojken såg ut att kunna flyga i luften av stolthet det förutan.

2

Nu följde några veckor av nästan outhärdlig spänning, då Magnus hos sin vän i Munkasjö plöjde igenom alla de stora stockholmstidningarna för att finna recensioner. Magnus hade visserligen vänt sig till en urklippsbyrå i Stockholm, men den hade ännu inte låtit höra av sig,

och han var otålig som ett barn. Recensionerna läto emellertid vänta på sig, och Magnus blev hjärtängslig.

— Tänker de tiga ihjäl mig? frågade han pastor Tykesson med gråten i halsen. Varför skriver de ingenting? Tror du de har fått boken, förresten?

Pastorn försäkrade honom att det låg i förlagets eget intresse att skaffa en bok recensioner. Alldeles säkert skulle dessa också komma.

— Ge dig till tåls, Magnus! Än har det bara gått ett par månader, och du är inte ensam på bokmarknaden. Vänta bara, så skall du få se!

Magnus svalde förtreten och sökte ge sig till tåls. Ända tills veckan före jul prövade recensenterna hans tålamod, men så en kväll ringde pastorn och sade att nu hade den första recensionen kommit och stod i Svenska Dagbladet. Magnus kastade sig ögonblickligen på sin cykel och åkte ner till stationen för att få tag i en tidning.

Svenska Dagbladet var slutsålt i kiosken, och Magnus fick vänta en god stund, innan en tidningspojke, som hade den, anlände med tåget. Magnus slet till sig en tidning, slängde fram en tjugufemöring och rusade in i väntsalen. Hans hjärta slog vilt, då han ögnade över sidorna. Han fann att hans bok anmäldes "under strecket" tillsammans med ett par andra diktsamlingar, och hans ögon nästan flögo över raderna. Då han läst till slut, kände han att hjärtat slog litet lugnare. Spänningen hade gett sig.

Anmälaren höjde ingalunda hans bok till skyarna, det såg Magnus genast, han påpekade till och med att den i mycket var en smula omogen. Men han gav sitt erkännande åt "den personliga stil" och "det ungdomliga

patos", som buro dikterna. Med ögon, som höllo på att tåras, läste Magnus sådana adjektiv som "levande", "ärlig", "upplevd" och "löftesrik". Och namnet under recensionen borgade för att den som fällt dessa yttranden var auktoritet på området.

— Tack, tänkte han. Tack, å, tack! Han förstår mig, han tror på mig...

En stund satt han stilla i den sorlande väntsalen. Så vek han ihop tidningen och stoppade den i fickan.

Han lämnade väntsalen och kom ut på den snöiga, halvmörka gatan, fann sin cykel och började åka hemåt. Då han kom till torget, slog det honom att dagen borde firas. Han slank in på det rökiga och larmande Temperance och begärde kaffe och bakelser. Han hade en mycket anspråkslös uppfattning av begreppet fest. En radiogrammofon i ett hörn spelade: "Om hela världen vore min". Det var en signifikativ melodi. I det ögonblicket tillhörde nämligen hela världen Magnus Eriksson, som visserligen inte till det yttre gav sken därav, men som ändå skulle kunnat gå i döden för den vissheten.

Medan han drack sitt kaffe, måste han plocka fram tidningen igen och läsa recensionen på nytt, och han gav till och med vika för en ytterligt självisk impuls och jämförde den med anmälningarna av de båda andra böckerna. Jämförelsen utföll till fördel för hans bok, och det var kanske det som gjorde att han, då han bröt upp från kaféet, i ett anfall av generositet lämnade hela femtio öre i dryckspengar till servitrisens odelade förvåning. Flickorna på etablissemanget voro inte bortskämda med några dryckspengar alls.

3

En dag var det julafton, och Magnus tillbringade den i sitt hem i kretsen av hela familjen. Också hans svåger Artur var på visit med hustru och styvdotter. Lisa var uppseendeväckande omfångsrik, och Artur försäkrade bullrande att här skulle femlingarna i Amerika snart ligga i lä. Kurt hade två dagars ledighet och anförtrodde Magnus och vem som ville höra på sina bekymmer beträffande Dagmar, hans svekfulla flicka. Och Maj-Britt ståtade i eldröd charmeuseklänning och nyondulerat hår, intensivt beundrad av sig själv och sin systerdotter Barbro.

Det var första gången på länge, som de hade julgran i hemmet, och Magnus tyckte han blev barn på nytt, när granen längre fram på kvällen tändes och glittrade som en dröm. Barbro, som var nio år, men aldrig förr sett en julgran på så nära håll, var hänryckt.

— När nu mor och jag har gift oss med far, så kan vi ha julgran varenda dag, försäkrade hon och tillade försiktigtvis: Åtminstone på söndagarna!

För första gången var Magnus i julottan dagen därpå och hörde pastor Tykesson predika över julevangeliet. "Var hälsad, sköna morgonstund" brusade under de gamla brokiga valven, och kantorn sjöng efter bästa förmåga: "O, helga natt, o, helga stund för världen".

— Det är svårt att inte kunna tro, tänkte Magnus, när utgångspsalmen ljöd. Men min tro kommer kanske, den också, när stunden är inne.

Modern hade ännu inte kommit tillbaka från ottan i

Smyrna, när Magnus åter var hemma. Maj-Britt, som just stigit upp, höll på att laga i ordning frukosten. Hon skulle vara tillbaka på sin plats på kvällen och var en smula surmulen och tyst. Magnus grep en bok och kröp ihop i soffhörnet. Det var Sven Tykessons julklapp och naturligtvis en diktsamling: Hjalmar Gullbergs nyutkomna "Att övervinna världen".

Hans egen bok, som han tagit med sig hem, låg på bordet, och Maj-Britt talade om att hon tittat i den.

— Men den går över mitt förstånd och långt in i prästens, sade hon och skakade sina lockar. Du har ditt huvud för dig, och det kan du väl inte hjälpa. Men dikter! Varför skriver du inte romaner? Har du läst "Vi, som går köksvägen"? Aktare, vilken bok!

Så gingo dagarna, Magnus åt lutfisk och risgröt och rödbetor och brunkål, och rätt som det var, återvände vardagen. Magnus fann sig själv en frostig och kall morgon i trädgården, som sov under snön utanför växthusen, men levde intensivt innanför deras glasväggar. När han åter höll i vattenkannor och blomkrukor, märkte han hur han längtat efter dem och arbetet under de tre sysslolösa dagarna i Munkasjö. Pelargonier och kaktéer hälsade honom välkommen åter, och passionsblomman i vinkasten blommade, glömsk av att det var jul och inte påsk.

4

En av mellandagarna anlände ett brev från urklippsbyrån i Stockholm, och när Magnus öppnade det grå kuvertet, ramlade några tidningsnotiser ut. Det var ur-

klipp från ett par — tre landsortsavisor och ett litterärt magasin och representerade lika många recensenters uppfattning av hans bok. Magnus, som fått brevet under arbetet, lät planterspaden ligga still på bordet några minuter. Under tiden läste han med alla nerver på helspänn.

Den första notisen var enbart glädjande, och likaså nästa. Men den tredje notisen, som var från det litterära magasinet, gick i helt motsatt riktning. Magnus läste skräckslagen tio korta, förskräckligt kalla rader.

Vad betydde alla de vackra adjektiven i de första anmälningarna? Det måste ju vara något fel med dem, som skrivit så, ty här kom någon och sade raka motsatsen. Dikterna i "Att vinna seger" voro "gröna", "sentimentala", "fulla av självmedömkan", "egocentriska" och — det värsta av allt — "onödiga". Och som slutet på det hela följande lakoniska utlåtande: "Det är dikt, ja, kanske det. Men det har inte mer gemensamt med diktkonst än bokstavstyperna."

Magnus lade bedrövad bort den lilla papperslappen. Han tyckte sig ha träffats av ett slag. All hänförelse var med ens borta och all segerstolthet med den. Han stod stilla och såg rakt framför sig utan att kunna tänka klart. Men så samlade han sig med ens, plockade ihop urklippen och stoppade dem in i kuvertet. Arbetet väntade. Arbetet fick inte bli beroende av hans personliga bekymmer.

Hela dagen arbetade han med sammanbitna tänder och rynkade ögonbryn, till den grad måste han anstränga sig för att hålla tankarna samlade kring sysslorna. Först på kvällen, när han kommit upp på sitt rum, tog han

fram tidningsurklippen för att läsa dem på nytt. Naturligtvis läste han först det litterära magasinets anmälan, och på nytt tyckte han att den träffade honom som ett slag. När han grep efter de andra, grep han efter dem som en drunknande, och deras vänliga erkännande tröstade honom en smula. Han såg också plötsligt att han glömt bort att läsa ett av urklippen, eftersom han nere i trädgården kommit att lämna det till sist. Så läste han det i stället nu, och det strök ännu litet mer balsam på såren, ty det var, även om det var kort, ganska erkännsamt.

Under ett par dagar läste han recensionerna åter och åter i omväxlande ordning, och på samma sätt kastades han själv mellan hopp och fruktan, tro och tvivel. Ibland beslöt han att tro att den recensent, som utdömde honom, var trångsynt och oförstående, andra gånger återigen var han viss på att de, som berömt honom, gjort det endast av vänlighet.

Under den följande månaden duggade anmälningarna ganska tätt, och ofta skalv Magnus av ängslan, när han bröt ett brev från urklippsbyrån. Som dagarna växlade i solighet och disighet, i köld och värme, så växlade recensionerna i erkännande och förkastande, med ros och ris. I enlighet med dem kastades Magnus mellan tro och tvivel på sin uppgift, mellan känslan av nederlag och känslan av seger.

En dag tog pastor Tykesson till orda och frågade honom vad han menade med denna obeständiga inställning till sitt arbete. Hade han inte en gång bestämt sig för att skriva, oberoende av andra människors mening? Och hade han för övrigt inte själv sagt att dikten var det svärd

med vilket han skulle slå sig fram genom världen? Skulle han då låta världens uppfattning skada svärdets skärpa?

Och medan allt detta pågick, drog våren allt närmare, den milda, ljuvliga våren, som ingenstädes är så doftfull och välsignande som i Skåne. Och det var under denna vår, som Magnus vann sin sista, slutgiltiga seger.

TJUGOFÖRSTA KAPITLET

Det var en av de första dagarna i maj. Tulpaner och hyacinter marscherade i färggrant klädda arméer över Knutstorps friland och varmbänkar, och i skogen vid Gamla Station vecklade bokarna ut sin skira, välvda fägring. Magnus Eriksson hade hela förmiddagen varit sysselsatt med att skära lejongapssticklingar och plantera gurkor. Men nu, strax efter middagsrastens slut, hade han gripit sig verket an att putsa kaktushusets taggiga innevånare.

Medan han gick från kruka till kruka, från hylla till hylla med renskniv och jordluckrare, tänkte han på att kaktéerna egentligen voro de intressantaste av alla växter i hela trädgården. Inga andra blommor voro så nyckfulla, och excentriska som de. Andra växter slogo ut i blom på bestämda tider, man kunde i varje fall räkna ut i vilken månad de skulle blomma. Men en kaktus var det stört omöjligt att bli klok på. Den blommade, när det föll den in, ofta nog fick man vänta flera år, innan den kom på den idén. För att inte tala om de kaktéer, som helt sonika struntade i att blomma!

Han höll just på att bryta bort ett par bruna, halvdöda skott på en jättelik kaktus, som en vacker dag överraskat med att skicka ut två stora, sagolikt vackra blommor,

skimrande i honungsgult och vitt och doftande som rosor. Kaktusarten hette förresten betecknande nog Surprise.

Växthuset var kvävande varmt, och Magnus svettades plågsamt under sitt arbete. Ändå tyckte han det var så roligt, ty han var ensam och hade så god tid att tänka på allt möjligt, under det att händerna skötte sina sysslor vanemässigt och metodiskt.

Det var nu flera veckor sedan han fått några urklipp med recensioner av sin bok, och han hade lugnat sig högst betydligt. Inte bara därför att han vid en noggrann översikt funnit de erkännsamma recensionerna vara betydligt flera än de övriga, utan också därför att han i ett brev från förlaget fått veta att boken gick ganska bra i handeln, även om den inte precis var någon succès i stil med Hjalmar Gullbergs och Ragnar Asks senaste.

Denna dag på morgonen hade han också fått ett par vänliga rader från doktor Vadman, som gratulerade honom till boken, och det var det brevet, som gett honom de tankar, vilka just nu kretsade i hans huvud. Brevet hade återkallat några ord från ett samtal med doktorn ett år tidigare — de ord doktor Vadman fällt vid avskedet: ”— — — och när jag i en snar framtid får se en bok med ert namn under titeln, så skall jag minnas er och tänka på att ni har funnit er plats och vunnit seger.” Det hade också påmint Magnus om doktorns försäkran att ansiktsryckningarna skulle reduceras i antal och styrka, så snart han kommit till klarhet med sig själv. Och det egendomliga var att båda dessa försäkranden höllo på att slå in.

Han blev plötsligt klar över att det var länge sedan han besvärats av några spasmer — han måtte inte ha lagt

märke till att de kommit. Kunde det vara så? Förut hade han ju alltid måst vända bort ansiktet eller dölja ryckningarna med armen — men nu? Hur hade det gått till? Och han hade heller inte hört någon skratta. Ändå hade han inte minsta aning om hur det var möjligt.

Han höll nu på att luckra upp jorden i en kruka, vari växte en gammal ful agave, och för ett ögonblick måste han släppa tankarna på sig själv och i stället inrikta dem på den grågröna, köttiga ökenväxten i krukan. Ty agaven och Magnus voro goda vänner sedan gammalt, och Magnus skulle aldrig förlåtit sig själv, om han inte åtminstone hälsade på sin vän. Trädgårdsmästaren hade flera gånger befallt Magnus att "kasta bort skräpet", och varje gång hade Magnus bett att "skräpet" skulle få stå kvar, trots att hans chef påstod att växten var lika gammal som han och lika senil.

— Men vill du sköta den, så gärna för mig, och får du den att blomma, så vete katten, om du inte skall få en hacka som belöning!

Ingen visste vad den gamla agaven hette, och Magnus hade inte lyckats ta reda på det, fast han snokat igenom hela Holtzhausen och ett par böcker till. Men det gjorde ju det hela endast mycket mera spännande, och han beslöt tvärt att få sin skyddsling att blomma.

— Ja, vänta bara, sade han nu och vände försiktigt den tunga krukan, vi skall visa dem, du och jag! En vacker dag blommar vi mitt för näsan på dem. Eller vad säger du själv? Men — — — men . . . !

Han blev stående stilla en lång stund och stirrade med vidöppna ögon på en lång, gråröd sporre, som sköt ut mellan ett par taggiga blad. Sannerligen!

Magnus blev alldeles kall av sinnesrörelse. Det hade skett i alla fall. Eller det höll på att ske. Den gamla "senila" agaven tänkte blomma! Han hann inte längre i sina tankar, ty i detsamma öppnades dörren till växthuset, och en av hans kamrater stack in huvudet och sade något till honom.

— Agaven blommar, sade Magnus hänryckt. Titta här!

— Du och dina blommor! Hörde du vad jag sa? Det är en kille här, som vill träffa dig.

Förvånad lade Magnus ner sina redskap och följde sin kamrat ut i vinkasten, där en vilt främmande herre väntade honom.

2

Nu hör det till saken att tidningen "Rönne-Bygden", som hade sin redaktion i Magnus' hemstad, i beklämmande grad saknade stoff. Nere i Mellan-Europa höll Hitler visserligen på att lägga beslag på en del andra stater, och i Spanien rasade inbördeskriget som värst, men de telegram, som om dessa och några andra förhållanden strömmade in från T. T., kunde inte på långa vägar fylla "Rönne-Bygdens" spalter. Och de lokala nyheterna inskränkte sig till I. O. G. T:s vårbasar och Frälsningsarméns officersskifte. Det var under den febrila jakten efter stoff, som en av redaktionsmedlemmarna upptäckte att Rönnestad inom sin hank och stör hyste en av årets debuterande lyriker. För den ändan infann sig en fryntlig och jovialisk herre, beväpnad med penna, reporterblock och kamera, denna dag i Knutstorps handelsträdgård.

Magnus, som inte hade den avlägsnaste aning om att

han representerade något av intresse och var dödligt rädd för kameror, kröp skräckslagen in i ett hörn och svarade förvirrat på den främmande herrns frågor. Runt omkring dem skockade sig kamraterna från arbetet, till dess den fryntlige journalisten med en mindre fryntlig gest bad dem ge sig iväg.

Ett tu tre flammade ett blixtljus, journalisten plockade ihop sina instrument och lyfte på hatten. Magnus återgick förvirrad till sitt arbete. Han hade inte den bittersta aning om vad han sagt. Och Gud visste vad det hela skulle tjäna till!

Han beslöt att tycka att det hela var ett idiotiskt påfund av tidningen och vägrade att tänka på det under resten av dagen. På kvällen tvingade han sig att läsa en bok, som han läst hundra gånger förut, och han slutade inte, förrän han var på väg att somna.

Innan sömnen kom, hann i alla fall det inträffade att sysselsätta hans tankar en liten smula. Och även om det inte gjort så, hade det kanske inte varit så underligt att Magnus drömde om "det idiotiska påfundet" under natten.

I drömmen hade det hela förresten avancerat så långt, att han satt och läste tidningen med intervju och fotografi och allt. Men han var inte ensam om att läsa. Vid hans sida satt Inga med huvudet lutat mot hans axel.

— Vad du är underbar, Magnus, sade hon och såg på honom med sina blå ögon. Du är mycket jänkigare än Håkan Westergren. Du är det jänkigaste som finns!

— Tycker du? frågade Magnus.

Inga borrade in sitt ansikte mot hans bröst. Så idiotiskt! Varför gjorde hon det?

— Ja, sade Inga. Det tycker jag. Och jag älskar dig. Skall du gå med på Tivoli?

I detsamma kysste hon honom omotiverat, och han kysste henne tillbaka. Men mitt under denna egendomliga sysselsättning slog det honom att kyssen egentligen inte var vad den borde vara.

— Så konstigt tänkte han. Och jag, som trodde...

I samma ögonblick vaknade han och låg en stund konfunderad och såg sig omkring, undrande vad det var, som väckt honom. Då hörde han från gården vällingklockans sista spruckna toner dö bort.

En sekund stod drömmen åter klar för honom, och han mindes att han kysst Inga. Det var egendomligt att kyssen varit en sådan besvikelse. Det kunde bara betyda en enda sak. Och han kände sig besynnerligt lätt om hjärtat vid tanken på det.

3

När han gick in i köket till frukosten, kände han att han hellre velat stanna utanför. Han hade ju ingen orsak att ängslas, men han var obehagligt medveten om att flera av kamraterna redan måste ha läst tidningen och följaktligen komme att titta på honom och kanske också fråga en hel del. Så dum han var, som inte hade smitit undan i går!

Fröken Maj-Ros, som för tillfället var matlagets värdinna, tog mycket riktigt upp ett samtal med honom och gratulerade till "den stora succén". Tidningen gick laget runt, och Magnus önskade sig dit pepparn växte. Men även om han tyckte det hela var mycket obehagligt,

kunde han inte hindra en tanke, som sade att de, som läste och sedan gratulerade honom, voro mycket vänliga. Men Inga lyste med sin frånvaro, och det var ju alldeles i sin ordning!

4

Långt senare på dagen, då det bara var några minuter kvar, tills arbetet skulle vara slut, kom han att tänka på sin vän i kaktushuset, och han beslöt att avlägga en visit som allra hastigast.

Växthuset var tomt och tyst, och Magnus smög sig med klappande hjärta bort till andra gaveln, där den gamla agaven hade sin plats. Då han kommit fram och vände på krukan, såg han att det underverk han dagen förut skymtat nu hade skett. Ty den dödsdömda växten blommade. Rakt upp sköt en hög stängel med fem, sex rosenröda små klockor, mycket lika linnéa.

Magnus stod stilla och såg på sin vän, och med ens märkte han att han höll på att gråta.

— Jag visste det, sade han tyst, jag visste att du skulle blomma. Ingen trodde det, ingen trodde på dig mer än jag. Men nu har vi i alla fall visat dem att vi duger någonting till, trots allt deras tvivel och förakt...

Så blev han klar över att han inte bara talade om den seger de små rosenröda blommorna representerade. Det var inte bara den grå taggiga agaven, som varit föremål för tvivel och förakt. Det var ju också han själv.

Hade inte han också nästan hela sitt liv känt det så, som om alla människor föraktade honom och tvivlade på att han dög någonting till? Han hade inte, bildligt talat, flera gånger varit dömd att kastas bort?

Men någon hade bett för honom, någon hade trott på honom, och han hade också själv försökt tro. Alldeles som agaven här. Och nu hade de båda visat att de inte voro alldeles hopplösa. De hade båda visat att de dögo någonting till.

Han lutade sig mot glasväggen och tryckte båda händerna hårt mot ögonen. Han kände han måste göra det, om han inte skulle brista i gråt. Och han ville inte gråta, inte nu. Och varför skulle han gråta? Han var ju inte ledsen. Han hade ju med ens blivit så glad, så underbart glad och så viss på sitt livs mening.

Rummet var fullt av dofter från alla de exotiska blommorna. Men genom dem bröt sig doften från den gamla agavens rosenröda klockor, en kärv, egenartad doft, som inte liknade någon annan doft i världen.

— Så modigt, tänkte Magnus. Du måste vara modig, som vågar dofta på det sättet. Du är dig själv helt och hållet. Jag skall försöka att likna dig. Du skall bli symbolen för min seger ...

— Min seger, upprepade han för sig själv. Det var ett nytt ord i hans vokabulär. Min seger ...

Och han visste att det inte var ett tomt tal. Han fylldes av en underbar visshet om att han hade rätt att använda de orden. Och då i detsamma en välkänd klang långt borta kallade honom bort från arbetet, gav den nya vissheten, utan att han anade det, snabbare takt åt hans gång och fastare rytm åt stegen.

— Min seger, upprepade han. Min seger, min stora, härliga seger ...

Vårhimlen var blå och svindlande hög. Luften var fylld av det spirande livets tusen dofter. Eken på gården

stod full av saftiga skott. Och även om Magnus inte lagt märke till allt detta, skulle han ändå tyckt att livet var underbart och världen sagolikt skön. Och det är ingenting att undra på. Själv var han också den lyckligaste varelsen på jorden. Han hade ju vunnit seger — och ingen seger är så ljuv som den seger den mycket ensamma människan vinner.

De två minuterna. Roman av *Elsa Nelson*. Häft. 5: 50, inb. 7: 50.

Elsa Nelson är en god berätterska med en kunskap om människor och deras värv som måste imponera.
Josef Oliv i Sv. Dagbl.

Pingst. En skärgårdsroman av *Carl Edskog*. Häft. 5: 50, inb. 7: 50. 2:a pris i förlagets pristävlan.

Det blåser friska vindar kring dessa kraftnaturer... Miljön är bra återgiven... Några utsökta skärgårdsoriginal föras fram i frihet... "Andlöst spännande" episoder saknas inte heller. *C. O. B. i Nya Dagl. Allehanda.*

Erna. Roman av *Astrid Kähr*. Häft. 5: 75, inb. 7: 75.

...en rapp och rolig porträttstudie över en liten nutidskvinna. Erna är verkligen skildrad med ovanlig verve... hon besjälas av en enda tanke, att klara sig här i livet, att komma fram... Det finns mycken god psykologi och även ett stycke vederhäftig livsfilosofi i denna historia... *E. Hj. Linder i Sv. Morgonbl.*

Konflikt. Roman av *Dagny Sundgren*. Häft. 4: 50, inb. 6: 25.

Denna bok bör man lägga märke til!. Den får icke oförmärkt glida förbi i den stora bokflodens virvlar. Hos den som läser den lämnar den ovillkorligen kvar ett märke i själen... Livets hårda verkligheter och själarnas obevekliga öden ha i naken sanning dragit en förbi. *Gunnar Herrlin i Sydsv. Dagbl.*

En ö i väster. Roman från västkusten. Av *Torsten Sandberg*. Häft. 5: 50, inb. 7: 50.

Att författaren väl känner till den trakt han skildrar förstår man mer än väl... Boken är spännande, samtidigt som den är lärorik. Dessutom är den synnerligen välskriven. Och — ett så vackert omslag den har!
K. B. i Aftonbladet.

Med rött bläck. Av *Ruben Nyström.* Häft. 4: 75, inb. 6: 25.

Kan oreserverat rekommenderas för fängslande och förströende egenskaper. Den "idealistiska" inställningen har på intet sätt trubbat av verklighetssinnet eller skymt blicken för hårda realiteter. I stort sett talar, tänker och handlar Nyströms bönder, mjölnare, skomakare och sockenoriginal som äkta, levande människor.

Martin Rogberg i Sv. Dagbladet.

De sista bränderna. Av *Viktor Myrén.* Häft. 5: 50, inb. 7: 50.

Själv en bygdens son har författaren en naturlig förutsättning att avlyssna både bygd och människor deras särdrag och blir en berättare av betydande mått. Han träffar sina Tipperdalare på kornet och han lever med i den natur han har omkring sig. Han skildrar älskog och trofast kärlek, hårda arbetsdagar, hemliv och bygdeprat, religiösa rörelser, svåra djupgående sorger och lyckliga dagar, naturkatastrofer, solklara dagar och trolska nätter, allt inom den trånga ram, som omsluter hans hembygds dal. För allt har han öga och hjärta.

Th. E—d i Svensk Kyrkotidning.

Tösen på Valtomta. Av *Bernhard Nordh.* Häft 4: 75, inb. 6: 50.

Hela skildringen är kryddad med humor... Man fängslas av förf:s förträffliga och livfulla skildringssätt... en bok som roar från första till sista kapitlet.

Skånska Dagbladet.

Bokens vackraste förtjänst är den djupa, okonstlade kärleken till jorden, som lyser från varje sida.

Stockh.-Tidn.

Gripen av eld. Roman av *Gunnar Wahlström.* Häft. 4: 50, inb. 6: 25.

I denna av stark intensitet präglade berättelse möter oss en människas själskamp, som både griper, fängslar och berikar... Sällan påträffar man en bok, som är skriven med sådan äkthet och bärande det självupplevdas friskhet och auktoritet. Det är en levande bok.

Thorsten Nunstedt i Nytt Liv.

Pris: Häft. 5: 50, inb. 7: 75